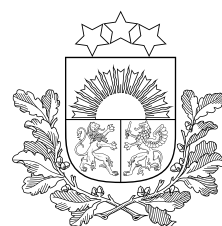

Māris Bušmanis
Inga Mudele

**KRITISKO
DOMĀŠANU
ATTĪSTOŠI TEKSTI
UN UZDEVUMI
LITERATŪRĀ**

Ar komentāriem skolotājiem

Latviešu valodas
aģentūra

Priekšvārds

Ieinteresētais lasītāj, ja esi atvēris šo izdevumu, tad uzsāc ceļojumu, kurā tev būs iespēja iepazīt dažādus tekstus un izaicināt sevi, izmēģinot dažādas pieejas. Ceļojuma galā savā kultūras dienasgrāmatā pats būsi sakrājis spilgtākos un sev svarīgākos iespaidus, atziņas, ieceres.

Apkopojot šos tekstus, domājām arī par jauniešiem, kuri patlaban dzīvo ārpus Latvijas, bet nezaudē saikni ar latvisko kultūrtelpu. Ceram, ka teksti būs noderīgi arī tiem, kuriem latviešu valoda nav dzimtā valoda. Tādēļ piedāvājam daudzveidīgus uzdevumus, kurus iespējams veikt pašam vai lūgt skolotāja palīdzību.

Lasot un darbojoties varēsi:

- gūt ieskatu literāra darba struktūrā;
- vērst uzmanību uz daļu latviešu literatūras vēsturē nozīmīgiem literāriem darbiem;
- gūt priekšstatu par jaunāko latviešu literatūru;
- veidot pats savu grāmatu un autoru izlasi;
- novērtēt latviešu valodas iespējas un nozīmi;
- nebaidīties, mēģināt un būt radošs;
- domāt analītiski un kritiski, meklējot atbildes uz daudzveidīgiem jautājumiem;
- nostiprināt ieradumus, kuri noteikti literatūras mācību priekšmeta paraugprogrammās;
- iepazīt, cik daudz un dažādu autoru ir latviešu literatūrā;
- saskatīt literatūru arī citu mākslu kontekstā;
- veidot savu kultūras dienasgrāmatu, kurā iekļaut sev svarīgāko;
- iepazīties ar lasīšanas stratēģijām un tās patstāvīgi pēc vajadzības izmantot savās lasītāja dzīves situācijās.

Lai tev būtu vieglāk orientēties tekstā, krājumā izmantoti grafiskie un krāsu apzīmējumi

literatūrā attīstāmie ieradumi

izaicinājumi

uzdevumi latviešu valodā

uzdevumi literatūrā

Lai prieks uzzināt, meklēt, mēģināt, dalīties viedoklī, izvēlēties!

Izdevuma veidotāji saka paldies Latviešu valodas aģentūrai par iespēju; kolēģiem, kuru atziņas izmantojām šajā izdevumā; rakstniekiem, kuru darbus aizrautīgi preparējām!

Saturs

1. Valodas bagātība	4
2. Valoda	9
2.1. Tekstā un kontekstā	9
2.2. Valodas stilos	14
2.3. Literāra darba tulkojumos	27
3. Literatūra	30
3.1. Literatūras veidos	30
3.2. Literāra darba vēstījumā un redzespunktā	38
3.3. Literārā darba laikā un telpā	48
3.4. Emocijās un līdzpārdzīvojumā	55
4. Ceļojums literatūras un valodas pasaulē	75

1. VALODAS BAGĀTĪBA

Mēs kopā iepazīsim latviešu literatūru kā mākslas veidu līdztekus kino, mūzikai, dejai, teātra un citām mākslām. Mēs centīsimies darīt tā, lai, sekojot rakstnieka Zigmunda Skujiņa aicinājumam, šī *grāmata* nebūtu *pārgudri uzrakstīta*¹; lai tā rosina lasīt, izmēģināt, salīdzināt, izvēlēties, pieņemt par savu no tā, kas radīts latviešu literatūrā. Protams, daļā no tās. Cik iespējams, iepazīstināsim arī ar autoriem un dažiem būtiskiem faktiem, darbiem, kurus izvēlēties patstāvīgi lasīšanai. Literāro darbu fragmentus atlasījām arī nolūkā ieinteresēt izlasīt pilna apjoma darbus.

Zigmunds Skujiņš² (1926)

Psiholoģiskās spēles romānā *Kailums* (pēc tā uzņemta spēlfilma *Spēle*, Mārtiņa Brauna mūzika). Romāns *Gulta ar zelta kāju* – Vējagalu dzimtas likteņi XIX/XX gs.³

Mēs centīsimies nostiprināt ieradumus⁴, kurus var attīstīt literatūra, lai

- pilnveidotu emocionālo pasauli,
- pilnveidotu izpratni par būtiskām dzīves un mākslas vērtībām,
- būtu zinošs un intelektuāli atvērts,
- attīstītu radošās prasmes,
- nebaidītos kļūdīties un izmēģinātu dažādas pieejas,
- patstāvīgi izvēloties, kļūtu par ieinteresētu un zinošu lasītāju,
- pētītu valodai raksturīgus izteiksmes līdzekļus,
- saskatītu literatūru arī citu mākslu vidū.

Skolēni var izveidot uzziņas par tiem autoriem, par kuriem izdevumā nav informācijas.

Pakāpeniski izveido savu autoru un literāro darbu sarakstu, kurus tu gribētu iepazīt!

Veido savu kultūras dienasgrāmatu! Izpēti iespējamās variantus 90. lpp. un radi pats savu!

Valsts prezidents Egils Levits teicis: “Valoda ir svarīga, lai cilvēks vispār var domāt, – ja kādam priekšstatam nav attiecīgā vārda, tad to domu ir grūti izteikt. Ir domas, kas latviešu valodā vienkārši vēl nav domātas, tāpēc mums trūkst terminu.

Mūsu gramatika pieļauj, ka diezgan vienkārši var radīt **jaunvārdus**. Ik pa laikam rodas

1 Skujiņš, Z. *Valoda kā mērs un spogulis. Raksti. 10. sējums*. R., Mansards, 2011, 449. lpp. ISBN 978-9984-872-17-9

2 Zigmunda Skujiņa portrets [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <http://literatura.lv/lv/person/Zigmunds-Skujins/872026>

3 Berelis, G. *Latviešu literatūras vēsture*. R., Zvaigzne ABC, 1999, 188.-192. lpp. ISBN 9984-17-004-7

4 *Literatūra I. Pamatkursa programmas paraugs vispārējai vidējai izglītībai* [tiešsaiste]. Pieejams: <https://mape.skola2030.lv>

Uzraksti viedokli par raidījumā *Aizliegtais* panēmiens operācijā *Jaunā latviešu valoda* dzirdēto! <https://ltv.lsm.lv/lv/raksts/16.12.2019-aizliegtais-panemiens.-operacija-jauna-latviesu-valoda.id175362/>

domas un idejas, kas jāietērpj vārdos, un tad vienkāršākais veids ir ņemt kādu angļu barbarismu. Bet ir taču iespēja šo vārdu radīt latviešu valodā, un tas ir daudz labāk! Tāpēc es aicinu to darīt arī citus! Un ir jau arī lietas, ko no mūsu valodas nevar pārtulkot citās. Mums lakstīgalas pogo, cīrulis vītero, vārna ķerc un tā tālāk – vairumā citu valodu putni vienkārši dzied. Te parādās latviešu muzikalitāte.”⁵

Esi zinošs
un intelektuāli
atvērts!

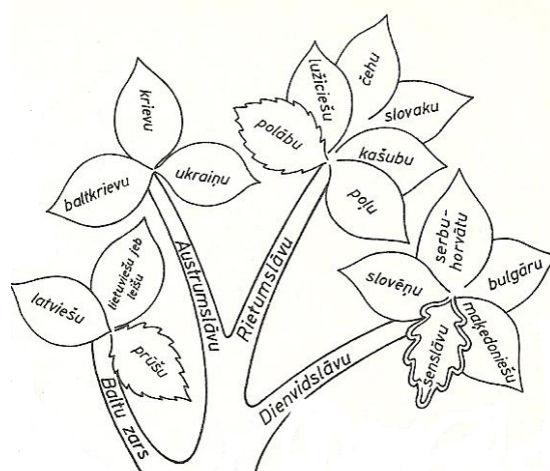
Mēs sāksim ar valodu. Tulkojumā no latīņu valodas *littera* nozīmē *burts*. Literatūra tātad – viss burtos atveidotais, latviešu literatūra – viss latviešu valodā uzrakstītais.

Ir dažādas starptautiskas vienošanās, kas rosina saglabāt daudzveidību, – bioloģisko, kultūru un arī valodu daudzveidību.

 Ieskaties valodu koka indoeiropiešu valodu saimes baltu valodu zarā! Kura no baltu valodām ir izzudusi?

Noskaidro, kā!

 Kāpēc baltu valodu grupā nav trešās Baltijas valsts – Igaunijas – valsts valodas – igauņu valodas?

Izpēti vēstures kontekstā rietumbaltu – prūšu – tautas vēsturi!

Salīdzini indoeiropiešu un somugru valodu saimes!

6

Latvijas simtgadē daudzi valodnieki uzsvēra, ka latviešu valoda ir valstiskuma kodols. Latviešu valodas saknes meklējamas vēl gadsimtiem ilgi pirms idejas par Latviju kā neatkarīgu valsti.⁷

Latviešu valoda ir Latvijas pamatvērtība – identitātes pamats un valstiskuma kodols. Tās saknes rakstos fiksētas jau 16. gadsimta sākumā, tomēr pirmā oficiālā ideja par latviešu valodu kā valsts valodu radās pirms simt gadiem, un tikai 1932. gadā latviešu valoda tika atzīta par oficiālu valsts valodu. Tāpat kā Latvijas valsts, arī valoda šo gadu laikā ir gājusi cauri periodiem, kas valodniekiem šodien liek teikt – brīnums, ka latviešu valoda vispār ir **izdzīvojusi**.⁸

Andrejs Veisbergs, valodnieks, Latvijas Universitātes profesors:

“Tas, kas ir simts gados noticis, zināmā mērā tas ir brīnums. Ja mēs latviešu diplomātiem, kas cīnījās par Latvijas neatkarību 19./20. gadā teiktu, ka pēc 100 gadiem

5 Kanepone, A. Valsts prezidents Egils Levits: “Nebūs vienkārši, bet ar vēsu prātu tiksim šai situācijai cauri.” Ieva. Nr. 12, 2020.

6 Indoeiropiešu valodu saimes fragments [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2019. g. 16. nov.]. Pieejams: <https://valoda.lv/games/macamies-latviesu-valodu-13-14-gadi/SocZinibas/Valoda/Valoda/Uzd2.htm>

7 Vārna, I. Valodnieki: Brīnums, ka latviešu valoda vispār ir izdzīvojusi [tiešsaiste]. 2018. g. 18. nov. [skatīts 2020. g. 18. apr.]. Pieejams: <https://skaties.lv/zinas/latvija/sabiedriba/valodnieki-brinums-ka-latviesu-valoda-vispar-ir-izdzivojusi/>

8 Turpat.

Diskutē par latviešu valodas apdraudētību! Kas to apdraud? Kāpēc par to uztraukties?

latviešu valoda būs oficiālā Eiropas Savienības valoda, ka mēs varēsim brīvi Briselē runāt latviešu valodā, tas viss tiks pārtulkots, visi dokumenti būs tulkoti latviešu valodā, es domāju, ka viņi īsti tam neticētu.”⁹

Pēteris Vanags, valodnieks, Latvijas Universitātes un Stokholmas Universitātes profesors: “Padomju laikā latviešu valoda ļoti ātri tika izstumta no lietojuma, no oficiālā lietojuma, no sarakstes, no dažādām rūpniecības jomām, vispār dzīves jomām. Izglītībā tā tika saglabāta. Pateicoties tieši tam, latviešu valoda šodien arī pastāv. [...] Nevar nekad teikt, ka tā ir tīrāka vai netīrāka – tā visa ir latviešu valoda. Kamēr valoda ir dzīva, tā pastāv krāsaina un daudzveidīga, tikai mirusi valoda var būt plakana. Sarunvalodā nevar runāt nepareizi, [...] jebkurā gadījumā valodas mērķis ir uzturēt kontaktu, sniegt informāciju. Es nevaru runāt tādā valodā, kuru jūs nesapratīsiet.”¹⁰

Inita Vītola, Latviešu valodas aģentūras Valodas attīstības daļas vadītāja: “Ja mēs te paskatītos simtgadu laikā, kas ir būtisks periods. Tad paskatīsimies 1918./1919. gadu – latviešu valoda pastāvēja starp divām ārkārtīgi lielām, konkurētspējīgām valodām, starp vācu un krievu valodu. Tāpat kā mūsdienās, mēs pastāvam starp divām ļoti konkurētspējīgām valodām – tā ir angļu un krievu valoda. [...] Tā mums ir milzīga bagātība, mums ir valoda, ko lietojam, mums ir sava valsts, jābūt ir lepniem, pašapzinīgiem par to, un tā valoda ir jālieto. Ja to mēs nelietosim, mūsu vietā to nedarīs neviens cits, un latviešu valoda, kaut vai tīri nosaukumā, ar vārdu “Latvija” ir ārkārtīgi cieši saistīta. Zūdot valodai, mēs nosacīti varam runāt par **valsti**.”¹¹

Apzinies, cik latviešu valoda ir

īpaša dažāda bagāta patiesa

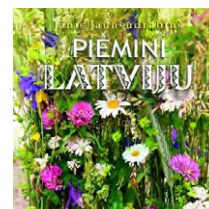
Pieraksti vēl **4 īpašības**, ar kādām tu raksturotu latviešu valodu!

Noskaidro, kurām tautām nav savas valsts, kurās valstīs nav vairs savas valodas; kuru valstu valodas ir apdraudētas!

Izlasi Jāņa Jaunsudrabiņa tēlojuma *Piemini Latviju!* fragmentu!

“Latvi, lai kurā zemes daļā tu nonāktu, piemini Latviju! Nekad un nekur savā mūžā tu nedzirdēsi skaistāka vārda par šo vārdu; tāpēc nemities to daudzīnāt, nebeidz slavēt šo valsti, kas šo vārdu nes. Ja esi tēvs, paud to saviem bērniem, ja esi māte, dziedī par viņu pie savu bērnu un mazbērnu šūpuļiem, bet, ja esi bērns, kas dzimis trimdā – nerimsti taujāt par šo zemi savus vecākus. Latvija lai tavās domās un iedomās ir

12

9 Vārna, I. Valodnieki: Brīnums, ka latviešu valoda vispār ir izdzīvojusi [tiešsaiste]. 2018. g. 18. nov. [skatīts 2020. g. 18. apr.]. Pieejams: <https://skaties.lv/zinas/latvija/sabiedriba/valodnieki-brinums-ka-latviesu-valoda-vispar-ir-izdzivojusi/>

10 Turpat.

11 Turpat.

12 Grāmatas *Piemini Latviju!* vāka attēls [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 18. apr.]. Pieejams: https://www.zvaigzne.lv/lv/gramatas/apraksts/6077-piemini_latviju.html

Noskaidro katras vārdšķiras uzdevumu valodā! Sagrupē tās pēc nozīmības! Ko var izteikt ar īpašības vārdu? Kāpēc katra no tām ir svarīga? Kādas iespējas katra konkrēti rada?

kā tāla, brīnišķīga sala pasaules jūrās, uz kuru vienmēr jāstāv vēršam tavas dzīves laivas priekšgalam.¹³”

Kad Jānis Jaunsudrabiņš rada tēlojumu *Piemini Latviju!*?
Kāpēc tas ir svarīgi? Kādas mācības jeb kādus uzdevumus latvietim dod Jānis Jaunsudrabiņš?

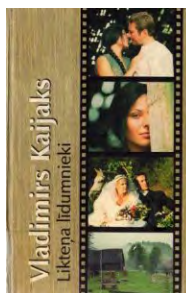
Pamato teksta aktualitāti!

Izlasi Vladimira Kaijaka tetraloģijas *Likteņa līdumnieki* fragmentu!

Ieraksti sev nozīmīgo autoru un darbu sarakstā tos, kuru fragmenti rosinājuši iepazīt attiecīgos darbus un autorus tuvāk!

“Atgriezušies no kara, pirmos divus trīs gadus Alberts un Ūve strādāja savā saimniecībā, cenždamies to saglabāt, bet tik un tā nācās no šā sapņa atteikties. Tā kā abi bija karojuši latviešu korpusa rindās, par vilcināšanos un nevēlēšanos stāties kolhozā akurāt tautas ienaidniekos viņus neieskaitīja un uz Sibīriju neaizsūtīja, bet brīdināti viņi tika. Kad nu citādi vairs nevarēja, lopus un inventāru atdeva kolhozam. Alberts aizgāja strādāt uz mehāniskajām darbnīcām par remontatslēdznieku. Ievu un Mirgu iedalīja lauku brigādē, bet viņas nevienu gadu noteikto dienu skaitu nenostādāja, tādēļ izpeļņa bijaniecīga.¹⁴”

¹⁵ *Likteņa līdumnieki* ir vienas dzimtas – Nārбуļu ģimenes – vēsture laikposmā no 1885. gada, kad barons izprecina pavesto istabmeitu, pūrā dodot zemi, cauri visiem liktenīgajiem 20. gs. notikumiem līdz pat mūsu dienām – 1995. gadam. Ne velti

Likteņa līdumniekus dēvējam par latviešu sāgu – tas ir stāsts par stipriem cilvēkiem – pretrunīgiem, spītīgiem, kaislīgiem, tikpat neapreķināmiem kā zeme, kas tos radījusi, ar gaišām, pašapziņas pilnām sejām, kādas ir mūsu senčiem vecos fotogrāfiju albumos.¹⁶

Vladimira Kaijaka romāna četras daļas: *Enijas bīze*, *Zem Marsa debesīm*, *Nārбуļu dēli* un *Mantīnieki*.

LTV videofilmas *Likteņa līdumnieki* tetraloģijas scenārija autore ir rakstniece Māra Svīre.¹⁷

Kuri vēstures notikumi minēti teksta fragmentā? Par kuriem vēstures notikumiem vēl šodien diskutē?

Literāru darbu interpretācija citās mākslās rada iespēju literāro darbu iepazīt plašāk; reizēm arī izlasīt, ja interpretācija iepazīta vispirms.

Vēstures konteksts. Iespējama sadarbība ar vēstures skolotāju.

¹³ Jaunsudrabiņš, J. *Piemini Latviju!* R., Zvaigzne, 1990, 5. lpp. ISBN 9785405006956

¹⁴ Kaijaks, V. *Likteņa līdumnieki*. R., Lauku Avīze, 2004, 153. lpp. ISBN 9984-542-05-X

¹⁵ Grāmatas *Likteņa līdumnieki* vāka attēls [tiešsaiste]. 2015. g. 12. nov. [skatīts 2020. g. 18. apr.]. Pieejams: <https://egramatas.com/tag/liktena-lidumnieki/>

¹⁶ LTV videofilma *Likteņa līdumnieki* 1. sērija [tiešsaiste]. 2016. g. 30. maijs [skatīts 2020. g. 18. apr.]. Pieejams: <https://ltv.lsm.lv/lv/raksts/30.05.2016-ltv-videofilma-liktena-lidumnieki-1.-serija.id72822/>

¹⁷ Turpat.

Izlasi un klausies latviešu valodas dialektus un izloksnes:

<https://valoda.lv/valsts-valoda/dialekti/>

18

Noskaidro, kādā dialektā tu runā, kādā runājuši tavi senči, ja vairs nedzīvo Latvijā! Vai runāšana dialektā, izloksnē ir privilēģija vai apgrūtinājums? Kā notiek latviešu valodas saglabāšana, apguve diasporā – pieredzes stāsti un iespējas: <https://valoda.lv/latviesu-valoda-arzemes/diaspora/>

“Va tu grib, va tu negrib – Ķīviš Reins i vilkats, un tu to zin gan! Ja tu ados tās ecešs pa velt, viš pajems tav laim. Un tu āzskries pats kā plēsts uz Tobāgo, bet tov laim paliks te. Ģiert, tu tak zin, ka tov laim i man laim ar. Va tu grib man laim Ķīviš Reinim atstāt? Lai viš apvārdo ūdin! Bet tā kārtig! Lai tas ūdins i stipars, lai es viņ var atšķaidīt a parast ūdin, ka ievaigās. Tāds ūdins viss vains nojem, ja nu kād piesitās, tfu, tfu, tfu!”¹⁹

Kā sauc iedzīvotājus, kuri runā šajā – tāmnieku – izloksnē?
Kur tie Latvijā dzīvo?

Dzimtā valodā runājošo skaits

aptuveni 1,7 miljoni cilvēku

Oficiālā valoda	Diasporas valoda
Latvijas Republikā, ES	ASV (100 000), Īrijā (50 000), Lielbritānijā (40 000), Kanādā (28 000), Brazīlijā (25 000), Krievijā (20 000), Austrālijā (20 000), Jaunzēlandē (20 000), Lietuvā, Igaunijā, Ukrainā, Beļģijā

20

Vai tas ir daudz, ja zinām, ka, piemēram, angļu valodā runā 1,5 miljoni pasaules iedzīvotāju?²¹

18 Vai Tu zini, kādā izloksnē runā Tavā novadā? Šajā kartē viss skaidri parādīts! [tiešsaiste]. 2016. g. 7. aug. [skatīts 2020. g. 18. apr.]. Pieejams: <https://skaties.lv/zinas/latvija/vai-tu-zini-kada-izloksne-runa-tava-novada-saja-karte-viss-skaidri-paradits/>

19 Zālīte, M. *Tobāgo! Neglītais pīlēns*. R., Atēna, 2004, 206. lpp. ISBN 9984341186

20 Lyons, D. *How Many People Speak English, And Where Is It Spoken?* [tiešsaiste]. 2017. g. 26. jūl. [skatīts 2019. g. 16. nov.]. Pieejams: <https://www.babbel.com/en/magazine/how-many-people-speak-english-and-where-is-it-spoken>

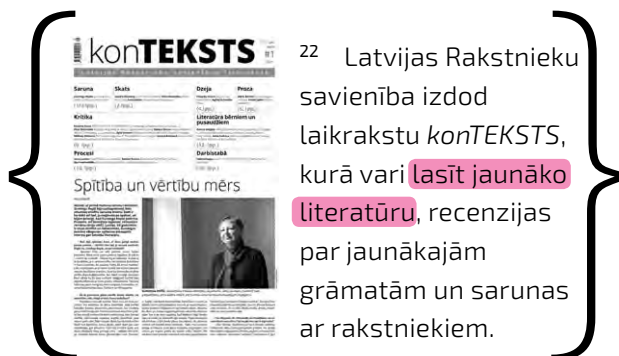
21 Turpat.

2. VALODA

2.1 Tekstā un kontekstā

Dažādi leksikas slāņi

- **Sarunvalodas vārdi** – ir tie vārdi, kam piemīt vienkāršāka, mazāk oficiāla un sirsnīgāka noskaņa, piemēram, *dancot – dejot, dakteris – ārsts*. Sarunvalodas vārdus ikdienas saziņā lieto tuvi cilvēki, paziņas.

- **Svešvārdi (internacionālismi)** – ir vārdi, kuri aizgūti no citām valodām un kurus vienādā nozīmē lieto vismaz trijās lielu tautu valodās, piemēram, *hipnoze, maratons, regbijs*. Par internacionālismiem tos dēvē plašās izplatības dēļ.

- **Barbarismi** – ir nevēlami aizguvumi – vārdi, kas bez vajadzības pārņemti no citām valodām. Tie piesārņo valodu, piemēram, *okei, štrunts, bišķi*. Viens no runātāju uzdevumiem ir pasargāt latviešu valodu no šiem nevēlamajiem aizguvumiem.

Pakāpeniski izveido savu vārdnīcu!

1. Ieraksti tajā vismaz desmit vārdus, kas tev patīk vislabāk!
2. Ieraksti tajā desmit vārdus, kas apzīmē sajūtas!
3. Ieraksti tajā desmit vārdus, kas raksturo emocijas! Skaties 54. lpp.!
4. Atrodi un ieraksti tajā 10 metaforas un 10 salīdzinājumus! Skaties 23. lpp.!

Vārdnīca ir tavs privātais vārdu krājums, vārdi, kuri tev patīk vai kuri tev kaut ko izsaka. Šajā vārdnīcā vari rakstīt arī vārdus, kuru nozīmi nezini, kurus esi izlasījis vai saklausījis. Tie var būt arī ikdienas sarunvalodas vārdi un žargonvārdi.

Informācija par vārdnīcām un ne tikai – <https://valoda.lv/gramatas/petijumi-un-vardnicas/>

Dažas iespējas, kā noskaidrot nezināmo vārdu nozīmi

- Skaties **kontekstu** jeb pārējo tekstu – iespējams, vari nojaust, noteikt vārda nozīmi. Ja arī precīzi ne, tad vismaz tā, ka nezināmā vārda nozīme netraucē saprast teksta saturu.
- Meklē **līdzīgos vārdus latviešu valodā**! Kādus vēl tās pašas saknes vārdus zini? Sakne ir vārda pamatdaļa jeb morfēma, piem., **vēsts** un **vēstule**. Tu noteikti zini, kas ir **vēstule**, līdz ar to vari mēģināt arī saprast, kas ir **vēsts**.

Noskaties un noklausies paneldiskusiju! Ieraksti pierakstos trīs svešvārdus un trīs barbarismus, kurus saklausīji! Pieraksti to skaidrojumu! Noskaidro, kā latviešu valodā dēvējami *jūtūberi* un *strīmeri*! <https://www.tilde.lv/tildes-sarunas/kas-ir-svarigakais-latviesu-valodas-attistibai>

Mēģini pats noskaidrot vairāku tekstā nezināmu vārdu nozīmi!

- Ja tas būs **svešvārds**, turklāt zinātnē lietots, iespējams, zini tā nozīmi kādā citā zinātņu nozarē, piem., morfoloģija bioloģijā pēta organisma uzbūvi, līdzīgi arī valodniecībā morfoloģija pēta vārdu struktūru. Piem., lapu morfoloģija – dažādas formas koku, krūmu lapas, bet valodniecībā – vārdšķiras (lietvārds, īpašības vārds u.c.) valodā.
- Paskaties – iespējams, **līdzīgs vārds** ir kādā **citā valodā**! Daudz vārdu latviešu val. un arī citās valodās atvasināti no sengrieķu un latīņu val., piem., *heroisks* (angļu val. *hero*) sengrieķu val. nozīmē *varonīgs*.
- Protams, palīdzēt var **vārdnīcas**, piem., tezaurs.lv Ieskaties arī elektroniskajā latviešu val. vārdnīcā e-pupa, <https://lv.oxforddictionaries.com/> u.c.!
- Ieraksti pats **citas iespējas**, kā noskaidrot nezināmo vārdu nozīmi:

Kā noskaidrosi vārda atvasināts nozīmi?

Atrodi un izlasi emuārā šos rakstus: *Ak, valoda, valodiņa, kādus ceļus ej...*, *Pārdomas par terminoloģiju*, *Ko iesākt ar tviteri*, *Aktualitātes – rektors un personvārdi ar gramatikas kļūdām*! Ieraksti par katru rakstu interesantāko/būtiskāko, ko uzzināji, trīs saliktos teikumos!
<http://vardotaja.blogspot.com/>

Izmanto Valsts valodas centra mājaslapu vai kādu citu tev zināmu avotu un noskaidro, ar ko atšķiras absolvents, abiturients un reflektants!
<https://vvc.gov.lv/index.php?route=product/category&path=311>

Lasi fragmentu no Jāņa Joņeva ieraksta emuārā satori.lv!

Izraksti tabulā no teksta vārdus, kuru nozīmi nezini!

Vārds	Vārda nozīme	Veids, kā noskaidroju vārda nozīmi

Analizē teksta elementus piedāvātajā tekstā! Veido savu mēneša ierakstu emuārā, fiksējot, piem.: sajūtas, notikumus, vērojumus, salīdzinājumus, asociācijas u.tml.!

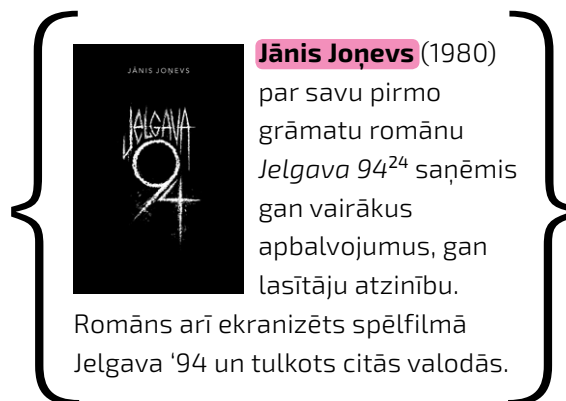
Sameklē sev aktuālas publikācijas, izveido publikāciju galeriju!

Aprīlis

“Ar meteoroloģiskiem efektiem nepietiek. Cilvēkiem ir savi rituāli, ar ko fiksēt pavasara iestāšanos. Es, protams, nezinu, vai tādi ir pilnīgi visiem, bet, piemēram, kāds Salaspilī mītošs grafiskais dizainers ik gadu, kad sajūt īsto gaisu, ņem divas pudeles alus, dodas uz dzelzceļa sliedēm, apsēžas uz tām un to alu izdzer. Tā ir viņa pavasara atnākšana. Viņš, protams, negaida, ka pavasaris atnāks pa sliedēm, tas ir vienkārši romantisks, simbolisks rituāls. Cilvēks ceļa vidū, viens pret eksistenci. Un aliņš, jē. Citi liek likmes – cik augstu šosezon kāps meiteņu šortu un svārku apakšējā līnija. It kā tendences ir cerīgas, un vēsturiski augstākais punkts vēl nav sasniegts, taču, kas zina, pasaule kļūst arvien puritāniskāka. Esmu vienmēr cienījis šīs drosmīniece. Kamēr es vēl

Tīmekļa žurnālā **Satori** (pieejams <https://satori.lv/>) ir liels digitālās literatūras krājums – gan klasikas darbu fragmenti, gan jaunākā literatūra.

joprojām savā janvāra ietērpā pa atpogāto apkakli jau ielaidis iesnas, tikmēr viņas jau personiski nes pavasari, nicinot apkārtējos apstākļus. Dažiem pavasaris saistās ar degošas kūlas smaržu. Neprāts un tradīcija, dabiskais un destruktīvais vienā aromātā. Lasīju, ka pēdējā desmitgadē šī problēma kļuvusi aktuāla arī Īrijā. Agrāk tādu tur neesot zinājuši.”²³

Aktualizē informāciju! Sameklē dažus jaunākos faktus par autoriem, citu radīto par viņiem vai viņu darbu interpretācijas!

Valodas pamatvienība ir vārds. Vārdam var būt viena vai vairākas nozīmes. Tā nozīme, kas ienāk prātā pati pirmā, dzirdot vai izrunājot vārdu, kas nav iesaistīts teikumā, ir vārda **pamatnozīme**.

Ir vārdi, kuriem ir tikai viena nozīme, tā ir arī pamatnozīme. Šādus vārdus sauc par viennozīmīgiem vārdiem, piemēram, krūze, telefons, šodien.

Ir vārdi, kuriem ir vairākas nozīmes, tos sauc par daudznozīmīgiem vārdiem. Daudznozīmīga vārda nozīmes iespējams uztvert tikai kontekstā, tātad teikumā. Tādu vārdu latviešu valodā ir daudz vairāk nekā viennozīmīgu vārdu. Tādiem vārdiem visbiežāk lietotā nozīme ir pamatnozīme, bet pārējās nozīmes ir **atvasinātās nozīmes**.

Piemērs.

Vārda *acs*, daudzskaitlī *acis*, pamatnozīme ir redzes orgāns.

Meitenei ir lielas, zilas acis. Teikumā vārds *acis* lietots **pamatnozīmē**.

Meitenei pirkstā ir gredzens ar lielu *aci*. Meitene pievērsa *acis* apkārtnes ainavai. Meitene nevar ievērt diegu, jo adatas *acs* ir pārāk maza. Visos teikumos vārds *acs* lietots **atvasinātajās nozīmēs**.

Vārda nozīmi var noskaidrot Latviešu literārās valodas vārdnīcā <https://tezaurs.lv/llvv/>, vari izmantot arī vārdnīcas internetā. Vārdnīcās pirmā tiek norādīta pamatnozīme, tad – atvasinātās nozīmes.

No tēlainības viedokļa vārdi teikumā var būt lietoti tiešā un pārnēstā nozīmē. **Pamatnozīmē** lietots vārds vienmēr ir tiešajā nozīmē. Ja vārds ir iesaistīts teikumā **atvasinātā nozīmē**, tad tā ir **pārnēstā nozīme**.

²³ Jonevs, J. Aprīlis [tiešsaiste]. 2019. g. 5. apr. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <https://satori.lv/article/aprilis>

²⁴ Grāmatas *Jelgava 94* vāka attēls [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 25. apr.]. Pieejams: <https://www.apgadsmansards.lv/lv/book/283/jelgava-94/>

Arī epitēti, metaforas, personifikācijas ir vārdi vai vārdu savienojumi, kas lietoti pārnēstā nozīmē. Tie nav tradicionāli, bet ir neparasti un ir sastopami visu žanru tekstos, taču dzejā to ir ļoti daudz. Tie padara valodu tēlainu.

Izvērtē, kādā nozīmē lietots vārds dotajos vārdu savienojumos un ieraksti tabulā!

Karsta ziņa, karsta zupa, salta ziema, salta sirds, rūgta mācība, rūgtas zāles, salda tēja, salda dzīve, melna šalle, braukt melnā tumsā, ass pagrieziena, ass vārds.

Tiešā nozīme	Pārnēstā nozīme

Par vārda **izpratni** liecina prasme izskaidrot, ar kādu nozīmi tas lietots teikumā.

Savieno vārdu savienojumus ar skaidrojumu!

Kā bez acīm	labā redze
Gaišas acis	vāja redze
Tumšas acis	kā akls
Acis kā kaķim	ļoti laba redze
Neticēt savām acīm	būt ļoti pamanāmam
Durties acīs	būt ļoti pārsteigtam par to, ko redz
Krist acīs	pēkšņi piesaistīt uzmanību
Raibs metas gar acīm	saka par redzes traucējumiem pēc trieciena

Vārdu lietojums pārnēstajā nozīmē ir tēlainās izteiksmes līdzekļu – epitētu, metaforu, salīdzinājumu, personifikāciju – izveides pamats (skatīt 23. lpp.).

Atrodi, kuri vārdi tekstā lietoti pārnestā nozīmē! Atrodi tekstā uzrunas formu, kura atkārtojas!

Noklausies epifāniju paša autora lasījumā!

<https://www.youtube.com/watch?v=AYTtrVx74PI>

“Bērniņ, neēd, kad dziesmu dzied! Bērniņ, nekad neēd, kad dziesmu dzied, bērniņ mans! Tur, dziesmā, maza dvēselīte lūdzas, varbūt viņa ir izsalkusi šai brīdī. Bērniņ, neēd, kad dziesmu dzied!

Bērniņ, mēs esam ēdēju tauta, bet noliec karoti bļodiņā, kad dziesmu dzied, bērniņ mans!

Neskaties, bērniņ, ka tas onkulis ēd, no viņa nemācies. Viņš ir apēdis visas savas dziesmas, viņš neatšķir dziesmas no salātiem.

Vienas ir durvis karotei un dziesmai. Vai karote apstājas mūsu priekšā, kad dziesma nāk dziedādama? Bērniņ, paņem karoti pie rokas un paved malā! Palaid dziesmu pirmo, bērniņ mans... (I. Ziedonis)²⁵”

Izraksti vārdus no teksta fragmenta, kuru nozīmi nezini!
Noskaidro to!

“Noklaukst spožie aizslēdži, finiera vāks atsprāgst, un gaisā izšaujas vasarīgu smaržu salūts. Koferis pilns ar āboliem. Āboli pagrabā labi saglabājušies, zirņu lapu zaļumā. Daži kā ar platu, sarkanu otu apgleznoti. Vēl te ir āboli ar lakotu mizu melno ķiršu krāsā – tiem dzeltena miesa, kas garšo un smaržo pēc muskata vīnogām. Izšaujas rokas, un zobī noskraukst, iekožoties ābolu sulīgajos sānos. (I. Ābele)²⁶”

Kā atklāji vārdu nozīmi?

Noskaidro, no kuriem autoru darbiem ir šie fragmenti!
Atrodi un izlasi kādu recenziju par šiem darbiem!
Sameklē līdzīgu Ingas Ābeles, Imanta Ziedoņa vai cita autora teksta fragmentu šajā pašā vai citā literārajā darbā!
Secini, kādas iespējas rakstnieks ar šādu tekstu rada lasītājam!

²⁵ Ziedonis, I. *Raksti. 3. sējums.* R., Nordik, 1995. 214. lpp. ISBN 9984-510-37-9

²⁶ Ābele, I. *Duna.* R., Dienas Grāmata, 2017, 30. lpp. ISBN 978-9934-546-35-8

2.2. Tekstā un kontekstā

Liela daļa literāro darbu dod iespēju iepazīt visus valodas funkcionālos stilus. Rakstnieki un dzejnieki, kas rada daiļliteratūru, var izmantot dažādus stilus. Viņu iespējas ir neierobežotas.²⁷ Valodas lietojums noteiktā situācijā ar konkrētu mērķi pieprasa precīzu valodas funkcionālā stila (VFS) lietojumu. Ikdienas saziņā savukārt svarīgi izšķirt, kādu valodas funkcionālo stilu izvēlies.

Valodas funkcionālie stili²⁸

- **Zinātniskais valodas stils**
- **Lietišķais valodas stils**
- **Sarunvalodas stils**
- **Publicistikas valodas stils**
- **Daiļliteratūras valodas stils**

Pēti valodai
raksturīgus
izteiksmes
līdzekļus!

Pēti un pamato, kāpēc jebkurā saziņas situācijā nevar izmantot jebkuru valodas funkcionālo stilu?

ZINĀTNISKAIS VALODAS STILS

Kur to lieto	Zinātnē – rakstos, zinātniskos izdevumos, monogrāfijās, maģistra, bakalaura darbos, skolēnu zinātniski pētnieciskajos darbos, referātos.
Kas tam raksturīgs	Daudz svešvārdu, noteiktai zinātņu nozarei raksturīgi termini, 3. personas formas, lieto darbības vārdus ciešamajā kārtā, gari daudzu daļu teikumi.
Piemērs	Visbiežāk sirreālisma stila tendenču ietekme izpaudusies mijiedarbē ar reālisma poētiku, sekmējot tās modificēšanos. Bet sirreālistiskais stils sevi pieteicis arī saplūsmē ar reālisma un simbolisma iezīmēm (Tālvilža Ķīļaukas, Gundegas Repšes, Vladimira Kaijaka u.c. darbi), mijiedarbē ar reālisma un simbolisma poētikas elementiem eksistenciālisma filozofijas ietekmē (Ilzes Šķipsnas, Gunta Zariņa proza), īpatnējā “radniecībā” ar simbolisma, romantisma un naturālisma poētikas iezīmēm (Jāņa Einfelda proza), pat hibrīdattiecībās ar dadaisma elementiem (Ievas Melgalves sacerējumi). ²⁹

Kas to pierāda?

(Drīksti atzīmēt piemērā)

Kur to pats esi redzējis?

²⁷ Koluža, R. *Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.-12. klasei*. R., Lielvārds, 2007, 102. lpp. ISBN 978-9984-11-241-1

²⁸ Turpat 107. lpp.

²⁹ Tabūns, B. *Modernisma virzieni latviešu literatūrā*. R., Zinātne, 2008, 145. lpp. ISBN 978-9984-698-69-4

LIETIŠĶAIS VALODAS STILS

Kur to lieto	Dokumentos un lietišķajos rakstos (ielūgumā, iesniegumā, CV, e-pastos), arī juridiskajos dokumentos (likumos, regulās, direktīvās, līgumos).
Kas tam raksturīgs	Nav pieļaujama liekvārdība, precīza, nepārprotama valoda, raksturīga dokumentiem, terminu lietojums, kas dokumentu sākumā tiek skaidrots; precīza institūciju, personu un to amatu rakstība. Noteiktā dokumentu veidā var tikt izmantotas vienādas standarta frāzes.
Piemērs	(5) Patērētājs nosūta precīz atpakaļ pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam vai nodod to pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam, vai viņa pilnvarotai personai bez nepamatotas kavēšanās, bet ne vēlāk kā 14 dienu laikā pēc tam, kad nosūtījis pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam atteikuma veidlapu vai paziņojumu par atteikuma tiesību izmantošanu. ³⁰

Kas to pierāda?

(Drīksti atzīmēt piemērā)

Kur to pats esi redzējis?

SARUNVALODAS STILS

Kur to lieto	Lieto saziņā ar draugiem, paziņām, neoficiālās vēstulēs un daiļliteratūrā. Var būt literāra, atbilstoša valodas normām sarunvaloda un neliterāra sarunvaloda (žargons un barbarismi).
Kas tam raksturīgs	Var būt nepabeigti teikumi – pārējo var saprast no mīmikas, žestiem, ir nozīme emocijām, izmanto vārdus ar pozitīvu un negatīvu nokrāsu, asprātīgus teicienus. Nav garu teikumu. Daudz uzrunu un izsaukmes vārdu.
Piemērs	Kad godam bijām pieveikuši visu šķēršļu joslu, pie pašām ārdurvīm satikām tīģerlīliju atkarīgo, kas atgriezās no tuvējā veikala, nesdams divas paciņas ar vistu pusspārniņiem. Tā bija rakstīts uz iesaiņojuma. “Labrīt, jaunie cilvēki!” viņš sveicināja, skatīdamies nevis uz mani, bet Afrodīti. “Kas jums nekaitētu manā trīsistabniekā? No pirmā stāva tiktu svaigā gaisā bez problēmām. Davai, maināties! [...]” Lielā dzīvokļa īpašnieks paskatījās manī lietišķu skatienu un turpināja: “Ar mazu piemaksīņu, cienītais.” Sirdij notrīsot, painteresējās, cik lielā summā tā izpaustos. “Štrunts,” viņš, kā šķita, nevērīgi izmeta. “Trīs stabi.” “Tikai trīs simti!” iegavilējās Afrodīte. “Lai slavētas debesis! Tādu naudu mana mammīte aizdos bez problēmām.” [...]” Taču kaimiņš Afrodītes sapņus veikli norāva atpakaļ uz grēcīgās zemes: “Stabs nozīmē tūkstoti, kaimiņien.” “Paldies,” teicu, un mēs klusēdami palaidām šo vīra gabalu garām. Lai iet savā dzīvoklī šmorēt pusspārniņus. ³¹

Kas to pierāda?

(Drīksti atzīmēt piemērā)

Kur to pats esi redzējis?

30 Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LR likums, 12. pants, 5. daļa. Latvijas Vēstnesis, 1999. 1. aprīlis, nr. 104/105

31 Kūlis, Ē. *Nelūdz, sudrabkaija*. R., Zvaigzne ABC, 2017, 64., 65. lpp. ISBN 978-9934-0-6967-3

PUBLICISTIKAS VALODAS STILS

Kur to lieto	Rakstos un runās plašsaziņas līdzekļos jeb masu medijos par sabiedrībai aktuāliem jautājumiem, intervijās, aprakstos, apcerējumos, atklātās vēstulēs.
Kas tam raksturīgs	Sabiedrību uzrunājoši teksti nolūkā to ietekmēt, aicināt, pamudināt rīkoties vai reaģēt. Viedoklis bieži vien pamatots ar piemēriem. Emocionalitāte un tēlainība, vārdi ar stilistisku nokrāsu – sarunvalodas vārdi un dažādi tēlainās izteiksmes līdzekļi. Izmanto darbības vārdus 1., 2. personā. Izsaukuma, jautājuma teikumi, arī retoriskie jautājumi (precīza atbilde nav iespējama un netiek arī gaidīta) un uzrunas. Viegli uztverams teksts, visbiežāk dialogos.
Piemērs	“Lai iztricina,” mans vedējs saka smīnēdams un pār plecu atpakaļ skatīdamies, kad rati, dziļās grambās kratīdamies, patlaban vai sabirzt grib. [...] Sāpīgi ir redzēt, ka lauku ceļi pa pēdējiem gadiem, kamēr viņu labošanu vada apriņķu valdes, ir galīgi noputējuši. Tas ir noticis Latvijas laikā, par to mēs varam vainot tikai paši sevi. Ar ceļiem mēs esam gājuši atpakaļ. [...] Ar lauku ceļiem mums ir jātiek uz augšu. [...] Dīvaina arī būs šī nesaskaņa starp materiālo un garīgo kultūru, ar kuru mēs visur lepojamies. Mūsu dažādo kultūras biedrību izrikojumi būs vāji apmeklēti, jo sliktu ceļu dēļ būs grūti sasniedzami. Nerunāsim jau nemaz par galvaspilsētu, no kuras sliktas satiksmes dēļ kulturāli un saimnieciski atrauti dzīvo mūsu lauki. Bet tehnika pasaulē iet uz priekšu. Viņa iespiežas arī mūsu zemē, jo mēs dzīvojam Eiropas pievārtē. Agrāk vai vēlāk mums būs jāpāriet uz automobiļu satiksmi. Bet, ja lauku ceļi paliek līdzšinējā stāvoklī, tad gan automobiļu vietā mums būtu vairāk noderīgs tanks.³²

Kas to pierāda?

(Drīksti atzīmēt piemērā)

Kur to pats esi redzējis?

DAIĻLITERATŪRAS VALODAS STILS

Kur to lieto	Literārajos darbos – dzejoļos, mākslinieciskos aprakstos, vēstulēs, dienasgrāmatās.
Kas tam raksturīgs	Raksturīgs bagāts vārdu krājums, daudz tēlainās izteiksmes līdzekļu, daudz poētismu, vārdu ar emocionālo nokrāsu, daudz izsaukuma, jautājuma teikumu. ³³
Piemērs	Vija paņem slotu un rūpīgi noslauka sliekšni, izpurina salmu kājslauķi, tad atslīgst krēslā pie loga un iešļūcina kājas vakara saulē liesmojošās magonēs. Aizvērusi acis, Vija ieklausās klusumā. Viņas mīļākā stunda. Sienāži sāk sisināt tikko dzirdami, tad arvien skaļāk un aizrautīgāk, visu dienu pēc rasas nocietušies. Tālumā nošķind govs zvaniņš, zāle kā upe rāmi šalc vakara vējā, varžu tēviņš dīķī čerkstoši uzsāk solo, pēc brīža jau dzied aizgūdamies, ka skan visa apkārtnē līdz pat apvārsnim, mazs zirneklis uzkrīt uz vaiga.³⁴

Kas to pierāda?

(Drīksti atzīmēt piemērā)

Kur to pats esi redzējis?

Izvērtē un piemeklē, kurš valodas stils piemērots dažādās dzīves situācijās, piem., hokeja spēlē, eksāmenā augstskolā, laulības reģistrācijas svinīgajā pasākumā u.c.!
 Sameklē pats dažādus valodas stilu piemērus!
 Apkopo neiederīga valodas stila lietojuma piemērus noteiktās situācijās, salīdzini ar citiem, diskutē par tiem!
 Izpēti vienā noteiktā literārā darbā atrodamos valodas stilu piemērus!
 Rediģē vai pārveido tekstu, piemērojot to dažādām dzīves situācijām!

32 Skalde, K. *Mazās piezīmes*. R., Zinātne, 1990, 173., 175. lpp. ISBN 5-7966-0746-4

33 Koluža, R. *Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.-12.klasei*. R., Lielvārds, 2007, 107. lpp. ISBN 978-9984-11-241-1

34 Vigante, D. *Ledus apelsīns*. R., Zvaigzne ABC, 2016, 120. lpp. ISBN 978-9934-0-6212-4

Termini	Vārdi vai vārdu savienojumi, kas izsaka kādas zinātnes nozares jēdzienus. Terminu parasti ir viennozīmīgi, oficiāli pieņemti un apstiprināti, piemēram, <i>leksika</i> , <i>poētisms</i> , <i>poliglots</i> . Jaunus terminus veido un nozaru speciālistu ieteiktos terminus apstiprina Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisija. Terminoloģijas komisijas mājaslapā http://termini.lza.lv/ var noskaidrot, kādi termini pēdējā laikā ir apstiprināti. ³⁵	
Žargons	Valodas paveids – vārdi un vārdu savienojumi –, ko lieto un saprot kādā noteiktā sociālā grupā vai profesijā, piemēram, skolēnu žargons, jurnieku žargons. Žargonismi ir neliterāri, dažkārt no citām valodām pārņemti sagrozīti vārdi, piemēram, <i>besī ārā – sanikno</i> , <i>dzen izmisumā</i> , <i>nošpikot – norakstīt pareizo atbildi</i> , <i>šulē – skolā</i> , <i>latene – latviešu valoda</i> . ³⁶	
Uzruna un uzrunas grupa	Uzruna ir vārds vokatīvā, ar kuru teikumā uzrunā dzīvu būtni, priekšmetu vai parādību. (Sirdsapziņa , kaut katram tu būtu!) Ja uzrunu paskaidro citi vārdi, veidojas uzrunas grupa. (Cienījamie sportisti , pēc piecām minūtēm sāksies sacensības!) ³⁷	
Izsaukmes vārdi	Vārdi, kas izsaka pārdzīvojumus (<i>ak</i> , <i>ai</i> , <i>vai</i> , <i>fui</i>), pievērš kaut kam uzmanību (<i>lūk</i> , <i>re</i> , <i>skat</i> , <i>āre</i>), atdarina skaņas (<i>kikirīgū</i> , <i>apčī</i>), ar kuriem sasveicinās, atsveicinās, pateicas (<i>Paldies! Labrīt! Atā!</i>). ³⁸	
Darbības vārdi ³⁹	Darbības vārdam	
	ir 2 kārtas	ir personas
	- darāmā teikumā minēts darītājs, darbība ir aktīva (<i>zēns dzied</i>) - ciešamā teikumā darītājs nav minēts, darbība ir pasīva (<i>dziesma tiek dziedāta</i>)	- vienskaitļa: - persona – <i>es dziedu</i> - persona – <i>tu dziedi</i> - persona – <i>viņš, -a dzied</i> - daudzskaitļa: - persona – <i>mēs dziedam</i> - persona – <i>jūs dziedat</i> - persona – <i>viņi, -as dzied</i>
Esi uzmanīgs! Ja darbības vārda beigas nenoteiksmē (darbības vārds atbild uz jautājumu <i>ko darīt?</i>) ir -īt, -īties, -ināt, -ināties, tad daudzskaitļa 1. personā (mēs) un 2. personā (jūs) galotnē būs garais ā: 1. persona – <i>mēs lasām</i> 2. persona – <i>jūs lasāt</i>		
Vārdi ar emocionālu nokrāsu	Vārdi ar pozitīvu emocionālo nokrāsu var izteikt cieņu, cildinājumu, sirsnību, patiku, labvēlību, piemēram, <i>tēviņa</i> , <i>vecmāmiņa</i> , <i>mēnestiņš</i> , <i>dudināt</i> . Pozitīva nokrāsa ir visiem poētismiem. Vārdi ar negatīvu emocionālu nokrāsu var izteikt nepatiku, nievājumu, nosodījumu, nicinājumu, ironiju, piemēram, <i>tipiņš</i> , <i>plinkšķināt</i> , <i>klačiņa</i> . ⁴⁰	

Noklausies (noskaties videoierakstā) trīs sabiedrībā zināmu personu runu, konstatē, kuri zina un lieto šo valodas normu pareizi!

35 Koluža, R. *Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.-12. klasei*. R., Lielvārds, 2007, 78. lpp. ISBN 978-9984-11-241-1

36 Turpat 73. lpp.

37 Turpat 60. lpp.

38 Turpat 48., 49. lpp.

39 Turpat 38. lpp.

40 Turpat 74. lpp.

Sinonīmi	Sinonīmi ir vārdi ar tuvu vai pilnīgi vienādu nozīmi. Pavērojiet, kādas plašas iespējas iešanas procesa apzīmēšanai dod sinonīmi! Vectēvs ar spieķīti steberēja pa sētsvidu. Vecāmāte tipināja uz aku. Ansis negribīgi slāja uz upes pusi. Aina izmetās no mājas. Mazais Jancis strauji traucās uz priekšu. Ieva uzmanīgi laipoja ap pagalma lielo peļķi. ⁴¹
Antonīmi	Antonīmi ir vārdi ar pretēju nozīmi, piemēram, <i>auksts – karsts, melns – balts, liels – mazs</i> . Antonīmi izceļ pretstatus un kāpina teksta emocionālās iedarbības spēku. Ir gan dīvaini: te auksts , te karsts , te gaišs , te tumšs . Reizēm viss skaidrs , reizēm – miglā tīts . ⁴²

Latviešu valodas sinonīmu vārdnīca ir lielisks palīgs vēstuļu un sacerējumu rakstīšanā, kā arī noder, lai mācītos, pētītu un bagātinātu latviešu valodu.

Šajā vārdnīcā apkopoti vairāk nekā 84 500 vārdu latviešu valodā un katram no tiem ir dots viens vai vairāki sinonīmi. Nav tā, ka vienmēr, jebkurā tekstā un kontekstā var aizstāt vārdu ar jebkuru no tā sinonīmiem, tomēr nenoliedzami šādas sinonīmu vārdnīcas izveide un izmantošana bagātina mūsu ikdienas valodu un ļauj ieraudzīt latviešu valodas krāsas un noskaņas.⁴³

Sinonīmu vārdnīcā, piemēram, var atrast sinonīmu rindu, kuras pamatvārds ir vārds *iet*:

"cibināt; cilpot; cipāt; čābāt; čabināt; čāpāt; čāpināt; čāpot; denderēt; dipāt; dipināt; doties; gumbāt; gumzāt; kājot; kāpt; kātot; klambāt; klamzāt; klidzināt; klinkāt; klumpačot; klunčot; klundurēt; klunkurēt; kudlot; kukšot; kumpāties; kumuroties; kunkuļot; kūņoties; lāčot; laipot; lampāt; lamzāt; līgot; lingot; lumpačot; lumzāt; ļapāt; ļekot; ļempurot; ļēpot; mizot; nagot; naskot; nesties; pekāt; peldēt; slampāt; slāpāt; slāt; slempēt; sliept; slīt; slumpāt; snāt; soļot; spalot; spolēt; staigāt; stampāt; steberēt; stibāt; stibīt; stibot; stilbot; storēt; stupāt; stūrēt; stutēt; svampāt; svempt; šlakāt; šlūkt; taustīties; tecēt; tenterēt; tipāt; tipināt; tipšināt; tuntulēt; tuntuļot; vilkties."⁴⁴

Sinonīmu rindā tiek iekļauti gan sarunvalodas vārdi, gan poētismi, gan vārdi ar emocionālu nokrāsu.

Pārbaudi saitē <http://termini.lza.lv/term.php>, kuri no dotajiem vārdiem ir termini! Trim no tiem pieraksti skaidrojumus!

Sirreālisms, reālisms, poētika, modificēšanās, proza, simbolisms, elements, eksistenciālisms, sacerējums, filozofija, naturālisms, romantisms, dadaisms, virziens, literatūra, tendence, ietekme, mijiedarbe, stils, iezīme, likums.

41 Koluža, R. *Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.-12. klasei*. R., Lielvārds, 2007, 75. lpp. ISBN 978-9984-11-241-1

42 Turpat.

43 *Par Sinonīmu vārdnīcu* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 24. apr.]. Pieejams: <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?g=5&r=1108>

44 *Vārda iet* šķirklis Sinonīmu vārdnīcā [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 24. apr.]. Pieejams: <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?r=1108&cid=87187>

Pieraksti atbilstošu terminu!

Līdzeklis, iespēja, īpatnība, atzīme – _____

Norma, princips, noteikums, lēmums, standarts, nolikums – _____

Kurss, ceļš, maršruts, tendence, puse, virzība – _____

Iedarbība, autoritāte, vara, iespaids, ietekmēšana, piederība, sekas, rezultāts – _____

Lasi Kārļa Vērdiņa dzejoli un izraksti no tā terminus! Skaidro terminu nozīmi un nosaki, kurā nozarē atbilstošo terminu lieto!

TELEGRAMMA

“NERAKSTIET DZEJOĻUS BEZ PIETURZĪMĒM
IZSAUKUMA ZĪME

PIETURZĪMES IR KĀ POGAS PIE APĢĒRBA KOMATS
KĀ SĀLS PUTRĀ KOMATS KĀ OSA PIE KRŪZĪTES
PUNKTS

KATRS KOMATS KOMATS KATRS PUNKTS KOMATS
KATRA IZSAUKUMA ZĪME DOMUZĪME TIE IR
JŪSU DZEJOĻA KAULI KOMATS JŪSU DZEJOĻA
LUKSOFORI UN SEKUNŽU RĀDĪTĀJI PUNKTS

KAS ATMET PIETURZĪMES KOMATS TAS DRĪZ
ATMETĪS GARUMZĪMES UN MĪKSTINĀJUMUS
KOMATS TAD JAU SĀKS IZLAIST SAIKĻUS UN
PARTIKULAS KOMATS UN VISBEIDZOT NOGALĒS
VALODU PAŠU KOMATS UN TAD CILVĒKS VAIRS
NEBŪS CILVĒKS KOMATS BET BAUROS KĀ LOPS
TRĪS IZSAUKUMA ZĪMES

BET KOMATS JA JUMS KOMATS DĀRGIE DRAUGI
KOMATS IR ATŠĶIRĪGS VIEDOKLIS KOMATS TAD
NEKAVĒJĒTIES IZTEIKT TO KOLS RAKSTIET
UZ KĀRLIS ZEMSVĪTRA VERDINS ET HOTMAIL
PUNKTS COM KOMATS UN ES JUMS SALIKŠU
VISUS PUNKTUS UZ I PUNKTS⁴⁶”

Lasi teksta fragmentus un atrodi valodas stila piemērus
tekstā, pasvītrotos un blakus pieraksti valodas stilu!

1 “Andras Manfeldes (1973) darbi lasītājiem ir pazīstami jau gandrīz divus desmitus gadu. Viņa raksta gan pieaugušajiem, gan bērniem, un kopumā klajā laistas 13 grāmatas. Gandrīz puse no tām ir vai nu nominēta kādai balvai, vai arī saņēmusi to, piemēram, debijas dzejoļu krājums *Tranšējas dievi rok* saņēma Ojāra Vācieša prēmiju (2005), stāsts *Kurš no mums lidos?* ieguva 2018. gada Literatūras gada balvu kā labākā bērnu grāmata, bet romāni *Dzimtenīte* (2013) un *Virsnieku sievas* (2017) nominēti Literatūras gada balvai.

Valodas stils

Romāna *Vilcēni* darbība risinās 1990. gadu sākumā, teritorijā starp upi un jūru. Tā varoņi ir pusaudžu banda –

vilcēni. Daļa no mainīgo deviņdesmito sabiedrības ir cilvēkveidīgi vilcēni jeb bērni, kuri veido paši savus likumus un izpratnes par dzīvi. Caur viena pusaudža Andžeja acīm un muti lasītājs uzzina par neizdibināmo un noslēpumaino Vilcēnu un par pārējiem bara locekļiem. Barā bez Vilcēna un Andžeja ir arī Zīmulis, Saņka Pristaņ, Būda Vilks, Brunčiks, Skeltons, Tauķis un Ričards Sarkans. Kā intervijā apgalvo autore, vilcēni ir mūsdienu vīrieši, kuri grāmatā aprakstītajā laikā bija pusaudži, mietpilsoņiem neērti, plēsīgi, dumpīgi.⁴⁸”

Barā bez Vilcēna un Andžeja ir arī Zīmulis, Saņka Pristaņ, Būda Vilks, Brunčiks, Skeltons, Tauķis un Ričards Sarkans. Kā intervijā apgalvo autore, vilcēni ir mūsdienu vīrieši, kuri grāmatā aprakstītajā laikā bija pusaudži, mietpilsoņiem neērti, plēsīgi, dumpīgi.⁴⁸”

⁴⁶ Vērdiņš, K. *Pieaugušie*. R., Neputns, 2015, 38. lpp. ISBN978-9934-512-61-2

⁴⁷ Grāmatas *Vilcēni* vāka attēls [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 24. apr.].
Pieejams: <https://www.dgramata.lv/dg-izdotas-gramatas/dailliteratura/originalliteratura-latviesu/romani/vilceni>

⁴⁸ Brikmane, Z. *Klajā nāk Andras Manfeldes romāns Vilcēni* [tiešsaiste]. 2020. g. 11. febr. [skatīts 2020. g. 24. apr.].
Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/klaja-nak-andras-manfeldes-romans-vilceni.a347989/>

2 “Vilcēnus uzreiz nevar apturēt,” pārfrāzējot Rīgas pasažieru vilciena braucienos elektroniskas balss skandināto brīdinājumu, rakstniece visa teksta garumā atkārtoti kā refrēnu. Nē, nevar, jo ātrums ir viņu stihija. Jānis Vilcēns ir grupas dievība – viņa klusums ir draudīgāks par skaļiem lamuvārdiem, viņa pagātne ir noslēpums, viņa savaldība un teju pārcilvēciskais miers, ar kādu viņš eksistē šī mutuļa vidū, notur visu “vilku baru” uz robežas ar pilnīgu haosu. Taču patiesais romāna varonis ir Andžejs – blonds, smalks, gluži parastas ģimenes atvase, kura pusaudziskās dvēseles vilciskumam Vilcēns ir vienlaikus gan katalizators, gan pretinde.

Valodas stils

Viņi abi tekstā staigā līdzās kā gaišais un tumšais dvīnis, kā Junga ceļinieks un tā ēna, un varbūt varētu pieļaut iespēju, ka rakstniece apzināti vienu dvēseli sašķēlusi divos pretējos aspektos, ja vien nebūtu zināms, ka *Vilcēnos* iekļauts daudz dokumentāla un biogrāfiska materiāla.⁴⁹”

Atrodi skaidrojumiem atbilstošu vārdu 2. teksta fragmentā!

- Ļoti spēcīga, postoša dabas parādība
- Teksta daļa, kas periodiski atkārtojas
- Liela nekārtība, juceklis
- Viela, kura izmaina ķīmiskās reakcijas ātrumu
- Viedoklis vai skatījums
- Tāds, kurā izmantoti dokumenti
- Saistīts ar biogrāfiju

3 “Vilcēna tēvs bija labsirdīgs, tātad – glēvs. Viņš uzradās un pazuda, uzradās un pazuda. Vilcēna tēvs vairāk nebija, nekā bija. Pat tad, kad slienādamies slaistījās no istabas uz ķēķi, no ķēķa uz dīvānu. Viņa tēvs bija sēdējis cietumā, bet ne tuvu nelīdzinājās tiem baņģugām, kuri, uz plikas miesas uzstīvējuši ādas jakas, stroķus vicinādami, skaidrojās ar tiem, kas vilcinājās kauties, jo negribēja noķēpāt savas polsterētās bordo žaketes.

Valodas stils

“Vecais, pieveries!” noklīdzās Vilcēns, aizcirdams durvis. Lai gan “vecais” neko nebija teicis, tikai paskatījies, un šajā skatienā jautās mīkstums kā pārrūgušā rauga

⁴⁹ Simsone, B. *Ātrums ir viņu stihija. Andras Manfeldes romāna Vilcēni recenzija* [tiešsaiste]. 2020. g. 7. marts [skatīts 2020. g. 24. apr.]. Pieejams: https://www.diena.lv/raksts/kd/literatura/atrums-ir-vinu-stihija.-andras-manfeldes-romana-_vilceni_-recenzija-14237120

pankūkā. Tas aptraipīja. Vilcēnu kaitināja tēva eksistence. Varbūt tas pat bija naidš. Lai gan Vilcēns bija tik aukstasinīgs, ka arī naida esamībā viņa bija labi noslēpta kā nesprādzis lādiņš Lielupē. Tādiem viņi, vēl zaļi puikas būdami, nira pakaļ. Vienmēr saulainajā trokšņu pasaulītē izdabūjuši laukā apsūņojušas pudeles vai apskretušas, ūdenszāļu saārdītas tupeles. Naidš Jančukā bija kā lādiņa leģenda.⁵⁰”

Pārveido 4. teksta fragmentu, aizstājot neliterāros sarunvalodas vārdus ar literārās sarunvalodas vārdiem!

4 “Močījam uz ēdnīcu!”

Valodas stils

“Toč, baigi rīt gribas...”

“Mošk pie Andžeja, būs tuvāk...”

“Ne-a, mutere mājā, viss bars nevarēs...”

“Nu, dāvai, saskaitām, cik ir.”

“Zīmul!”

“[...] ko man prasi, kad man nauda bijusi...”

“[...] mēneša sākumā tev par treniņiem jāmaksā, gan jau nokrajīji, zinām tevi.”

“Met, met kopējā katlā, nežņaudzies!”

“Nu, še. A ko Tauķis?”

“Nu tā. Lats trīspadsmit, pa īsu.”

“Tā, cik esam... Zīmulis, Tauķis, Andžejs...”

“Es neēdīšu.”

“Skaitām pa jaunu. Es, Zīmulis, Ričards Sarkans, Būda Vilks, Tauķis, tu šoreiz nerīsi divas porcijas! Brunčiks, Saņka Pristaņ... Simt trīspadsmit dalīts ar seši, super. Pag.”

“Makaroni pieci santīmi, kečups divi, maizes šķēles katram ap trīs...”

“Viss, sajuka, karoč, ejam, sanāks! Man tāda aizdoma, ka alum paliks pāri, bet smēķus nostreļšim.”⁵¹”

50 Manfelde, A. *Vilcēni*. R., Dienas Grāmata, 2020, 14. lpp. ISBN 978-9934-595-02-8

51 Manfelde, A. *Vilcēni*. R., Dienas Grāmata, 2020, 33. lpp. ISBN 978-9934-595-02-8

Mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi

- **Salīdzinājums** – divu parādību saistījums, satuvinājums, kas balstīts uz to līdzību, piemēram, sapnis – viegls kā elpa un tievs kā sudraba diegs.
- **Metafora** – vārda vai teiciena lietošana pārnēstā nozīmē, kur kādu parādību vai priekšmetu uz līdzības pamata nosauc citas parādības vai priekšmeta vārdā, piemēram, dzīves vakars, vēja taure.
 “Es esmu kā ziedošs koks” – salīdzinājums.
 “Es esmu koks, kas zied” – metafora.
 Atšķirība ir mazais “kā”, bet šo divu izteicienu iedarbība ir atšķirīga.
- **Epitets** – māksliniecisks apzīmētājs, ar ko autors apzīmē kādu parādības, priekšmeta īpašību, tādējādi raksturojumu padarīdams emocionāli iedarbīgāku, piemēram, zelta zvīņa, spalgs klieziens, smaržīgs vakars, salds miegs, auksts lietus.
- **Personifikācija** – cilvēka spēju un īpašību piedēvēšana dzīvniekiem, dabas parādībām, priekšmetiem, jēdzieniem, piemēram, mežs aiztur elpu.
- **Hiperbola** – pārspīlējums kā tēlainis izteiksmes paņēmieni, ar ko pastiprina iespaidu, piemēram, es saku jums jau dienas simt un piecas.⁵²

Nosaki mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus teksta fragmentā!

Esi zinošs
un intelektuāli
atvērts!

“Vilcēnu banda ir vējš. Karsts vējš putekļainajās ielās, kur vārtrūmēs ziedi vēl tikai plaukst un karsti stari tulpes pārāk strauji rauj vaļā. Vilcenes ir pienenes zemesstumbrs asfalta spraugā, liepas saknes kumpums uz ietves. Viņi ir kauciens.

Vilciena svelpšana, metāla vaidi. Vilcēnus tāpat kā vilcienus nevar apturēt. Viņu gaita ir ātra, viņi notrauc ziedus, zarus, gružkastes apgāž, uzvelk švīkas uz sienām, viņi atstāj pēdas. Bet aiz viņiem vējš. Un laiks. Tie abi dzēsīs. Vējš pēdas, laiks ķermeņus. Pārvērtīs citos ļaudīs. Tikai atmiņa gruzdēs zilu, rēgainu liesmu un smelgs. Ilgi? Kā nu kuram. [...] Kā labāk? Būt par karstu vēju uz ietvēm un šķiesties vai arī rimtam būt?⁵³”

Izpēti attēlu galeriju (skolotāja piedāvāto), veido savu mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu kartotēku! Sadarbojoties veido radošo darbu (klases mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu kalendāru)!

Viens no literāro darbu sērijas *Mēs. Latvija. XX gadsimts* romāniem – Māra Bērziņa *Svina garša* vēsta par 1939.-1941. gadu – Latvijas vēsturē traģiska laikposma nogriezni, kurš negaidīti citādi pavērs arī jauna rīdzinieka Matisa Birkena likteni.

54

52 *Mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 10. maijā]. Pieejams: <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?r=10621063&q=epitets&cid=837477&g=2>

53 Manfēde, A. *Vilcēni*. R., Dienas Grāmata, 2020, 33., 34. lpp. ISBN 978-9934-595-02-8

54 Grāmatas *Svina garša* vāka attēls [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 26. maijā] Pieejams: <https://www.janisroze.lv/lv/gramatas/dailiteratura/latviesu-originalliteratura/klasika-musdienu-literatura/svina-garsa-mes-latvija-xx-gadsimts.html>

Lasi fragmentus no Māra Bērziņa romāna *Svina garša* un nosaki valodas stilu!

1 “Šinīs dienās būvstrādnieki pie akc. sab. “Maiznieks” svinējuši spāru svētkus. Pēc strādnieku komitejas ierosinājuma, strādnieki nolēmuši nodzeršanai saņemto nau-
du – 32 ls – ziedot Sarkanās palīdzības
9. rajonam. Biedru – būvstrādnieku
rīcība apsveicama. Spāru svētki ar ie-
dzeršanu ir paradums no kapitālistis-
kās iekārtas, kam tagad nav vairs vietas.
“Darbs”, nr. 2, 22.08.1940.⁵⁵”

Radīt romānu sēriju **Mēs. Latvija. XX gadsimts**
(no 2014. līdz Latvijas valsts simtgadei
2018. g.) aicināja rakstniece Gundega Repše,
13 autoriem radot pa romānam, atainojot kādu
XX gadsimta vēstures periodu romānu varoņu
izjūtās un darbībā.

Valodas stils

Kas to pierāda?

(Drīksti atzīmēt piemērā)

Izpēti, kādi literārie darbi un paralēli literatūrzinātnieku
monogrāfijas izdotas *Dienas Grāmatas* jaunajā projektā
Es esmu...!

(Tajā 24 autori – 12 rakstnieki un 12 literatūrzinātnieki –
vienlaikus rada katrs savu patstāvīgu darbu par vienu no
latviešu rakstniekiem.)

2 “Kā laiks var tik ātri paskriet, nudien nesaprotu. Sen nokusušas pēdējās aprūsējušās
sniega strēmeles, aizņirb aprīlis ar Lieldienām un ieurbtiem bērziem; jau maijs,
putni čivina tik enerģiski, it kā piedalītos sacīkstēs, koku zaros veras pumpuri un
ziedi. Zied virs galvas, zied pie kājām. Pavasaris steidzas pārgērbties vasarā.⁵⁶”

Valodas stils

Kas to pierāda?

(Drīksti atzīmēt piemērā)

3 “Rīgas komandanta plkv. Ullersbergera

PAVĒLES

Žīdiem līdz turpmākam aizliegts stāvēt rindās. Viņi var iepirkties tikai tajos veikalos,
kur rindu nav.

Sākot ar šodienu, 2. jūliju, pl. 18 visā Latvijā pulksteņi jāpārbīda par 1 stundu atpakaļ,
pieskaņojoties Lielvācijas laikam. “Tēvija”, nr. 2, 02.07.1941.⁵⁷”

Valodas stils

Kas to pierāda?

(Drīksti atzīmēt piemērā)

⁵⁵ Bērziņš, M. *Svina garša*. R., Dienas Grāmata, 2015, 94. lpp. ISBN 978-9984-887-81-4

⁵⁶ Turpat 75. lpp.

⁵⁷ Turpat 186. lpp.

4 “– Hei, dzejniek! Jel stāties reiz! – Dzirdu aiz muguras pazīstamu balsi.

Par Dzejnieku sen jau biju aizmirsis. Reiz nebiju iemācījies uzdoto dzejoli, taču neapjuku – noskaitīju Bārdas pantus saviem vārdiem. Klase smējās, skolotājs smīnot ielika coberi, bet man uz neilgu laiku pielipa iesauka Dzejnieks. Skat, kāds tomēr atceras! Pagriežos – mans vecais klases biedrs Rūdolfs Pele kā dzīvs. Rūdiņš...

– Kur tu tā nesies!? – Viņš ir aizsiesies.

– Nekur... Sveiks, Rūdi! Tu skolas melnā avs!

– Ak, Matīš, kad tas bija! – Rūdis sniedz roku. – Bet tu gan neesi mainījies. Solis tas pats, tikai drusku lēnāks par tramvaju.

– Auksts tak. Kā tu te gadījies?

– Ē... gadījās. A tu? No turienes? – Viņš rāda uz baznīcu.

– Apmēram.

– Vai tev prāts, šamos laikos uz kulta izdarībām? Labāk metamies kaut kur iekšā sasildīties. Uz kurieni latvietis iet, kad iznāk no dievnama?

– Tikai nesaki, ka uz krogu, – es atsmaidu.

– Kur gan citur! Šorīt tāds kaltētājs rīklē iemeties. – Viņš drausmīgi saviebjas.

– Vakar taisīji dūšu?

– Gadījās te netālu pie vienas freilenes dzimumdienu nosvētīt. Pamatīgi sanāca.

– Tu toreiz juristos iestājies, vai ne?

– Jā, bet tas bija sen. Izmeta mani, un paldies Dievam. – Rūdis iesmejas. – Korporācijas likvidēja, vairs nekādas jautrības... Vai tad tā ir studēšana? Un ko tu dari?

– Krāsoju, remontēju...

– Pareizi, biju dzirdējis.

Darbarūķis. Un kā ir?

– Nesūdzos. Bet tu ko?

– Es... nu... šiverējos pa bišķim. – Rūdis nosmīn.⁵⁸”

Valodas stils

Kas to pierāda?

(Drīksti atzīmēt piemērā)

5 “– *Phimosis*, – aplūkojis mani, latīniski nosaka Ozoliņa kungs. – Jums ir fimoze. [...] Dodieties uz uroloģisko nodaļu pie daktera Cibuļska.⁵⁹”

Valodas stils

Kas to pierāda?

(Drīksti atzīmēt piemērā)

58 Bērziņš, M. *Svina garša*. R., Dienas Grāmata, 2015, 119., 120. lpp. ISBN 978-9984-887-81-4

59 Turpat 43. lpp.

Kurš valodas funkcionālais stils romāna fragmentos mazāk izteikts? Kāpēc, tavuprāt, tā?

Literārajā darbā var būt izmantoti visi valodas stili. Kāpēc?

Atrodi un ieraksti tabulā pārējos *Mēs. Latvija. XX gadsimts* sērijas autorus un viņu darbus!

	Autora vārds un uzvārds	Darba nosaukums
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		

Ieteikumi visai nodaļai:
 Analizē, kas tekstu padara poētisku, piem., maz zināmas leksikas lietojums, sinonīmu meklējumi; priekšmeta detaļu precīza izpēte, apraksts, vērojums; mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu lietojums utt.!
 Mēģini eksperimentējot uzrakstīt teksta fragmentu dažādos valodas stilos!
 Izvēlies kādu priekšmetu un radi poētisku prozas tekstu! Izmanto sinonīmu vārdnīcu!

Iekārto un sāc aizpildīt savu kultūras dienasgrāmatu (idejas – 102. lpp.) jau mācīšanās sākumā!
 Veido dalītos pierakstus, veicot ikdienas mācīšanās ierakstus un veidojot ilgstošā laikposmā aizpildāmus ierakstus!

Kurus trīs šīs sērijas darbus tu gribētu izlasīt un kāpēc? Ieraksti tos savā kultūras dienasgrāmatā!

2.3. Literāra darba tulkojums

- **Tulkošana** – vienā valodā rakstīta teksta satura, jēgas, domas izteikšana ar citas valodas līdzekļiem.
- **Avotteksts jeb oriģinālteksts** – teksts, kas tiek tulkots.
- **Mērķteksts jeb tulkojumteksts** – teksts, kas pārtulkots kādā svešvalodā.
- **Literārais tulkojums** – tulkojums, kura avotteksts ir daiļliteratūras darbs. Literāra teksta tulkojums sniedz lasītājam daudzslāņainu informāciju, tulkojot jāsaglabā ne tikai teksta nozīme, bet arī emocijas un varoņi. Te neder burtisks tulkojums, jo tas neatspoguļo daiļliteratūras darba dziļumu un nozīmi.

Jo nozīmīgāka ir autora valoda, jo tuvākam jābūt tulkojumam, ja valodas nozīme ir mazāka, tulkojums var būt brīvāks.

Katrai tautai ir savi **frazeoloģismi**. Lai varētu sekmīgi pārtulkot citā valodā sacerētu literāro darbu, jāzina arī šīs valodas frazeoloģismi. Līdz šim nav izdevies dot vienotu skaidrojumu, kāpēc veidojas vārdi ar pārnestām nozīmēm. Katrā valodā šie cēloņi var būt atšķirīgi – valodas senums, mijiedarbība ar citām valodām, tautas politiskā vēsture.

Frazeoloģisms nekad nav viens vārds, tas ir vārdu savienojums, piemēram, *kost pirkstos* – nožēlot. Visbiežāk sastopami tādi frazeoloģismi, kas izsaka pilnīgi ko citu nekā atsevišķi vārdi, no kuriem veidots frazeoloģisms, piemēram, *piektais ritenis, ņemt kājas pār pleciem, cepuri kuldams, vilkties astē*.

Frazeoloģismi bagātina valodu, padara to tēlaināku, izteiksmīgāku. Tie visbiežāk sastopami sarunvalodā, daiļliteratūras darbos tēlu valodā.

Frazeoloģismus, kuros neviens vārds nav lietots tā pamatnozīmē, sauc par **idiomām**, piemēram, *pa roku galam* – pavirši; *uz savu roku* – patstāvīgi; *apcirpt spārnus* – kādu ierobežot.

Šobrīd sarunvalodā izplatījušies jauni nedalāmi vārdu savienojumi.

Angļu valodā	Latviešu valodā	Skaidrojums
<i>Stroke on</i>	<i>Trāpīt desmitniekā</i>	Izdoties
<i>No worries</i>	<i>Neņemt pierē</i>	Nepievērst uzmanību
<i>Make it big</i>	<i>Pacelt latiņu</i>	Spēt vairāk

Jo plašāki un ciešāki ir valstu starptautiskie sakari, jo vairāk frazeoloģismu ieplūst valodā, piemēram, *Happy end* – laimīgas beigas vai *Nota bene!* – Iegaumē labi!

Sastopami arī latviskoti frazeoloģismi:

Laiks ir nauda – *Time is money*

Džungļu likums – *Law of the jungle*

Raudāt krokodila asaras – *Crocodile tears*

Lasi teksta fragmentus, atrodi un atšķirīgi iekrāso tajos vienādus vai līdzīgus vārdu savienojumus, teikumus!

“Sirms vecis kailā kažokā iznāca no piesarmojušā dārza un skatījās atpakaļ caur ābelēm, pie kurām pār vakara sārtumu drebēja viegli ledus spīduliši kā tās bālās pelnu plēnes pār kvēlošām oglēm. Biezs rieta sarkanums krita viņa sejā. Tā bija nikna veča seja. Viņa ūsas un bārda izskatījās kā garas sudraba bārkstis, piesalušas zilām un zaļām ledus zilēm, kurām vēl vakars pielika pa sarkanai. Tas bija vecais Lausks, izdzīts saimnieka tēvs, kurš dēlam par agru bij atdevis mājas. Viņš uzklīda tikai lielā salā, kad visi zari bij iekalti smalkā ledū, un sarkans saules riets kā dusmu atspīdums zem ābelēm un gar ēku stūriem meklēja viņa sarkano seju. Raug, vecais palecas, tā ka izjūk apsarmojušais matu cekuls uz pakauša, un sper ar cirvi klēts pakšķī.

2014. gada 16. novembra vakarā tiešraidē no Latvijas Nacionālās bibliotēkas jaunajām mājām Gaismas pilī ikviens Latvijas iedzīvotājs varēja sekot līdzi “Lielās lasīšanas” notikumiem un balsot par savu mīļāko grāmatu, kas izdota latviešu valodā. No piecām finālā iebalsotajām grāmatām nācija izvēlējās mīļāko – Kārļa Skalbes *Kaķīša dzirnavas*. Interneta balsojumā vislielāko balsu skaitu ieguva Imanta Ziedoņa *Epifānijas*.⁶⁰

“Ai, ai,” balķis iekliedzas, un viņam pārtrūkst sirds. Tā ir pušu! Viņa trūkst, sēri vai dēdama kā kokļu stīga, un runcis apstājas uz celiņa, kas iet no istabas uz klēti, un klausās, pacēlis kāju.⁶⁰

“Ā, vecais saimnieka tēvs atkal spārdās,” runcis saka, pamanījis Lausku, kurš aiziet, nikni atpakaļ skatīdamies, ar cirvi pār pleciem. Un ābeles kā nobijušās stāv tik klusi un mēmi, un ne zars vairs nevelk elpu. (1913)⁶¹”

K. Skalbes pasakas *Kaķīša dzirnavas* fragmenta tulkojumi

Angļu valodā. 1. An old, gray-haired man, dressed in a fur coat, came out of a snow-covered garden and looked through the apple-trees on whose branches hung delicate bits of ice that glistened in the red twilight. The sunset shone upon his face, and a very angry face it was. His whiskers and beard were like icicles full of blue and green ice flowers. He was Old Lauskis, the god of ice, who wanders about the fields and woods only during very cold weather when all the branches are frosted and when the sunset is red. Suddenly, the old man jumped. He shook in a rage as he smashed a tree with his ax. “Oh, oh!” the tree cried out as its heart split down the middle. A cat paused on his way from the house to the barn to listen. “The old man is kicking again,” he murmured as he watched the evil god walk away with his sharp ax slung over his shoulder. The apple-trees stood very still and frightened. (*Kitty’s Water Mill*. A tale from Latvia, Riga, 1996)

60 LSM.lv kultūras redakcija. *Nācijas mīļākā grāmata — Kārļa Skalbes Kaķīša dzirnavas* [tiešsaiste]. 2014. g. 16. nov. [skatīts 2020. g. 8. maijā]. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/nācijas-milaka-gramata-karla-skalbes-kakisa-dzirnavas.a106589/>

61 Skalbe, K. *Pasakas*. R., Zvaigzne ABC, 1999, 95.-104. lpp. ISBN 9984-04-722-9

Angļu valodā. 2. A gray old man in a raw sheepskin coat came out of the frosted garden and stood looking back through the apple-trees on which a delicate gloss of rime trembled in the light of evening like the pale film of ash on glowing embers. The dense crimson of sun-set fell on to his face – the face of a fierce old man. His moustache and beard were like along silver fringe, stiffened with blue and green beads of ice, to which the sunset added a few red ones. It was old Lauskis, a farmer turned out of his holdings by his son, to whom he had transferred them too soon. He would turn up only in a hard frost, when all the branches were plated with thin ice, and the red sunset, like a flash of anger, sought his red face among the apple-trees and along the angles of the buildings.

See, the old man gives a sudden bound, ruffling the hair on the top of his head, and drives his ax into the corner log of the barn. “Oh, oh!” screams the log, its heart severing on a mournful note like a zither string, and Pussy stops in his tracks on the pathway leading from the living room to the barn and listens as he lifts a paw. “Ah, the old boss is on the rampage again,” says Pussy, catching sight of Lauskis, who is now going away and glaring back angrily, his ax over his shoulder. And the apple-trees stand ever so still and mute as if they were afraid, and not a single branch draws breath. (*Pussy's Water Mill*, Stockholm, 1939)

Krievu valodā. Седой старик в тулупе вышел из одетого инеем сада и оглянулся. Он смотрел сквозь яблони, осыпанные легкими ледяными блестками, трепетавшими в вечернем румянце, как бледный налет пепла на пылающих углях. Густо-алый закат задержался на его лице. Это было злое лицо старика. Его усы и борода походили на длинную серебряную бахрому, обмерзшую голубыми и зелеными бусинками льда, а закат добавил туда еще и красных. Это старый Лаускис, изгнанный отец хозяина, слишком рано отдавший усадьбу в руки сыну. Он появлялся лишь в сильную стужу, когда все ветки бывали закованы в тонкий ледок, и красный солнечный закат, словновспышка гнева, подстерегал под яблонями и за углами построек его красное лицо. Гляди-ка, вот старик замахивается так, что растрепался заиндевелый клочок волос на затылке, и всаживает топор в угол клетки. «Ой!» – воскликнуло бревно, и сердце его разбилось вдребезги! Оно лопнуло со скорбным стоном, как струна кокле, – кот остановился на дорожке, что вела из избы в клеть, и прислушался, подняв лапку. «А-а, старый отец хозяина опять развоевался», – проговорил кот, заметив Лаускиса, который, злобно озираясь, удалялся с топором на плече. И яблони, словно напуганные, стоят недвижно и безмолвно, и ни единая веточка больше не смеет вздохнуть. (перевод Ю. Каппе)

Cilvēku, kurš tulko dzejas tekstu, sauc par atdzejotāju.
Ja tulko prozas vai dramaturģijas tekstu, tad par tulkotāju.
Kāpēc, tavuprāt, tā?

Atrodi Kārļa Skalbes citu literārās pasakas fragmentu un
mēģini iztulkot!

3. LITERATŪRA

3.1. Literatūras veidos

Literatūra, precīzāk, daiļliteratūra, kā viena no mākslām (blakus mūzikai, kino, dejai, foto u.c.) tiek dalīta trīs veidos, bet veidi sīkāk – žanros. Tālāk minēti plašāk lietotie.

Pārstrukturē informāciju par literatūras veidiem, to pazīmēm, žanriem., piem., izveido infografiku! Izpēti un ieraksti savā kultūras dienasgrāmatā, pie kura literatūras veida un žanra pieder literārie darbi! Izpēti un pierādi veidu un žanru pazīmes konkrētajos darbos!

Kas šis ir par mūzikas instrumentu un ar kuru literatūras veidu tas varētu būt saistīts?

Dramaturģija jeb drāma

Lasītājs (skatītājs) **lugā** (teātra izrādē) seko līdz notikumiem, klausās **tēlu runā** (galvenokārt **dialogos**, retāk monologos). Lugai svarīgs ir **tēlu konflikts**. Lugas tekstā parasti ir **remarkas** – autora piezīmes par tēlu izskatu, darbību un skatuves iekārtojumu.

- **Komēdijā** var būt atveidoti **komiski** (izsmieti) raksturi, runa, situācijas.
- **Drāma** rāda tēlu savstarpējās **attiecības**.
- **Traģēdijā**. Centrā – personība, kura savu uzskatu, pārliecības dēļ **nebaidās iet nāvē**.
- **Traģikomēdijā** komiski atklāj kāda tēla vai situācijas pretrunīgumu, kad smejas par ārējām izpausmēm, kas atsedz kādu nopietnu problēmu/-as, konfliktu.
- Dramaturģijas **robežžanri**: **librets** (operas, baleta, operetes, mūzikla satura izklāsts); **dramatizējums** (kino – ekranizējums) – teātrim vai kino pielāgots literārs darbs, piem., romāns; **scenārijs** – apraksts skatuves uzvedumam vai kinofilmāi.

Izpēti viena teātra repertuāru, statistiski konstatējot un vizuāli atveidojot, kuru dramaturģijas žanru vai robežžanru darbi visvairāk iestudēti!

Dzeja jeb lirika

Reizēm dzeju sauc arī par **poēziju**, kas ir spēja tēlaini, emocionāli izteikt savas domas tekstā. Lielai daļai dzejas ir **noteikts ritms** (līdzīgi kā mūzikā), izkārtojums **pan-tos**, **rindās** jeb vārsnās, **saistīta valoda**, **atskaņas**. Dzejolī pausts liriskā “es” jeb **liriskā varoņa pārdzīvojums**.

Dzeja var būt rakstīta arī brīvajā pantā jeb verlibrā – astrofiska (nav pantu), nav atskaņu, tuva prozai.

Astrofiska dzeja mūsdienās nav retums, bet jau viens no pirmajiem latviešu rakstniekiem romantiķiem Jānis Poruks (1871–1911), tiecoties pēc individuālās brīvības ne tikvien dzejoļa saturā, bet arī formā, vairākus dzejoļus radījis **astrofiskus**.

“Zvaigznes

[..] Zvaigznes, zvaigznes, jums es dziedu,
Tik pēc jums man roka sniedzas;
Savas dvēseles dzejas ziedu
Zemei atdot gars man liedzas.
Zvaigznes, zvaigznes, jūsu mirdzā
Rādās augsto garu dzīve,
Vieglā, zilā debess spirdzā
Jūtām, domām plešas brīve.⁶²”

62 Poruks, J. *Zvaigznes. Raksti. 1. sējums*. R., Liesma, 1971, 224. lpp.

Izveido savu astrofiskās dzejas izlasi, pievienojot īsas uzziņas par autoriem!

Strofiskajai dzejai ir noteikts rindu jeb vārsmu skaits. Piem., populāra ir haiku strofa – trīs vārsmu strofa, kur katrā vārsnā ir noteikts zilbju skaits – 5 + 7 + 5.

Haiku ir japāņu dzejas forma, kas mēdz tvert gais-tošu mirkli.⁶⁴

Ir vēl daudzas **citas pantu formas**: piem., rubajs, tanka, sonets u.c.

Viljams Šekspīrs pasaulē pazīstams ne tikai ar savām lugām, bet arī sonetiem, kuri atdzejoti arī latviešu valodā.

Izdevniecības

Neputns izdevums⁶⁵

(oriģinālvalodā un latviešu valodā – Viljama Šekspīra visi 154 soneti dažādu paaudžu latviešu autoru atdzejojumā.

Sameklē kādu no Viljama Šekspīra **sonetiem** oriģinālvalodā un salīdzini ar atdzejojumu!

Dzejnieks Māris Čaklais (1940–2003) gadalaiku izjūtās sarakstījis Bandavas haikas (Bandava – seno kuršu zeme)

“Pils parkā līst

Lietus ir pamodinājis visnegaidītākās balsis. Saule tās apklusinās.⁶³”

Izveido savu haiku izlasi, dod tai nosaukumu! Ilustrē to ar paša uzņemtām fotogrāfijām!

Proza jeb epika

Autors ir vērotājs – sekojam līdzi, kas notiek ar tēliem. Ir vēstījums. Nozīme ir sižetam – notikumu secībai. Lielākoties plašāks nekā dzejas teksts.

Pēti un sameklē citu pantu piemērus!

Izveido dažādu prozas žanru darbu izstādi!

• **Romāns** – plašākais prozas žanrs. Svarīgas ir galvenā **tēla attiecības ar sabiedrību** ilgā laika posmā.

Shematiski atveido romāna galvenā varoņa attiecības ar citiem!

• **Stāsts** (īsa un gara) – neliels posms galvenā tēla dzīvē. Svarīgākais – atklāt **tēla rakstura īpašības**. Ar mazu notikumu atklāt nozīmīgo.

Radi stāsta tēla portretu, izmantojot īsus citātus, kas raksturo tēlu tieši un netieši! Ilustrē!

• **Literārā pasaka** – autora pasaka (pretēji tautas pasakai, kurai **konkrēts autors** nav zināms).

• **Novele** – **neparasts notikums ar negaidītu atrisinājumu**. Rāda morālas dabas konfliktu.

• **Tēlojums** – **liriski emocionāls** autora **vēstījums**.

• **Miniatūra** – neliels **pārdomu tēlojums**.

• **Eseja** – **kritisks** emocionāls, **subjektīvs raksts**.

Proza (*prosa, prorsus*) tulkojumā no latīņu valodas nozīmē **vienkāršs**.⁶⁶ Kā ar šo īpašības vārdu skaidrot prozas būtību (ja salīdzinām, piem., ar dzeju)?

Starpžanri – liroepika un dzejproza

• **Liroepika** – notikumu (sižeta) atveide dzejas formā. Liroepikai ir trīs žanri: fabula (alegoriski jeb pārnēstā nozīmē piedāvāti tēli, piem., dzīvnieki darbojas cilvēkam raksturīgā situācijā), balāde – neparasts, traģisks notikums; poēma – cildinošs vēstījums dzejā.

Izvēlies dažus sev nozīmīgākos V. Šekspīra sonetus, ieraksti tos savā kultūras dienasgrāmatā! Noklausies sonetu interpretāciju mūzikā, piem., *Pink Floyd* mūziķa Deivida Gilmora izpildīto 18. sonetu vai latviešu mūziķa, piem., Imanta Kalniņa komponēto 56. sonetu! Izveido V. Šekspīra un viņa laikabiedru sociālos profilus! Noskaidro, kāpēc V.Šekspīra profilu varētu uzskatīt par viltus profilu!

63 Čaklais, M. *Kurzemes klade*. R., Liesma, 1982, 61. lpp.

64 Louensteins, T. *Haiku atklāsmē*. R., Zvaigzne ABC, 2007. ISBN 978-9984-40-463-9

65 Grāmatas *Soneti* vāka attēls [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 26. apr.]. Pieejams: <https://shop.neputns.lv/products/soneti>

66 Bištevīnš, E., Švarcbahs, R. *Latīniski-latviska vārdnīca*. R., Valtera un Rapas akc. sab. apgāds, 1938, 378. lpp.

- **Dzejproza** – mūsdienās populārs žanrs, veidots prozas formā, tajā pašā laikā lirisks, ne vienmēr nolūkā izstāstīt sižetu.
- **Epifānija** – latviešu literatūrā īpaši Imantam Ziedonim tuvs žanrs – prozā rakstīti mazi impulsi, uzliesmojumi⁶⁷, liriski, nemierīgi rāda parādību sarežģīto būtību.

Žanru robežas reizēm var būt nenoteiktas, it īpaši mūsdienu literatūrā. Ne visi autori norāda sava darba žanru. Lai to noteiktu, vislabāk izlasīt pilna apjoma darbu.

Nosaki tekstiem literatūras veidu (varbūt arī žanru), pierakstot, kuras pazīmes par to liecina! Skaties literatūras veidu raksturojumu!

1 “Kas ir mājas?

Literatūras veids/žanrs

Tā tik liekas vien, ka atbildēt viegli.

Ēdamgalds, ap kuru sēžam, nav mājas.

Karote, kas ik brīdi tev mutē, ir mājas.

Bērns uz savas istabas durvīm raksta ar krītu:

“Kājas jāliek uz pretējām pusēm.”

(Vecāku pamācība, bērns liek uz iekšu.)

Tās ir mājas.

Mājas aug arī no iekšienes, bet tikai pēc tam,

kad sākušas augt no āra uz iekšu,

kad vakaros katrs kaut ko ienes.

Un tad arī var nesanākt.

Maz to lietu, kas mājās, ir mājas.⁶⁸”

⁶⁹ **Montas Kromas** (1919-1994) dzejas izlases vāka attēls – dzejniecei tuva cilvēka mākslinieces Helēnas Heinrihsones glezna *Dzejniece Monta Kroma*. Rakstījusi dzeju brīvajā pantā, nelietojot dzejai tradicionāli raksturīgos līdzekļus, piem., atskaņas. Ne tikai A. Čaka dzejas tradīcijas turpinātāja pilsētas attēlojumā dzejā, bet arī abu cieņpilnā attieksmē vienam pret otru.

Domubiedru vidū nejauši nosauc epifāniju izdevuma lapaspusi un teksta rindas kārtas numuru! Interpretē šo rindu kontekstā ar sev svarīgo! Pēc tam izlasi visu epifāniju, saproti, cik dažādi iespējams interpretēt tekstu ārpus konteksta., kāda nozīme ir kontekstam!

⁶⁷ Ziedonis, I. *Raksti*. 3. sējums. R., Nordik, 1995, 15. lpp. ISBN 9984-510-37-9

⁶⁸ Kroma, M. *Trotuārs*. R., Neputns, 2019, 133. lpp. ISBN 978-9934-565-68-7

⁶⁹ Grāmatas *Trotuārs* vāka attēls [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 26. apr.]
Pieejams: <https://www.valtersunrapa.lv/lv/e-veikals/gramata/63590/trotuars-monta-kroma>

Aleksandrs Čaks (1901-1950), pilsētas dzejnieks – urbānists (*urbs* – lat. val. – *pilsēta*), pats sevi dēvējis par huligānu un pesimistu latviešu dzejas tradīcijā. Uzskatījis, *ka smieklīgi domāt, ka katrs, kas noskūpstījis piecas jaunavas un bijis desmit reizes uz satikšanos Galvenā pastā, var būt jau dzejnieks. Vajaga sevišķi spilgtu dāvanu, lai šinī apdrāztā, vecu vecā dzejas nozarē pateiktu ko laikmetiski īpatnēju.*⁷⁰ Un Čakam tādas dāvanas bijušas, rādot XX gs. 20.-30. gadu Rīgu, tās ielas un cilvēkus.

Arī viņa dzejas valoda to apliecina: vai zini, kas ir *zekseris, renstele, ormanis*? A. Čaka dzejā ir neparastas metaforas (*Brīvības bulvārs, /Varenās naudas un frizēto liepu/Vislepnākā parāde*), personifikācijas (*garlaikojas grezni dzīvokļi, asfalts nometis no sevis sniega ādu*), salīdzinājumi (*Ūdens noteku caurule [...] tu stiepies/tik vāra un trauša/gar namiem uz augšu/kā manas skumjas*).

Parasti dzejā izmanto poētismus⁷¹ – dzejai raksturīgus vārdus, piem., *rezēdas, tāle* u. tml., kurus par tādiem padara dzejnieki; bet dzejā var būt arī prozaismi – prozai raksturīga leksika, piem., *caureja, augonis* u. tml.

Izraksti no A. Čaka dzejoļu fragmentiem gan poētismu, gan prozaismu piemērus!

1 “Ūdens noteku caurule,

tu –

manas zēnības pirmais mūzikas instruments,

piecstāvu garais,

skārda pelēkais makarons, –

zem tavas runīgās mutes

aukstumā pieaug

ledus mirdzošā bārda –

vienīgais saldējums zēniem par velti.

Tu –

visu mušu un simtkāju mitekļi ziemā,

lietus ūdens garākais tunelis

ceļā uz rensteli slīpo,

pie papirosgaliem un ābolu

mizām. ⁷²”

Literatūras veids/žanrs

2 “Aiz mana loga nesmaršo

ne rezēdas,

ne bišu pilnas liepas,

bet sētā sasviestas

kā malka

vecas auto gumijas un riepas.

Literatūras veids/žanrs

⁷⁰ Čaks, A. *Mans reveranss dzīvei. Kopoti raksti. 3. sējums.* R., Zinātne, 1994, 161. lpp. ISBN 5-7966-1016-3

⁷¹ Kursīte, J. *Dzejas vārdnīca.* R., Zinātne, 2002, 310., 317. lpp. ISBN 9984-698-50-5

⁷² Čaks, A. *Kopoti raksti. 1. sējums.* R., Zinātne, 1991, 138. lpp. ISBN 5-7966-0267-5

Kā naktij zieds
ar vākiem atvērusies,
tur mēslu kaste smaršas raida
un ciemā žurkas,
simtkājus
un kādu paklīdušu suni gaida.⁷³”

Izlasi darbu fragmentus!

Nosaki, pierādot ar pazīmēm, katra teksta piederību kādam no literatūras veidiem, bet pamato:

- 1) kā tev šķiet, kurš no šiem darbiem ir hronoloģiski vecākais, kurš – jaunākais, kāpēc?
- 2) kurš no tiem ir tev tuvākais, kāpēc?

1 “DEVĪŅPADSMITAIS SKATS

Literatūras veids/žanrs

Edgars. Vešerīene.

Vešerīene tuvojas aizkaram.

Edgars. Pagaidi drusku, Kristīnes mamm... Vai Akmentiņš vēl pie jums?

Vešerīene (*nēlaipni*). Kas tev tur ko taujāt? Ir viņš, nav viņš.

Edgars. Mamm, es Kristīni gribu precēt! Tādēļ sūti to Akmentiņu projām, ja tas vēl tur ir.

Vešerīene. Kā negudrs! Vai nezini, ka Kristīne tevis negrib!

Edgars. To tu viņai esi ierunājuse. Viņa mani mīlo. Neturies nu vairs pretī. Man tagad būs laba vieta ar. Barons mani ieliek par kučuru.

Vešerīene. Un cik ilgi tu tāi labā vietā būsi?

Edgars. Nu tu tak redzi, kā es tagad dzīvoju!

Vešerīene. Vai vēl nedēļu varēsi novaldīties?

Edgars. Par cik ilgu laiku tad tu man ticēsi?
Par pusgadu, gadu?⁷⁴”

73 Čaks, A. *Kopotī raksti. 1. sējums.* R., Zinātne, 1991, 138. lpp. ISBN 5-7966-0267-5

74 Blaumanis, R. *Kopotī raksti. 5. sējums.* R., Jumava, 1997, 258., 259. lpp. ISBN 9984-05-070-X

⁷⁵ **Rūdolfs Blaumanis** (1863-1908) drauga un domubiedra mākslinieka Jaņa Rozentāla gleznā – reālpsiholoģiskā virziena pamatlicējs latviešu literatūrā. Izcils noveļu, stāstu (*Raudupiete, Salna pavasarī, Purva bridējs, Nāves ēnā* u.c.) autors; regulāri tiek iestudētas arī viņa lugas, piem., *Pazudušais dēls, Indrāni* un visvairāk Skroderdienas Silmačos, ar kuru katru gadu sezonu noslēdz Latvijas Nacionālais teātris. Ikviens ir gaidīts arī rakstnieka mājās Brakos.

Ieskaties Braku mājaslapā – tur būs informācija par iespēju tev piedalīties rakstnieka literārās prēmijas konkursā!

! Attīsti radošās prasmes! !

2 “Visiem trim mazajā istabiņā sēdot, viņa tikai atkārtoja, ko viņa Kristīnei vienā un otrā reizē brīdinādama bija sacījuse, un piemetināja, ka viņas vienīgā meita nu apprecēšoties bez mātes atļaujas, jo tās viņa nevarot dot.

Literatūras veids/ žanrs

“Tad jūsu priekšā, mamm, esmu gan tāds slikts suns?”
Edgars sacīja.

“Ak, Edgar, es tagad nedomāju par tavu sliktumu. Es tikai domāju par to, ka jūs abi tiksiet nelaimīgi un Kristīne vairāk par tevi.”

“Bet, mamm, mamm,” Kristīne čukstēja, “Edgars labosies. Viņš jau vairs nav tāds, kāds bija.” [..]

“Bet kad es nu par tiesu labojos? Kad Kristīne mani labo?”

“Es arī reiz biju tāda labotāja.” [..]

“Mamma tā runā, it kā no laika gala vēl neviens cilvēks nebūtu grozījies,” Edgars parūgti sacīja. “Zināms, es jau nedrīkstu ļaunoties, i es viņas vietā gribētu labāk bagātu znotu nekā tādu plikadīdu, kāds es esmu. Bet tagad nevajaga par sliktumu vien runāt, bet par nabadzību arī.”

“Vai tu arī man gribēsi pārvest, ka man Kristīni Akmentiņam patiktos pārdot!” vešeriene iesaucās. “Vai tad Akmentiņš nav tāds cilvēks, kuru meita var vēlēties par vīru! Tev ir labi, tev ir nelabi tikumi. Akmentiņam ir tikai labi vien. Paliēc tu tāds kā Akmentiņš un tad nāc un prasi Kristīni, dzirdēsi, ko tad tev sacīšu.” [..]

“Jā, paliēc tu tāds,” viņa turpināja. “Dzīvo vienu gadu tik godīgi kā Akmentiņš un nāc tad atkal un prasi Kristīni. Dzirdēsi, vai tad ko par nabadzību runāšu. Vēl diezgan

Viens no zināmākajiem attiecību tēlojumiem latviešu literatūrā ir Kristīnes un Edgara izvēles atveidojums R. Blaumaņa oriģināldarbos *Purva bridējs* un *Ugunī* un dažādās tā interpretācijās citās mākslās.

75 Rozentāls, J. *Rakstnieka Rūdolfa Blaumaņa portrets* [tiešsaiste]. 1908. g. [skatīts 2020. g. 19. maijā]. Pieejams: http://www.lnmm.lv/lv/lnmm/apmekle/notikumu_kalendars/2980-vienas-gleznas-stasts-janis-rozentals-rakstnieka-rudolfa-blaumana-portrets

jauni abi esiet. Vēl ar precēšanos nav jāsteidzas. Vari vēl papriekšu savus vārdus parādīt darbos.”

Nu, es nodzīvošu vienu gadu tā kā šīs nedēļas, tikai netinaties vairs ar to Akmentiņu! Vienu gadu – to tu man tak vari novēlēt, mam! Ja es šoreiz savu solījumu pārkāpju, tad... tad lai ar visu esmu zaudējis.⁷⁶”

3 “Māte (Edgaram): Ej nost no viņas! Nost! Ej, atkāpies tu čūskulēn! Literatūras veids/ žanrs

Ar saviem spitālīgā pirkstiem manu bērnu

Tu negrābstīsi, necilvēk!

Viss, kam tu pieskaries, tas tūlīt sapūst –

Viss, ko tu noplūc – asiņo.

Tā sapūs tevis raktie kartupeļi –

Tev šeit vairs neizlūgties it neko!

Pirms savu muti, savas rokas valdu...

Edgars: Tu beidzot redzi, arī man ir nauda.

Māte: Ej tagad tur, kur viņu iztērē!

Edgars: Es arī beidzot varu nopirkt zemi.

Māte: Zvērs, aizrijies! Es saku nē un nē un nē... [..]

Kristīne: Tu pati netici, ko šobrīd runā –

Viens otra cienīgi, nu tagad jūs.

Vai kāds grib dzirdēt arī manas domas...

Māte: Tu paklusē –

Edgars (Kristīnei): – Es pateicos...

Māte: Tu domā, dzērājs spējīgs ārstēt sevi?!

Tu domā, nauda viņu izārstēs?!

Būs nauda, ko tu naivprātīgā ceri –

Tad nevis pudeli, bet tevi iemīlēs?!

Kristīne: Bet viņš jau vairākus mēnešus nedzer!

Māte (Edgaram): Nedzer kaut gadu, kaut piecus nedzer –

Līdz garām brauksi tu dzertuvei –

Katra pudele sadzirdēs tevi,

Katra sauks tevi Kristīnes balsī! [..]

Kristīne: Es ticu, ka var visu izrunāt!

Edgars: Vēl vakar varbūt, vēl vakar labprāt,

Bet šobrīd ik vārds ir tā novazāts,

Ka vienīgais, kā var šo ārprātu glābt –

---

76 Blaumanis, R. *Kopotī raksti. 2. sējums*. R., Cīrulis, 1994, 377., 378. lpp. ISBN 9984-9004-0-1

Ir rīkoties beidzot – pēc tam parunāt.
Un tāpēc uz krogu! Uz krogu es eju!
Ja neticat, varu pat gadu tur dzīvot –
Un līksmot un nedzert! Un svinēt un nedzert!
Jo dzert bija kaprīze, Kristīnes māt,
Bet tagad man kaprīze – dzīvot ne-pālā!

Kristīne: Kas svešai mātei tev jāpierāda?!

Edgars: Ir! Ir! Jums bail?! Nu, nevar būt! Tiešām?!
Tāpēc jums bail, ka uz krogu es eju –
Necilvēks beidzot būs cilvēka sejā!?
Nu, varu krogā pat gadus dzīvot –
Līksmot un nedzert, nē, svinēt un nedzert!
Līksmot, jo dzert bija kaprīze mana –
Bet nu, jauna kaprīze – dzīvot o-pā-lā! ” ”

Kurā tekstā ir lietotas atšķirīgas vārdu formas no tām, kādas izmantojam mūsdienās? Kāpēc? Ar ko tas varētu būt saistīts?

⁷⁸ **Imants Ziedonis** (1933–2013) – dzejnieks, literāro pasaku autors; latviešu literatūrā ar viņu asociējas epifāniju žanrs, vadījis, piedalījies daudzās sabiedriskās aktivitātēs – Dižkoku atbrīvotāju grupā, Latvijas Kultūras fondā u.c. Domubiedru fonds *Viegli* citu dzejniekam tuvu aktivitāšu vidū ir radījis muzeju, kurā esi aicināts sarunā, jaunradei un dzejnieka pasaules izpratnei. Skaties mājaslapā vai sociālo mediju profilos!

“Nekas nav tik viegli kā atrast ceļu tumsā. Dienas gaismā tevi moka šaubas. Tu paļaujies uz citu pēdām, citu riteņu sliedi, cita atstātām zīmēm, vai arī tu ilgi domā: paļauties? nepaļauties? iet tur? vai neiet? [...] Tumsa ir bieza un skaista, un, kad es paļaujos uz sevi, es paļaujos arī uz viņu. Un, kad es paļaujos uz viņu, viņa paļaujas arī uz mani. Ja jūs esat peldējuši lielos ūdeņos, jūs to zināt. Tumsa ir kā jūra: kad aizpeld tajā, tad jūt, cik jūra ir diža, un tumsa ir diža, un tu pats esi drošs.”⁷⁹

Literatūras veids/ žanrs

Kāda acīmredzama pazīme palīdzēja noteikt šī **teksta** piederību vienam no literatūras veidiem? Iespējams, pamanīji vairākas pazīmes.

(Dota viena un tā pati situācija trīs dažādos darbos – vispirms R. Blaumaņa lugā, pēc tam novelē un visbeidzot R. Vaivara libretā.) Pamato ar teksta citātiem, kādēļ Kristīnes māte negrib piekrist Kristīnes laulībām ar Edgaru! Pamato problēmas aktualitāti! Pamato ar piemēriem, kā izteiksme, kādas vārdu spēles libretā liecina par mūsdienām! Salīdzini Kristīnes, Kristīnes mātes un Edgara attēlojumu visos trīs teksta fragmentos! Saskati atšķirības? Pierādi ar piemēriem! Izraksti darbu radīšanas laikam raksturīgās vārdu formas, leksiku, skaidro to; salīdzini, kādas vārdu formas tiek lietotas mūsdienās! Pamato, kuru fragmentu bija visvieglāk lasīt, kāpēc!

⁷⁷ Vaivars, R. Librets mūziklam *Purva brīdējs ugunī*. 2.cēliens, 4.aina [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 18. maijā]. Pieejams: <https://liepajasteatris.lv/wp-content/uploads/2019/08/librets-skat%C4%ABt%C4%81jiem.pdf>

⁷⁸ Imanta Ziedoņa portrets no Rakstniecības un mūzikas muzeja krājuma; Nr. 497887 [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <https://www.letonika.lv/ziedonis/>

⁷⁹ Ziedonis, I. *Raksti*. 3. sējums. R., Nordik, 1995, 97. lpp. ISBN 9984-510-37-9

Izraksti vai radi atziņu/as pēc teksta izlasīšanas!

3.2. Literāra darba vēstījumā un redzespunktā

Vēstījums ir prozas darba pamats, kas apraksta notikumu un darbības apstākļus, tēlo apkārtējo vidi un tēlus. Tā ir balss, kas lasītāju galvās izstāsta stāstu.

Literatūras zinātnieks Harijs Hiršs uzskata, ka stāstījums ir vēstījuma pamats.⁸⁰

Vēstījums

• Stāstījums

Tēlojums

Pārstāsts

Atkāpes

• Personāža runa

Monologs

Iekšējais monologs

Dialogs

Polilogs

Monologs – viena literāra tēla samērā gara nepārtraukta runa, daiļdarbs vai tā daļa, kas uzrakstīta šādas runas formā.

Iekšējais monologs – pārdomas sevī.

Dialogs – saruna starp divām vai vairākām personām, šādas sarunas attēlojums daiļdarbā.

Polilogs – vairāku personu saruna.

Atkāpe – autora stāstījums, kas nav tieši saistīts ar sižeta attīstības līniju.

Pārstāsts – stāstītājs sniedz informāciju par mazsvarīgo vai apkopo galveno.

Tēlojums – personu, vides, notikumu apraksts.

Teksta fragments, kurā vēstījuma forma ir tēlojums

“Krisītis ir īss un drukns, viņam ir sīkām pumpiņām nosēts deguns un pavisam īsi apgriezti mati – tie acīmredzot čirkojas. Viņš ir paķēris līdzī arī savu *Geimboi* un maisiņu ar “Vētras putniem”, man viņš patīk.

Klāvs ir gaišmatains un platām lūpām. Arī ausis viņam ir lielas, un deguns apaļš. Viņš nedaudz izskatās pēc multenes tēla, tāpēc arī viņš man patīk. Viņam ir šorti un episki nobrāzti ceļgali.⁸¹

Nu, un Matīss ir tāds vērīgs. Viņam ir gari mati (un jau vakar, kad viņu ieraudzīju pirmo reizi, es izlēmu, ka arī sākšu audzēt matus), melns T kreklis ar kaut kādas kliecsošas grupas bildi uz vēdera, melna rokassprādze ap plaukstu locītavu un no vienas vietas norakstīta kreisā roka. Mans skatiens aizķeras pie tās, un Matīss to pamana.

“Aj, matenē bija nāvīgi garlaicīgi,” viņš atmet man ar aprakstīto roku un seko pārējiem uz lielo istabu.⁸²”

⁸³ **Rasa Bugavičute-Pēce** (1988) – dramaturģe, rakstniece. Autores darbi tikuši iestudēti vairākos teātros. No 2011. līdz 2015. gadam bijusi Latvijas Dramaturgu gildes vadītāja. R. Bugavičute-Pēce ir autore divām grāmatām – *Mans vārds ir Klimpa, un man patīk viss* (2016) un *Puika, kurš redzēja tumsā* (2019), kuras iestudējums ar tādu pašu nosaukumu kopš 2019. gada decembra skatāms Latvijas Nacionālajā teātrī.⁸⁴

⁸⁰ Hiršs, H. *Prozas poētika*. R., Zinātne, 1989, 81. lpp.

⁸¹ Bugavičute-Pēce, R. *Puika, kurš redzēja tumsā*. R., Latvijas Mediji, 2019, 98. lpp. ISBN 978-9934-15-692-2

⁸² Turpat 99. lpp.

⁸³ Grāmatas *Puika, kurš redzēja tumsā* vāka attēls [tiešsaiste]. B. g. [sk. 2020. g. 9. maijā]. Pieejams: <http://lalgaba.lv/index.php/lv/berniem-2020/puika-kurs-redzeja-tumsa>

⁸⁴ *Puika, kurš redzēja tumsā*. Par autori [tiešsaiste]. B. g. [sk. 2020. g. 9. maijā]. Pieejams: <http://lalgaba.lv/index.php/lv/berniem-2020/puika-kurs-redzeja-tumsa>

Teksta fragments, kurā vēstījuma forma ir pārstāsts

“Basketbols, dambrete, tamborēšanas, adīšanas pulciņš, lego pulciņš – sauciet, kuru gribat, es visos esmu gājis. Glītrakstīšana. Mazpulcēni. Tautasdejas. Futbols. Tagad iet vaļā arī mūzikas skolas trompetes klase. Tēvs ļoti grib, lai es esmu profesionāls trubačs un izpildu viņa līdz galam nerealizēto sapni, kas, ļoti iespējams, ir vectēva nerealizētais sapnis un, kas zi’, varbūt vēl senāks. Tad nu es cenšos no visas sirds, atspēries. Draugu loku mūzikas skolas esamība nekādā ziņā nav paplašinājusi – pēc skolas man, izskrienot cauri vēl bariņam pulciņu, jāskrien uz mūzikas skolu, bet man visādā ziņā šķiet, ka es daru kaut ko pareizi, ka esmu teju vai pieaugušais, ka lietas notiek pa īstam. Manuprāt, es esmu kļuvis apzinīgāks, un brīžos, kad tēvs piesēž, lai paklausītos, kā es drillēju gammas, es cenšos pūst īpaši sirsnīgi.”⁸⁶

Rakstniece Evija Gulbe: “*Puika, kurš redzēja tumsā* ir reālistiska un emocionāli spēcīga grāmata par tumsu, kas nav tikai apgaismojuma neesamība; par neredzīgumu, kas skāris ne tikai acis; par zēnu, kurš redzēja tumsā un ar sirdi.

Romānā izteiksmīgi klātesoša ir Rasas Bugavičutes-Pēces lietpratība dramaturģijā. Dinamiskā stāstījuma pieaugošā intensitāte vedina lasītāju doties uz priekšu viegli, lai arī stāsts tāds nebūt nav.”⁸⁵

Teksta fragments, kurā vēstījuma forma ir dialogs

““Tu guli?” raksta Liene, un sarunu portāls “Pandoras lāde” ir vaļā. Man šķiet, pat īsziņās viņai ir skaists rokraksts...

“(.) (.),” es atbildu. Tas nozīme, ka manas acis ir plati vaļā un es mazliet smaidu.

“:D” Liene smejas.

“Ko domā?” es tomēr saņemtos pajautāt un tad ilgi, ilgi gaidu atbildi.

“Neko īpašu. Rīt ģeometrijā kontriķis. Besī! : (“ Es viņu ļoti labi saprotu – mēs esam kā radīti viens otram! Es viņu mierinu un piekrītu, ka ir traki, tad viņa man pastāsta kaut kādu joku, tad es viņai paprasu, ko viņa rīt darīs pēc stundām, un tā mēs runājam, kamēr pret rītu aizmiegam katrs sava telefona galā.”⁸⁷

Teksta fragments, kurā vēstījuma forma ir iekšējais monologs

“Bet ko iesākt?! Es te negribu palikt uz mūžīgiem laikiem, un noteikti katra diena slimnīcā arī kaut ko maksā, un vecāki dusmosies, ka es tās mellenes pārēdos, un vispār pats vainīgs. Kā man viņiem pateikt, ka viņiem jābūt te? Kā, kā, kā?”⁸⁸

⁸⁵ *Puika, kurš redzēja tumsā. Ekspertu vērtējumi* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 9. maijā]. Pieejams: <http://liligaba.lv/index.php/lv/berniem-2020/puika-kurs-redzeja-tumsa>

⁸⁶ Bugavičute-Pēce, R. *Puika, kurš redzēja tumsā*. R., Latvijas Mediji, 2019, 89. lpp. ISBN 978-9934-15-692-2

⁸⁷ Turpat 129. lpp.

⁸⁸ Bugavičute-Pēce, R. *Puika, kurš redzēja tumsā*. R., Latvijas Mediji, 2019, 112., 113. lpp. ISBN 978-9934-15-692-2

Vēstījums = realitāte

- atziņas
- notikumi
- apstākļi
- darbības
- pārdzīvojumi
- domas

Stāstītājs brīvi rīkojas ar laiku, izmanto pagātnes notikumus, nākotnes pārdzīvojumus.

Teksta fragments. Domas

“Guļu slimnīcā, cīnos ar miegu, dzīstu un domāju, cik neticami vientuļi viens cilvēks var justies.⁸⁹”

Cilvēka darbība

- mērķis
- motīvs
- norise
- rezultāts

Motīvs – tas, kas rosina vai izraisa darbību.

Rezultāts – darbības sekas.

Norise – kā īstenojas darbība.

Mērķis – tas, ko vēlas sasniegt.

Lasi teksta fragmentus un atrodi tajos motīvu, norisi, rezultātu un mērķi!

Tekstu fragmenti. Cilvēka darbība

“Nujā, un tad bija lego pulciņš. Lūk, tā bija laba lieta. Lego pulciņā man patika visvairāk, to es sapratu. Taču arī lego pulciņam pienāca punkts brīdī, kad es nospēru no pulciņa biedriem vienu lego cilvēciņu. Man tāda nebija, bet tik ļoti gribējās! Turklāt lego bija piemērota izmēra manta, kuru nozagt tā, lai nevienam nerastos ne vismazākās aizdomas, ka kādam esi kaut ko nozadzis. Pieķerts noziegumā es neesmu joprojām, bet sirdsapziņa man liedz un liedz tur atgriezties. Tad nu taisu visu ko no lego mājās un rūpīgi katru reizi pārbaudu, vai neviena detaļa kaut kur nav nozūmēta – tētim nereti gadās tās paspert zem dīvāna.⁹⁰”

89 Turpat 111., 112. lpp.

90 Turpat 93.-94. lpp.

“Nezinu, varbūt Remarks pie vainas, bet es pieraušos sēdus, saņemšu visus savus spēkus un, tiklīdz aiz ārsta aizveras durvis, paziņoju palātas biedriem skaļi un drošsirdīgi, ka eju ieelpot svaigu gaisu, bet patiesībā slimnīcas pidžamā taisnā vilē dodos uz mājām, lai pabrīdinātu vecākus, ka viņiem jānāk man pakaļ. Eju pa sūdupītes gravu, un man kaklā kāpj kamols, jo es gribu, lai vecāki man pakaļ uz slimnīcu atbrauktu ar mašīnu, kāda “ Trīs draugos “. Es gribu, lai mani tā mīlētu, un vispār neļauju sev domāt par to, ka ne jau nu mašīna ir mīlestības izpausme. Slimnīcas pidžamai samirkst gali, un es pats sev liekos ka kaut kāds trakais, kas izmucis no psihineiroloģiskās! Bet man ir izgriezta aklā zarna, un es vienkārši gribu, lai mani žēlotu.

Izeju cauri gravai, slapstīdamies gar mazdārziņu būceņiem un cerēdams, ka neviens mani nepamanīs un policijai nepiezvanīs, un vietējā avīzē neko nerakstīs. “ Neticams gadījums – Jēkabs Logins izbēdzis no slimnīcas un drasējis pa Cēsīm slimnīcas pidžamā, biedēdams miermīlīgos pilsētas ļaudis, lai paziņotu vecākiem, ka viņiem jāsavāc šis no slimnīcas. Ha, ha, ha!” Eju cauri parkam, eju cauri vecpilsētai, eju un neskatos nevienam acīs, tikai jūtu, ka citi atskatās, bet es zinu, ka man ir jāpalīdz vecākiem justies normāliem, jo tā dara labi bērni un es esmu labs. Man vispār tieši šobrīd vairāk žēl ir sevis tāpat kā vecvectēva bērēs, un tas man liek justies slikti, un atkal jau nāk bimbiens, nu kas es par veci, sasodīts, ome noteikti ņirgtu: “Fu, krupi, ko tu tik mīksts!”

Tieku līdz mājām, piezvanu pie durvīm un iekrītu mammai rokās raudādams, caur puņķiem un asarām stāstot, ka es negribu slimnīcā nomirt viens un viņiem man vakarā jānāk pakaļ. Paldies vecākiem, ka viņi tomēr izdomā mani atpakaļ uz slimnīcu caur gravu nesūtīt, jo tas man diezin vai būtu pa spēkam. Mamma mani apgulda dīvānā, sasedz ar segām, sēž blakus, kašņā man peisakus, uzliek klausīties audiopasakas un pamazītiņām šūpojas šurp turp. Tētis sazvana slimnīcu un vēlāk sarunā ar kaimiņienes mazdēlu, lai viņu aizved uz slimnīcu nokārtot papīrus un paņemt manas drēbes, aizvest atpakaļ pidžamu... To visu viņš sarunā par divdesmitnieku! Un es apsveru domu, ka varbūt tomēr jāklūst par šoferi, jāvada cilvēki un jābrauc ar tādu mašīnu, par kādu rakstījis Remarks.

Vēl es varētu ierunāt audiopasakas, ja kāds man par to maksātu. “Labvakar, manu mazo draudziņ...” – un es guļu.⁹¹”

“Vēl viena nakts. Vēl, vēl. Un, lūk, nāk vilcēni. Bramanīgu pusaudzū bars, kurš noārda savā ceļā visu. Iespārda konteinerus, izdauza logu stiklus, sasit purnu tiem idiotiem, kas nosodījumu un pārkumu neattopas slēpt no acīm un izteiksmes. Vilcēnbanda sper sunītim, akmenim un, ja vajag, arī meitenei. Viņi ir kā vējš. Brāzmas rudenī, kas nāk no atklātās un saviļņo līci. Tad uzvelk drebuļu mētelī, kuru jaunais cilvēks nēsā

91 Bugavičute- Pēce, R. *Puika, kurš redzēja tumsā*. R., Latvijas Mediji, 2019, 112.,113. lpp. ISBN 978-9934-15-692-2

ne vienu vien vasaru, līdz noaug izmisuma rugājiem, tad gadiem klaiņā gar kāpām un jūru tik vīlies. Bet tas jau vēlāk. Stipri vēlāk.⁹²”

“Vectēvs bija stiprs, bet Vilcēns stiprāks. Andžejs viņu apbrīvoja. Šķita, ka vilcēns nebaidījās ne no kā. Izsalcis, stiegrains. Sardzē un nomodā. Vienmēr. Pat tad, kad Vilcēns paēdis gulēja Andžeja mammas uzklātajos palagos, Vilcēna dūres bija sažmiegtas un plaksti mazliet pavērti. Reizēm viņš pēkšņi pielēca kājās. Itin kā saklausījis kaijas ķērcienu vai attāla vilciena svilpi. Sāka staigāt šurp, turp, līdz apjauta, kur atrodas. Iegāzies gultā, nopirdās un gulēja tālāk, jo viņā nebija ne kompleksu, ne baiļu.

Varbūt tāpēc Andžejs skatījās uz viņu kā uz dievu. Sekoja viņam, bet ne jau kā suns. Kā draugs. Šī draudzība citiem šķita dīvaina. Kalsnais, blondais memmesdēliņš Andžejs un plecīgais, čigānbērnam līdzīgais Vilcēns, kurš reti pilnā kaklā smējās. Andžejs zināja, ka Vilcēnam ilkņi kā vilkam. Viņam patika vērot, ka pat maizes ņukas Jančuks Vilcēns plosa kā gaļu. Kā alkātīgi dzer pienu, it kā tas būtu alus. Kā spļauj semušku čaumalas un krēpuļus, itin ka uzspļaudams dzīvei.⁹³”

“Pietvīkusi literatūras skolotāja Inna Fričmeita ar savu kuplo, pelēkbrūno matu kodeļu, kas zvārojās kā ligzda, no kuras dzeguzēni izmetuši olu vanckarus un kaijas aprijušas dzeguzēnus pašus, patiesi bija līdzīgi pašai Elzai Rozenbergai. Dzejas dienu pārgājieni no Aspazijas muzeja uz Raiņa vasarnīcu un atpakaļ klasei bija kļuvuši tik tradicionāli, ka viņi neko, izņemot apmētāšanos ar kastāņiem un meiteņu ķircināšanu, neuztvēra un neatcerējās. Ievilkusi elpu, itin kā gatavodamās ienirt, Fričmeita iebrēcās: “Kā ir jāuzvedas?!” Brīdi pabolījusi acis, piedraudēja: “Un jums taču šogad tuvojas eksāmens! Nudien es neesmu pārliecināta, vai puse no jums netiksies ar mani vēl nākamajā mācību gadā!”

Tikties ar Innu Fričmeitu arī nākamajā gadā nebija ne mazākās vēlmes, un smējēji no pēdējā sola noklusa, cenzdamies izlobīt jēgu no skolotājas monotonās balss, kas iemidzinoši klabēja kā vilciena kratīšanās. Du-ku, du-ku, du-ku...U-pīts...U-pīts... Du-ku, du-ku, du-ku... Kru-pīts... Du-ku, du-ku... Gal-vā spai-nis... Jā-nis...

Kāpēc Kārlis nav skolā? Andžejam bija norunāts savākt no Komarova kaseti “Plēsoņa”. Stulbi, viņš jau bija izlielījies Vilcēnam, Ričardam, Saņkam, ka gaidāms filmu vakars pie bagāto tauķu atvases.

“Rakstnieks pievērsies mūžības tēmām, kas skar visas paaudzes, gan lielus, gan mazus...” Par laimi, atskanēja zvans, kas pārplēsa učenes varu kā tīkliņa zeķubikses. “Tā, mājās konspekts, mājās konspekts!” Inna Fričmeita velti centās pārkliegt krēslu troksni. Dunu, kurā mijās koka, metāla, smagu priekšmetu būkšķi un kura ieplūda kā strauts varenākā kakofonijā, kas traucās pa gaiteni.⁹⁴”

92 Manfelde, A. *Vilcēni*. R., Dienas Grāmata, 2020, 15. lpp. ISBN 978-9934-595-02-8

93 Turpat 19. lpp.

94 Manfelde, A. *Vilcēni*. R., Dienas Grāmata, 2020, 48. lpp. ISBN 978-9934-595-02-8

“Viņi ienāca, kamēr Vilcēns izvēlējās alu. Daudz jau nebija, ko izvēlēties. “Senču” un “Rūgtais”. Cigaretēs jau rāmi gulēja uz kioska letes. “Lete” – tumbiņa pie plauktiem. Kiosks – vagoniņš. Pārdevējs – vēl puika. Andžejs, Vilcēns. Kokakolas pudeles, alus, čipsi, sērkociņi, cīgas, šķīvis ar sīknaudu, tvikss, snikers, vodka, moka, молоко. Pārdevējs jauns puisis melnu čolku, mazliet vecāks, bet ne būdīgāks par vilcēniem. Tad ienāca tie divi. Uzreiz bija skaidrs, kāpēc. Bremžu kaukoņa pie kioskbūdas naktī nevēstīja neko labu. Viņi ietiesās ātri kā zemes vējš un uzreiz ņēmās dauzīt. [..]

Un tad Vilcēns teica. Vienkārši mierīgi pateica. It kā nekas sevišķs te nenotiktu. It kā šie divi šo daudz maz drošo pasauli mīcot un dauzot nemaz tik ļoti netuvinātu ellei.

Vilcēns mierīgi sacīja: “Es varētu pabeigt pirkumu?”

Baņģugas sastinga, it ka Vilcēna teiktais būtu elektrošoks, kas uz dažām sekundēm paralizē viņu ķermeņus, izvalbot acu ābolus kā sintētiskiem rotaļu lāčiem. Brīdi kļuva apjukumā. Kāpēc tai sīkajā pacanā nevarēja bailes? Puišs rāmāks par Lielupes melno ūdeni, klusāks par koku stumbriem. [..]

“Aber, lūdzu...” baņģugas no apjukuma kļuva pat pieklājīgi, “ņem, ko gribi!”

Vilcēns no plaukta paņēma vienu “Senču” un, santīmus nolīcis uz šķīvīša blakus lauskām un asinīm, pagriezās, lai dotos.

“Nou problēm, var nemaksāt!”

“Es tikai alu,” noteica Vilcēns un izgāja laukā. Viņa ēna Andžejs drebēja līdzī. Andžejs būtu piemētinājis – “visu gaišu” un tūlīt pat atrāpies bietē. Bet Vilcēnā nebija baiļu, kas dzemdina iztapību.[..] Kāpēc Vilcēnā nemaz nav baiļu?⁹⁵”

Teksta fragmentos atrodamo vārdu skaidrojumi:
 atrauties bietē – dabūt pa muti
 baņģuga – bandīts
 cīgas – cigarettes
 čolka – uz pieres krītoši mati
 dāvai – aiziet!
 karoč – īsāk sakot
 močīt – ātri doties
 mošk – varbūt
 mutere – māte
 nokrajīt – nočiept, nozagt
 nostreļīt – izdiedelēt; burtiski nošaut
 nou problēm – nekādu problēmu
 pacans – krim. žargonā savējais;
 burtiski puika
 stroķis – šaujamaiss
 toč – tiešām
 učene – skolotāja⁹⁶

Stāstījuma redzespunkti

- stāstītājs (autoriālais stāstījums) latīņu valodā “auctor” – radītājs
- 1. personas jeb “es” stāstījums
- 2. personas jeb “tu” stāstījums
- 3. personas jeb “viņš” stāstījums

⁹⁵ Turpat 62.-64. lpp.

⁹⁶ Turpat 237.-239. lpp.

Teksta fragments. “es” stāstījums

“Uz tautasdejām es gāju, lai būtu stalts (tā teica mamma) un iepazītos ar meitenēm (tā teica tētis), bet, lai arī dejošana man padevās, tautasdeju bikses man riebās. Es biju pārliecināts, ka tās man ir par šauru, un baidījos, ka tās paliks vēl vairāk par šauru, kad man būs jāsāk dejojot ar meitenēm, tāpēc pateicu mammai, ka mani dejās neliek un es visu mēģinājuma laiku sēžu malā. Tie saucas baltie meli, ja es kaut ko nejaucu.”⁹⁷

Teksta fragments. “es” stāstījums

“Pagaidiet, ko? Jāsagaida vecāki? Es taču viņus te varu gaidīt līdz pastarai dienai! Varēju jau vispār pajautāt, vai viņus kāds ir painformējis, ka mani raksta ārā, jo šurp atbraukt viņiem nav baigi viegli, bet neprasu, jo man kauns. Stulbais mūžīgais, bezgalīgais kauns! Māju ar galvu un saku “aha”.⁹⁸”

Teksta fragments. “viņš” stāstījums

“Un viens no viņiem – Jāns Vilcēns. Lai gan papīros viņa vārds ir Jans. Vilcēna māte nav nekāda inteliģente vai čehiete, viņa neko nezina par Palahu Janu, kas sadedzis kā lāpa brīvības vārdā. Vilcēna māte pat par savu dzīvi neko nezina. Tikai pirmā mīļākā vārdu vēl atceras un dēla dzimšanas apliecībā liek ierakstīt “Jāns”.

Vilcēnam apriebies citiem skaidrot savu vārdu. Tāpēc sauciet, kā gribat. Jančuks, Jans vai Jāns. Viņam, tāpat kā romiešu dievam, ir vairāk nekā viena seja. Un tās redz tikai tie, kas Vilcēnam seko. Ne jau visi. “Nomaini izteiksmi! Jan, Janos vai Jān, kā tevi tur...” Tā viņam pavēl skolā un policijā. Redzēdami vien Vilcēna sastingušo mīmiku, šo akmenim līdzīgo masku, aiz kuras plūst dzīvība kā ūdens.”⁹⁹

⁹⁷ Bugavičute-Pēce, R. Puika, kurš redzēja tumsā. R., Latvijas Mediji, 2019, 111.,112. lpp. ISBN 978-9934-15-692-2

⁹⁸ Turpat 93. lpp.

⁹⁹ Manfelde, A. *Vilcēni*. R., Dienas Grāmata, 2020, 12. lpp. ISBN 978-9934-595-02-8

Tekstā izceltajiem vārdiem atrodi sinonīmus un skaidro tos!

Kā mainās vēstījums abos fragmentos? Katrai rindkopai pieraksti, kādu vēstījuma veidu tajā redzi!

Atrodi tekstos personifikācijas un salīdzinājumus!

Kārlis Skalbe *Pasaka par vērdu*

“**Pirtnieks** Ansis stāvēja **sutā** kails un ar roku slaucīja acis un pieri, no kuras pilēja lielas sviedru lāses. Ādas **skotele** viņam bij priekšā un kailās sarkanās kājas koka **tupelēs**. Visu dienu viņš bij uzcītīgi berzis un locījies, bet neviens viņam nekā nebij devis. “Šodien, mīlais, man priekš tevis nekā nav.” – “Paldies, līdz nākošai reizei.” – Tā šķīrās no viņa kungi, kuriem viņš, aptinis savus cietos, stipros pirkstus mīkstām, baltām putām, visu dienu godbijīgi un uzmanīgi bij berzis muguru. [...] Viņš bija pacietīgs un prata gaidīt, kad nesteigdamās atnāca viņa mazā Laime, kura noputējušām kājām staigāja gar nabaga ļaužu durvīm, izdalīdama savas mazās dāvaniņas. Viņa neviena nespēja aplaimot pilnīgi: visur tā atstāja robu. Bet viņa prata ļaudīm novērst acis no sava trūkuma un to brīdi padarīt gaišu. [...]

Paklausāties tik! Kad Ansis piegāja pie apsvīdušā spoguļa, lai paskatītos savās sarkanajās acīs, viņš piepeši ieraudzīja uz spoguļa malas zaļu vara **vērdu**.

“Mana māte arvien teica: Kas labāks par uti, to paņem līdz,” pirtnieks nodomāja un iebāza vērdu kabatā. [...]

“Bet ko es darītu, ja es atrastu zelta gabalu, tik lielu kā tas mēness?” viņš runāja pats ar sevi, skatīdamies mēnesī, kas spožs un apaļš karājās pār tumšiem namu jumtiem. “Muļķa Ansi,” mēness teica, “tu jau sen mani esi atradis! Vai es tev nespīdu kā tīrākais zelts?”

“Ī, tu spīdi gan, bet nesildi. Bet, ja man būtu zelta gabals tik liels kā tu, es gan zinu, ko darītu. Es uzceltu savai mātei siltu priežu istabiņu ar sarkanu skursteni uz jumta. Tad pa vakariem viņai nebūtu jāsēd tumsā. Tur vara lukturos degtu augstas baltas sveces kā mācītāja mājā un nekad netrūktu sāls un maizes. [...]

Tā pagāja daudz gadu. Ansim piederēja jau puspilsētas, un visi viņu sauca par Bagāto Ansi. Viņa namos bij ļaužu kā šūnās bišu. Bez ikdienas raizēm un nelaimēm viņi sakrāja vēl šais akmeņa šūnās daudz draudzības un mīlestības kā salda medus, tik Bagātam Ansim nebij drauga, izņemot vērdu, kurš no lielas lietošanas bij noberzts **sārts**. [...] Agri vai vēl viņš sēdēja, noliecies pār naudas čupu. Viņam bij izaugusi gara, sirma bārda, un viņa pirksti kā kukaiņi drebēdami rāpoja pa zelta un sudraba **gabaliem**. [...]

Bagātais Ansis – kas vēl nebij redzēts – kādā svētdienā ieslēdza savus vērdu dzelzs pagrabā un izgāja aiz pilsētas pastaigāties. [...] Samīlējušies staigāja, sadevušies rokās. Bagātais Ansis vien **igni** novērsās no ļaudīm, jo kā gan tik bagāts un varens kungs ies kopā ar visiem. Viņa vienīgais draugs gulēja tam kabatā, un viņa domas pastāvīgi grozījās ap to kā zeltkājinās bites ap asins sarkanu ziedu. [...]

Bagātais Ansis nolika cepuri un **spieķi**, un vējš uzpūta uz viņa pieres patīkamu miera

sajūtu. “Nē, te tiešām skaisti,” viņš teica un noliecies lūkojās avotā. No skaidrā ūdeņa tam raudzījās pretī **barga veča** seja. Jā, tā bij viņa paša, Bagātā Anša, seja, tā viņam arvien bij labi patikusi.[..] Bagātais Ansis nekad vēl nebij bijis tik tuvu laimei kā šinī brīdī, bet taisni šinī brīdī vērdiņš izkrita viņam no rokām un ievēlās ūdenī. [..] “Uz redzēšanos, Ansi,” viņš locīdamies smējās, un viņa vārdi nāca no avota dibena augšā kā sarkani burbuļi. “Nu es esmu tīrs, un tu vari iet, man vairs tevis nevajaga. Viss, kas man bij virsū, nu ir pie tavām rokām. Redz, kādu tu mani esi noberzis sārtu! [..] Visu mūžu tu berzi nabaga velniņu. Tu gribēji būt kungs, bet biji un paliki tikai pirtnieks, pirtnieks!...” [..]

Bet velniņš, sārts un jauns, atgriezās elles liesmās... Ansis izplēta rokas un gribēja skriet viņam pakaļ, bet viņam priekšā bij tikai sajaukts avots, no kura nāca baiga sēra smaka. [..]

Bet Laime domāja, cik labi būt tur kalnā, klusā mājā, kur logā raugās mīļš, apaļš vaska mēnestiņš, tur krēslā būtu tik labi vērpt garo skumju pavedienu.”

Kārlis Vērdiņš *Pasaka par vērdiņu*

“Ansis stāvēja sutā kails un ar roku slaucīja acis un pieri, no kuras pilēja lielas lāses. Aptinis savus cietos, stipros pirkstus mīkstām, baltām putām, viņš godbijīgi un uzmanīgi man berza muguru.

Bija aprīlis. Samīlējušies staigāja, sadevušies rokās. Galdnieki drāza garas zelta skaidas, zāģi elsoja. Visi krāja savās šūnās daudz draudzības un mīlestības kā salda medus. Tikai Ansim nebija drauga, izņemot mani, sārts biju noberzts no lielas lietošanas.

Mēs satikāmies aprīļa lietū, viņš vēroja mani ar zilām acīm. Kas labāks par uti, to paņem līdzī, es viņam teicu. [..]

Nevienu es nespēju aplaimot pilnīgi, visur atstāju robu. Mans vienīgais draugs guļ man kabatā, un domas man pastāvīgi grozās ap to kā zeltkājinās bites ap asinssarkanu ziedu.

Ansis vēl nekad nebija bijis tik tuvu laimei kā šinī brīdī. Viņa pirksti kā kukaiņi drebēdami rāpoja pa zelta un sudraba gabaliem. Mēs **skrēdājām knikšķēdami**, un pār mums **dvašoja** krāsns tveice. Te pēkšņi es izkritu viņam no rokām un ievēlos ūdenī, sārts un jauns atgriezās elles liesmās.

Atgriezās siltajā priežu istabiņā ar sarkanu skursteni uz jumta, tur krēslā tik labi vērpt garo skumju pavedienu. Vara lukturos augstas baltas sveces, nekad netrūkst maizes un sāls. Logā veras mīļš, apaļš vaska mēnestiņš. Un pretī tam raugās barga veča seja.”

 Izveido Anša raksturojumu, sekojot dotajām norādēm!

1. Vārds Ansis
2. Kādas 3 iezīmes to raksturo?
3. Kā? (māsa, brālis, sieva, vīrs, draugs).
Mātes vienīgais dēls, vērdiņa draugs,
naudas vergs, vērdiņa kalps
4. Kas mīl ko? 3 lietas vai cilvēkus
5. Kas jūtas kā? 3 piemēri
6. Kam vajadzīgs kas? 3 lietas vai cilvēki
7. Kas baidās no kā? 3 lietas vai cilvēki
8. Kas veltī sevi kam? 3 lietas vai cilvēki
9. Kas gribētu redzēt ko? 3 lietas vai cilvēki
10. Kas dzīvo kur?

 Izaicini sevi – iejūties
Kārļa Vērdiņa ādā, izvēlies
vienu Kārļa Skalbes pasaku
un pārveido vēstījumu, kā
to izdarījis Kārlis Vērdiņš!

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

3.3. Literārā darba laikā un telpā

Katru laikmetu raksturo neatkārtojams telpas un laika redzējums, tas parādās arī literatūrā kā mākslinieciskā telpa un laiks. Literārā darbā var runāt par noslēgtu telpu un atvērtu telpu (sadzīves telpa – noslēgta, dabas telpa – atvērta). Laiks var izpausties kā hronoloģiskais laiks – notikums seko notikumam (no pagātnes caur tagadni uz nākotni), mītiskais laiks – pakļauts dabas ritmiem un gadalaiku maiņai, psiholoģiskais laiks – saistīts ar cilvēka individuālo laika izjūtu, nesakrīt ar objektīvo laiku.

Pēti literatūrai raksturīgus izteiksmes līdzekļus!

Autors literārā darbā var atainot reāli notikušus notikumus, protams, tos interpretējot, var arī radīt savu telpu un laiku vai vispār tos maz akcentēt.¹⁰⁰

 Kuram literatūras veidam un žanram vairāk varētu būt raksturīgs reālu notikumu atainojums? Kāpēc? Kuram literatūras veidam un žanram vairāk varētu būt raksturīga nosacīta telpa un laiks? Kāpēc?

 Lasi literāro darbu fragmentus un raksturo tajos tēloto telpu un laiku! Sameklē vizuālas liecības, kas tos raksturo!

“Uz Jelgavas šosejas taisnās ar divrindu kokiem kā pogām es sastapu drēbnieka zelli, kas sekoja meitenei kādai. Viņš tikko kā nāca no darba un droši par biedreni līdz sev to vēlējās Arkādijdārzā uz deju un limonādglaži. [...]”¹⁰¹

102

100 Skalberga, A. u.c. *Literatūra 10. klasei*. R., RaKa, 1999, 101. lpp.

101 Čaks, A. *Kopotī raksti. 1. sējums*. R., Zinātne, 1991, 38. lpp. ISBN 5-7966-0267-5

102 Rīga, Arkādijas parks. XX gs. 30. gadu sākums [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <http://www.zudusilatvija.lv/objects/object/23291/>

	Liecina par reālu laiku	Liecina par autora radītu laiku	Liecina par reālu telpu	Liecina par autora radītu telpu*
Notikumi				
Tēli				
Valoda				
Lietas jeb reālijas				

*Laiks un telpa var būt nosacīti, pat iegūt simbolisku nozīmi, piem., ko simbolizē bērnības laiks?

“mana mīlākā vieta –

Rīgai un Daugavai sēdēt uz ceļiem

zem tirgus apaļā, baltā vēdera –

pie autoostas tā paagrāk

ap astoņiem, deviņiem

strazdi plosās pa liepām

bet no tāluma

gluži kā citi strazdi

Rīgā salido autobusi

Gulbene – Rīga

Ērgļi – Madliena – Rīga

Talsi – Roja – Rīga

Dobele – Rīga caur Jelgavu

Naukšēni – Rūjiena – Cēsis – Rīga

zem asi kodīgas saules

no rīta tā ap deviņiem

septembris

kāds **tausta** manus matus ap karsto pieri –

kāds svešs vējš

man šorīt jāsaņem sūtījums

kuru atvedīs šoferis no Talsiem

tajā būs smaržīga ābolu plātsmaize

kuru vakar sienāžu klusumā kāda mīļa sirds

izcepa lauku virtuvē sauktā par fazendu

man šoferim būs jāiedod piecdesmit santīmu

par vešanu

es jau zinu – viņš negribēs ņemt

tomēr beigās pastieps roku

pie dispečeru punkta R. P. P. U. iznāk uzsmēķēt dispečere

es sēžu uz asfalta saules lokā

tajā pēkšņi iespīd viņas slaidās kājas

Sigulda – Ropaži – Rīga

Šiauliai – Ryga

103

Raksturo: 1) literārajā darbā
tēloto telpu un 2) paša vēroto
telpu ar visām maņām!
Salīdzini, vai citiem tādi paši
secinājumi un piemēri!
Ar kurām maņām visvairāk
raksturota telpa?

103 Rīgas starptautiskā autoosta [tiešsaiste]. Foto – Ģirts Ozoliņš/F64 Photo Agency 2020. g. 9. janv. [skatīts 2020. g. 13. janv.].
Pieejams: <https://nra.lv/latvija/riga/301600-rigas-autoostas-teritorija-atrasta-kara-laika-rokas-granata.htm>

Ventspils – Rīga
 Cēsis – Rīga –
 jūs taču sapratāt –
 manu muldēšanu pārcirta luksofors
 ieogrūzdam sirdī
 jaunu porciju asiņu
 vissvaigāko asiņu no svaigajām asinīm
 visdzīvākajā sirdī no dzīvajām sirdīm [...] ¹⁰⁴”

	Liecina par reālu laiku	Liecina par autora radītu laiku	Liecina par reālu telpu	Liecina par autora radītu telpu*
Notikumi				
Tēli				
Valoda				
Lietas jeb reālijas				

104 Ābele, I. *Atgāzēnes stacijas zirgi*. R., Atēna, 2006, 7., 8. lpp. ISBN 9984 – 34 -211 -5

“Taču, vai nu ar gudru ziņu, vai netišām, Bille iemīlējās tikai tādos puisiņos, ar kuriem nekas nevarēja sanākt. Skaistos puisiņos. Acu priekam. Kas viņai atlika? Citas meitenes, romānus lasot, jutās pēc tām varonēm, ar kurām notiek pasakainas lietas. Kad Bille lasīja, viņa savas līdzinieces redzēja smieklīgās neveiksmīnīcēs un tām, dabiski, nekas nebija lemts, Ja nu vienīgi kārtējā izgāšanās.

Turklāt viņa jau gadu iemīlējusies Andrejā Balodī par dzejoļi “Daudz lielu pilsētu, daudz slavenu un skaistu...”. Citi Baloža dzejoļi gan bija kā “Cīņas” raksti, ko pat acis neņēma pretī, bet pietika ar to vienu, lai dienasgrāmatā atzīmētu: “Redzēju uz ielas A. B.” vai “Redzēju sapnī A. B., mēs staigājām pa Grīziņkalnu.” Gaiši un labi, un Andrejam Balodim nekāds ļaunums necēlās – Andrejs Balodis to nezināja.¹⁰⁵”

106

	Liecina par reālu laiku	Liecina par autora radītu laiku	Liecina par reālu telpu	Liecina par autora radītu telpu*
Notikumi				
Tēli				
Valoda				
Lietas jeb reālijas				

105 Belševica, V. *Billes skaistā jaunība*. R., Jumava, 1999, 180. lpp. ISBN 9984-05-267-2

106 Grīziņkalns [tiešsaiste]. Foto – Ritvars Skuja/Dienas Bizness 2016. g. 8. apr. [skatīts 2020. g. 13. janv.].
Pieejams: <https://www.db.lv/zinas/biznesa-vieta-grizinkalns-447933>

“viņa gāja gar jūras malu
 un viņas soli
 ir debesīs
 skaista slaida
 un gandrīz kaila
 un viņas soli
 ir debesīs
 stindzinošajā rīta velvē
 maigi spēlējas vēja gars
 vienīgais cilvēks
 kurš viņu ir redzējis
 ir kāds noklīdis
 saules stars [...]”¹⁰⁷

	Liecina par reālu laiku	Liecina par autora radītu laiku	Liecina par reālu telpu	Liecina par autora radītu telpu*
Notikumi				
Tēli				
Valoda				
Lietas jeb reālijas				

107 Aizpuriete, A. (sast.). *Bezdzibenis un Plīvurdeja. Latviešu mīlas lirikas antoloģija*. R., Jumava, 2000, 86. lpp. ISBN 9984-05-306-7

Vai, interpretējot literāros darbus, ir vērts izzināt autoru dzīves laiku? Ko tas tev varētu dot?

Par kuru no autoriem tu uzzināji visvairāk? Kas bija būtiskākais? Sakārto informāciju uzskatāmi!

Ieteikumi visai nodaļai:

Salīdzini vai izpēti reālu telpu! Ko izdarījis autors, kādus izteiksmes līdzekļus izmantojis? Vai autors ar tiem radījis jaunu telpu, jaunu gaisotni?

Izpēti laiku un telpu periodikā!

<http://www.periodika.lv/>

Izvēlies laika un telpas atainojumu un radi literāra darba fragmentu! Radi tēlu raksturojumu, attēlojot laikam un telpai raksturīgo! Iespējami starpdisciplināri projekti literatūrā un vēsturē.

Autora plenērs – radi teksta rindkopu vai vārsmas par telpu, kurā atrodies!

Fantāzijā radīts laiks un telpa. Sameklē vai radi tekstu piemērus ārpus laika un telpas!

Iespēja pētīt. *Lineārais un cikliskais laiks kultūrā.*

Laiks un telpa dabaszinātnēs.

Kurā no tekstu fragmentiem laiks un telpa ir visnosacītākie?

Apmeklē kādu no darbu fragmentos tēlotājām telpām, izstrādā savu radošo versiju (tekstu, zīmējumu, foto, muzikālu fragmentu) par to!

Attīsti
radošās
prasmes!

3.4. Emocijās un līdzpārdzīvojumā

Teksts, saziņa bez **emocijām** ir tikai informācija. Emocijām ir saziņas nozīme, tās nodrošina emocionālo kontaktu starp cilvēkiem. Tā mēs novērtējam priekšmetus un parādības atkarībā no tā, cik tie mums vēlami vai nevēlami. Emocijas parasti rodas kā atbilde konkrētai situācijai. Viss, kas veicina mūsu vajadzību apmierināšanu, rada pozitīvu emocionālo pārdzīvojumu; kas vajadzību kavē, rada negatīvas emocijas. Emocijām un jūtām ir patstāvīga nozīme personības dzīvē. Cilvēkam ir vajadzība pēc emocionāliem pārdzīvojumiem. Lai būtu emocionālā piesātinātība, nepieciešamas ne tikai pozitīvās emocijas.¹⁰⁸ **Mākslas darbi**, kā tas īpaši bija sengrieķu teātrī, skatoties traģēdijas, raisa līdzpārdzīvojumu.

Pilnveido
emocionālo
pasauli!

Kuras no nosauktajām emocijām tev zināmas, kurām nepieciešams skaidrojums? Papildini emociju sarakstu!

Pozitīvie emocionālie pārdzīvojumi

apmierinājums
prieks
svētlaime
sajūsma
liksme
lepnums
pašapmierinātība
pārlicinātība
uzticība
cieņa
simpātijas
maigums
mīlestība
aizkustinājums
pateicība
mierīga sirdsapziņa
atvieglājums

Negatīvie emocionālie pārdzīvojumi

neapmierinātība
bēdas
ilgas
skumjas
garlaicība
izmisums
sarūgtinājums
trauksmainība
bailes
šausmas
nožēla
vilšanās
aizvainojums
dusmas
nicinājums
nepatika
skaudība

Parādi mākslas darbu un emociju saikni!
Atpazīsti emocijas, kuras tevi izraisījis
konkrēts literārais darbs!

¹⁰⁹ Maija
Doveika
Antigones
lomā
2015. gada
labākajā
iestudējumā

Latvijā *Antigone*¹¹⁰, kurā franču dramaturgs Žans Anuijs izmantojis sengrieķu autora Sofokla traģēdiju.

Pieraksti savas dzīves trīs piemērus pozitīvajiem emocionālajiem pārdzīvojumiem, trīs – negatīvajiem!

¹⁰⁸ Kolominskis, J. *Cilvēks: psiholoģija*. R., Zvaigzne, 1990, 179.-191. lpp. ISBN 5-405-00086-8

¹⁰⁹ Maijas Doveikas attēls izrādē *Antigone* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 2. janv.]. Pieejams: <http://100.teatris.lv/personality/329>

¹¹⁰ Iestudējuma *Antigone* anotācija [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 2. janv.]. Pieejams: <https://teatris.lv/izrade/antigone>

 Māksla, tostarp literatūra, bagātīgi piedāvā emocijas raisošas situācijas. Kādas emocijas tevī raisīs literārajā darbā attēlotā situācija? Lasi un dalies savās emocijās!

 Lasot stāsta fragmentus, blakus tekstam pieraksti emocijas, kuras tevi pārņēma! Uzzīmē savām emocijām atbilstošu emociju zīmi!

Teksta fragmenti

“Trausls un vārgs – tāds bija Ēvalds. Tomēr lielveikala darbinieka formas tērps kaut kādu neizprotamu iemeslu dēļ Ēvaldam bija par mazu – bikses sniedzās tikai līdz potītēm, atsedzot baltas frotē zeķes, bet vestīte ar misiņa piespraudi “Mācekļis” šķita uzstīvēta viņa augumam ar varu. Nu, un tad vēl tie krāsotie mati! Savus plānos un jau pirms daudziem gadiem sirmot sākušos matus Ēvalds ne vien rūpīgi sukāja pāri kailajam galvvidum, bet reizi mēnesī arī piekrāsoja, – viņš pats uzskatīja, ka tonis ir gandrīz tāds pats kā viņa jaunībā, lai gan kastaņbrūnais kaut kā nemanot gadu gaitā bija pārvērties vispirms rudā, bet pēc tam – oranžīgi dzeltenā nokrāsā. Visu šo pazīmju kopums Ēvaldu ļāva uzskatīt par dīvaini, un darba kolēģu acīs viņš tāds arī bija. [...] Taču Ēvalds neskuma. Pie vienas, jo par vientulību viņš to nekad nesauc, viņš jau bija paguvis pierast. Vecākiem viņš bija bijis vienīgais bērns. [...] Pēcāk kaut kā tā sagadījās, ka Ēvalds nekad neaprecējās, un arī bērnu viņam nebija. Daudzus gadus bija šķitis, ka tam jau vēl laika diezgan, bet tad kādudien viņš aptvēra, ka laikam jau būs tā kā par vēlu. [...]

Ēvalds izstūmās cauri mūždien ļaužu pilnajai priekštelpai un iegrūda ribošo ratiņu varzu tiem paredzētajā kaktā.

“Min virsū! Kāp virsū!” atskanēja satrauktas balsis no augļu un dārzeņu nodaļas.

“Samin viņu!”

“Kur gan skatās veikala vadība!”

“Tas ir pretīgi!”

“Es nekad vairs nepirkšu...”

Ēvaldu pārņēma dīvaina priekšnojauta. Katrā ziņā tieši tā viņš vēlāk sev spēja izskaidrot to, kāpēc bija uzskatījis par vajadzīgu skriet lūkoties, kas gan pircējus tik ļoti satraucis. [...]

Emocijas

Atrodi tekstā vārdus, kuri raksturo emocijas! Noskaidro to nozīmi! Salīdzini vai pārbaudi kopā ar skolotāju – iespējams, ir vārdi, kuri raksturo emocijas, bet kuru nozīme nav zināma, piem., *pietvika*.

Izveido tēlu emocionālo portretu! To veidojot, var radīt secību: vārds, kas raksturo emocijas; iemesls, kas izraisījis šīs emocijas; ko tēla reakcija liecina par tēlu?

“Tur, tur!” Pensionāre brūnā lietusmētelī sparīgi vērēja spieķi. “Tas paskrēja tur apakšā, zem arbūzu kastes.”

Tagad Ēvalds vismaz zināja, kurp lūkoties. Un tiešām – no arbūzu kastes apakšas izspruka un riekstu plaukta virzienā pa grīdu skrēja kukainis. Nē, tas nebija šāds tāds nieka kukainītis, tas bija kārtīgs vabolis.

Ēvalds metās tam pakaļ. Vaboli bija pamanījusi gan dusmīgā kundze, gan sašutušais kungs ar sirmo bārdu, un Ēvalds saprata, ka, ja vien nepagūs pirmais, vabolim draud gaužām bēdīgs liktenis – vai nu viņu saspiedīs kundzes spicie papēži, vai sirmā kunga rūpīgi nospodrinātās brūnās ādas kurpes.

Ēvalds atspērās un lēca – tā lēcis viņš vēl nebija nekad mūžā, šādu lēkšanu viņš bija redzējis tikai filmās un labi zināja, ka to mēdz dēvēt par “lēkšanu līdaciņā”. Pret arbūzu kastes malu viņš sāpīgi sasita kāju, ar plecu uzgrūdās citrusaugļu plauktam un gaužām nelāgi satrieca pret grīdu elkoni – cauri rokai no pirkstu galiem līdz plecam izskrēja sīkas sāpīgas adatiņas. Taču kukainis vabolis jau bija viņam saujā. Ēvalds pietrausās kājās un, turot plaukstu tādā kā apaļā mājiņā, uzlūkoja pircējus. Neviena vairs neklaigāja un nelēkāja.

“Uztraukumam nav pamata,” vēl arvien pārsteigts gan par savu straujo lēcieni, gan paša balsi skanošo pārliecību, viņš paziņoja. “Insekts ir notverts un tiks padarīts nekaitīgs saskaņā ar veikalā pieņemto insektu notveršanas un iznīcināšanas politiku.”

Tāpat saliktām plaukstām viņš pagriezās un steidzīgā gaitā devās uz darbinieku ģērbtuvi. [..]

Pārnācis mājās, Ēvalds vaboli izcēla no sērkokociņu kārbīņas un pārlika tukšā trīslitru burkā. Burkā pirms tam viņš bija iebēris sīki saplucinātas avīzes driskas. [..]

Varbūt viņš ir izsalcis vai izslāpis, Ēvalds sprieda. Nebija ne jausmas, ko tāds vabolis ēd. Gaļu? Dārzeņus? Maizi? Sieru? Drošības pēc viņš no ledusskapja atnesa no visa pa druskai – kriksīti Ementaler siera (Ēvalds bija liels caurumoto sieru cienītājs), [..] pusi rupjmaizes galiņa, ceturtdaļu marinēta un šķēlīti svaiga gurķa. [..]

Tā nu bija sagadījies, ka Ēvaldam līdz pat šim laikam vēl nekad nebija bijis nekādu mājdzīvnieku. [..] Tāpēc vaboļa ienākšana viņa dzīvē – un viņš bija pilnīgi pārliecināts, ka vabolis viņa dzīvē mērķtiecīgi ienācis, nevis iemaldījies

nejauši, – Ēvalda ikdienā ienesa tūlītējas un uzreiz pamānāmas pārmaiņas.

Tajā naktī Ēvalds nespēja aizmigt, bet, kolīdz aizmiga, tā tūliņ trūkās augšā. Nē, pamošanās iemesls nebija nelaimīgi mānīgā krišanas sajūta – viņš mēģināja saklausīt, vai no burkas neatskanēs kaut jel kāda skaņa. [..]

Bija redzams, ka vabolis ir pakustējies. Nevarēja gan saprast, vai tas ir ēdis kaut ko no Ēvalda sniegtajiem cienastiem (zobu pēdas nemanīja, un vai vaboļiem vispār ir zobī?), taču vabolis bija palīdis zem sapluinītajām avīžu skrandām. No paslēptuves laukā rēgojās tikai vaboļa ūsas.

Nākamajā rītā Ēvalds uz darbu neaizgāja. Viņš neaizgāja arī aiznākamajā un aiznākamajā. Naktis viņš pavadīja, mocīdamies ar bezmiegu un nokaudamies ar domām par vaboļa labklājību, bet no rītiem, kolīdz sāka ataust gaismu, viņu pārņēma tāds nespēks, ka par rāpšanos laukā no gultas nevarēja pat domāt. [..]

Mājas apsaimniekotājs atslēdza Ēvalda dzīvokļa durvis. Iecirkņa inspektors piesardzīgi spēra soļus pa brūnā puskrēslā slīgstošo mājokli. Apsaimniekotājs un daži kaimiņi, kas bija pieaicināti kā liecinieki, viņam bailīgi sekoja. Inspektors grozīja galvu un ostīja gaisu, taču neko, izņemot bojātu pārtikas produktu smārdu, nejuta. Bija gan vēl kaut kas – tāda kā dzīvnieku izkārnījumu smaka.

“Vai viņam bija kāds mājdzīvnieks?” inspektors vaicāja.

“Nē,” atsaucās apsaimniekotājs.

“Nē, nē, ko jūs!” piebalsoja kaimiņi. “Mūsu saimnieks šajā ziņā ir ļoti stingrs. Īres līgumā ir noteikts – nekādus mājdzīvniekus.”

Inspektors ar strauju kustību atrāva vaļā istabas aizkarus. Gaisā novirmoja putekļu mākonis, labu brīdi visi stāvēja apžilbuši.

“Palīgā! Glābiet!” iespiedzās kaimiņiene.

“Kas? Kur?” inspektors jau tvēra pēc dienesta ieroča.

“Tur! Prusaks!” Viņa rādīja. Un patiesi – laikam bēgdams no spilgtās gaismas, pa grīdu uz pagultes pusi steidzās liels, resns un ūsains kukainis.

“Paga, paga, mīlīt,” inspektors nomurmināja, žigli tika pāri visai istabai un prusakam uzmina. Zem viņa melnās kurpes kaut kas noskrapstēja, un viss.

“Fui, es nevaru skatīties!” Sieviete ar plaukstu aizspieda muti, bet inspektors turpat paklājā noslaucīja kurpes zoli.

“Te ir vēl viens,” apsaimniekotājs bija pacēlis un pret gaismu aplūkoja trīslitru burku.

“Aizejiet, nolaidiet podā,” inspektors pamācīja. “saudzējiet dāmām nervus.” [..]

“Bet kaimiņš? Ēvalds? Kas ir ar viņu?” sieviete jau atkal grasiņās aizspiest muti.

“Katrā ziņā te viņa vairs nav. To nu es jums droši varu pateikt,” sacīja inspektors.¹¹¹”

leskaties dažos piemēros, kādas emocijas rakstnieks atveidojis, attēlojot vien cilvēka, tēla, varoņa **seju, acu izteiksmi!**

Izraksti no tekstiem tos vārdus, teikumus vai teikuma daļu, kur emocijas paustas tēla sejā, acu izteiksmē!

Teksta fragmenti

Emocijas

“Pēkšņi zālē kādam iezvanījās mobilais telefons. “Man zvana,” saprata Gūtenmorgens, bet sieva ieģrūda viņam sānos tādu dunku, ka likās, pāris ribu ir pušu. [..]

Pēti literatūrai raksturīgus izteiksmes līdzekļus!

Telefons kādu laiku zvanīja, līdz apklusā. Apklusā arī Hamleta un Rozenkranca dialogs uz skatuves. Rozenkrancs bija noģībījis, jo bija ļoti jūtīgs pret zvanošiem telefoniem, bet Hamlets bija vienkārši nikns. Tik nikns, ka nokāpa no skatuves un izvilka vaidošo Gūtenmorgenu no krēsla un uzstiepa uz skatuves. [..]

– Kāds ir tavs vārds?

– Gūtenmorgens, – atbildēja Gūtenmorgens un atkal saķēra sānus. – Ak vai, man pāris ribu laikam laužtas...

– Tas mani neuztrauc. Tev nāksies Rozenkranca vietā būt, jo izrādē ir jāspēlē līdz galam. Un jābūt pāri tev ar Gildenšternu šo. Ja ne, tad liktens būs tev drūms. Vai saprati, ko teicu es? – piedraudēja Hamlets un **ar tēraudzilu acu skatienu ieurbās** Gūtenmorgenā.¹¹²”

Izvēlies piecas savas fotogrāfijas! Raksturo katrā no tām savu sejas izteiksmi! Vārdu krājuma daudzveidībai izmanto sinonīmu vārdnīcu! Mēģini attēlot attiecīgo izteiksmi! Var būt integrēts uzdevums teātra mākslā.

111 Bankovskis, P. *Zvēru zvaigznājs*. R., Dienas Grāmata, 2012, 65.-76. lpp. ISBN 9789984887029

112 Bērziņš, M. *Gūtenmorgens (pirm'reiz)*. R., Dienas Grāmata, 2017, 118., 119. lpp. ISBN 978-9934-546-43-3

Izveido sinonīmu rindu vārdam *skatīties!* Salīdzini ar citiem un to, kas vārdnīcā!

“Nākamajā rītā, kad Gūtenmorgens jau taisījās laukā no mājas, pienāca tētis un klusu – tā, lai mamma nedzird, – ierunājās:

– Tu tomēr padomā par kādu sasniegumu. pats zini – mamma mierā neliksies.

Dēls nopūtās un šķībi pasmīnēja:

– Varbūt man sākt pīpēt un dzert, bet pēc tam atnest? Tas taču būtu sasniegums? [..]

– Jums jau nekad nekas nebūs pa prātam. – Gūtenmorgens bezcerīgi atmeta ar roku un aizgāja uz skolu.

Apsēdies solā, Gūtenmorgens pārlaida drūmu skatienu klasei. Likās – viss ir kā parasti... un tomēr ne. Kaut kas bija savādāk.

– Eu, kas tā tāda – tur pie loga? Jauniņā?¹¹³”

“– Lūdzu, izlīgstiet! tēva sieva atkārti, bet es nespēju, jo starp mums atrodas dīvāns ar Ķīnas drānu. Dīvāns, kura īstenībā sen vairs nav. Bet tas vienalga mūs šķir.

– Izlīgstiet, tā jums abiem būs labāk. – Viņa lūdzoši skatās uz mani.¹¹⁴”

“Aizņemtos no palātas biedra, kuram atdevu jogurtu, grāmatu. Remarka “Trīs draugi”. Lasu un raudu, un iztēlojos, ka rēta, kas man zem ribām, ir no kara, un vispār domāju, ka, ja es būtu baigais vecis, tad varētu piedzerties. Ceturtās dienas rītā, kad grāmatu esmu izlasījis un acīs man vēl svaigas asaras, mani apskatīt atnāk dakteris un paziņo, ka varētu laist mani mājās. Jāsagaida tikai vecāki.¹¹⁵”

“Tomēr – ir dažas tādas mūžīgas lietas,
kas paliek
(kā, piemēram)
sienāža lēciens no tavas rokas,
vējš tavos matos,
un tas, kā tu pievēri acis saulē

113 Bērziņš, M. Gūtenmorgens (pirmreiz). R., Dienas Grāmata, 2017, 174., 175. lpp. ISBN 978-9934-546-43-3

114 Kļavis, A. 11 stāsti par vīriešiem. R., Zvaigzne ABC, 2014, 14. lpp. ISBN 978-9934-0-4690-2

115 Bugavičute-Pēce, R. Puika, kurš redzēja tumsā. R., Latvijas Mediji, 2019, 111., 112. lpp. ISBN 978-9934-15-692-2

nemainīgi lēni un maigi, kā
pasargāt gribēdams sauli no sevis.
Ir dažas tādas mūžīgas lietas.¹¹⁶”

“Laucis klausināja un meklēja, kamēr atrada istabiņu bijušā pilsētas valdes sekretāra – nelaiķa Cekula atraitnes mājā. [...] Kad Laucis ieradās istabiņu apskatīt, pašas kundzes nebija mājā. Apskatāmo viņam parādīja Cekulu septiņpadsmitgadīgā meita Erika, kas mācījās Valmieras meiteņu skolas pēdējā klasē. [...] Erika bija vienīgā Valmieras meitene, kuras tuvumā Laucis samulsa un pēkšņi kļuva kā bez valodas. [...] Ja Laucim prasītu, kas viņu Eikas tuvumā mulšina, viņš neparko nevarētu pateikt. Varbūt tās bija Eikas **acis** – kā divas plaukstošas rudzupuķes dzintarotā kviešu laukā. Bet varbūt arī tumšās uzacis, kas Eikas gaišajā sejā krita kā divas ēnas no neredzamiem mākoņiem.

“Māmiņ, viņš ir mācīts dārznieks un palīdzēšot mūsu dārzu iztaisīt pavisam skaistu!” Eikas vārdi izskanēja tik liksmi, ka Cekula kundze vēl vairāk pasmaidīja un pavisam silti paskatījās uz Lauci. Pēteris to sajuta un pietvika, jo līdz šim tā uz viņu bija raudzījies tikai māte. Viņš gribēja kaut ko atbildēt, bet nebija neviena vārda, un tādēļ pietvika vēl vairāk.¹¹⁷”

“Pēc krietna darba un garas dienas branga ēstgriba. Labu laiciņu abi cīnījās klusēdami. Bicēna apaļais ģimīs palika arvien smīnīgāks.

“Vai zini, dulns tu esi, bet lāga ar’,” viņš sacīja, pirkstus laizīdams, “apmeties pagaidām pie manis!”

Šāda iespēja arī Upenājam bija iekritusi prātā, tikai viņš nekad nebūtu pirmais par to runājis. Priecīgs, ka Bicēns uzminējis viņa domu, provincietis pateicīgi pacēla acis.¹¹⁸”

Kas pēdējos divos fragmentos runā vairāk – vārdi vai sejas izteiksme jeb mīmika?

116 Jansone, I. *Injan.* R., Kaza, 2009, 6. lpp. ISBN 978-9984-39-883-9

117 Rozītis, P. *Valmieras puikas.* R., Zinātne, 1988, 271. lpp. ISBN 5-7966-0139-3

118 Eglītis, A. *Homo novus.* R., Zinātne, 1992, 67., 68. lpp. ISBN 5-7966-0940-8

¹¹⁹ Spēlfilmā *Homo Novus* plakāts (režisore Anna Viduleja).

Filmā *Homo novus* no jauna tiek radīta specifiska laiktelpa – 20. gadsimta 30. gadi. Šķiet, 20. gadsimtā Rietumu pasaulē bijuši divi, noskaņas ziņā līdzīgi periodi, kuros dzīves garša izpaudusies, pirmkārt, caur mākslu un arhitektūru – tie ir 20./30. gadi un 60. gadi. Abiem posmiem raksturīga īpaša vizuālā tēla izsmalcinātība, abos posmos laikmeta garu spilgti pauž arī mūzika.¹²⁰

Biežāk lietotās emocijzīmes:

121

Ja sākumā grūti to izdarīt ar visu tekstu, tad ar emociju zīmēm vari aizstāt atsevišķus vārdus. Piem., Viljama Šekspīra traģēdijas *Hamlets* zināmākās vārsmas angļu valodā atveidotas šādi:

Uzraksti vienu teksta fragmentu ar emociju zīmēm!

“Būt vai nebūt – tāds ir jautājums.
Kas prāta cienīgāk: vai ciest tās bultas,
Ar ko mūs vajā ļaunais liktenis,
Vai pacelt ieročus pret posta jūru
Un izbeigt visu? Nomirt, aizmigt,
Ne vairāk ”

Lexy Dermenjian
@mugwumpter

To 🐝, or not to 🐝: that is the
question... To take 💪 against a 🌊
of troubles, and by opposing, end
them? To 💀, to 🤪.

5/6/13, 5:47 AM

122

Nebaidies kļūdīties
un izmēģināt
dažādas pieejas!

¹¹⁹ Spēlfilmā *Homo Novus* plakāts [tiešsaiste]. 2018. g. 16. nov. [skatīts 2020. g. 7. maijā]. Pieejams: [https://lv.wikipedia.org/wiki/Homo_novus_\(filma\)](https://lv.wikipedia.org/wiki/Homo_novus_(filma))

¹²⁰ Pērkone, I. *Homo novus. Teorētika traģikomēdija* [tiešsaiste]. 2018. g. 1. okt. [skatīts 2020. g. 27. apr.]. Pieejams: <https://www.kinoraksti.lv/kadra/simtgaides-filma/homo-novus-teoretika-traģikomēdija-454>

¹²¹ *Emocijzīmes* [tiešsaiste]. 2017. g. 18. sept. [skatīts 2020. g. 3. janv.]. Pieejams: <https://pixabay.com/illustrations/emoji-smilie-whatsapp-emotion-2762568/>

¹²² *Sixth Grade Websites* [tiešsaiste]. 2014. g. 8. apr. [skatīts 2020. g. 3. janv.]. Pieejams: <http://olc6thgradewebsites.blogspot.com/2014/04/tuesday-april-8th-2014-emoji-poetry.html>

Uzraksti pats teksta fragmentu ar vārdiem, pēc tam ar emociju zīmēm! Iedod to draugam, lai viņš uzraksta tavu tekstu ar vārdiem! Salīdziniet, vai emociju zīmju tekstā var izlasīt visu to pašu, ko biji rakstījis ar vārdiem!

A

B

Salīdzini rakstītos tekstus un uzraksti savus secinājumus!

Viena no autoru visvairāk attēlotajām emocijām vienmēr bijusi mīlestība tās visdažādākajās izpausmēs. Mīlestība var būt ļoti dažāda. Mīlestība pret dzimteni, dabu, bērnu, pret sevi.

Atceries literāros darbus vai citus mākslas darbus, kuros:

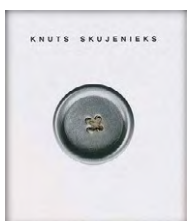
Literārais (mākslas) darbs	Attēlota mīlestība pret	Īsi raksturo to!	Autors

Pievērs uzmanību, kurā gadā sarakstīts Knuta Skujenieka dzejolis *Poga* un kurā gadā izdots īpašais izdevums *Poga*?

¹²³ **Knuts Skujenieks** (1936), totalitārai varai nevēlama radoša personība, 1962. gadā nepamatoti notiesāts un izsūtīts uz nometni Mordovijā, Krievijā.

¹²⁴ *Poga* ir īpašs izdevums, jo ietver vienu no rakstnieka intīmākajiem un personiskākajiem dzejoļiem un tā variantus 33 valodās. Dzejolis kā veltījums sievai Intai tapa koncentrācijas nometnes drausmīgajos apstākļos.¹²⁵

Noklausies dzejoli *Poga* autora Knuta Skujenieka lasījumā:
<https://www.knutsskujenieks.lv/gramatplaukts/dzeja/poga>

Kopīgi veidojiet sarakstu, kurā iekļaujiet tās lietas, kas raksturo jūsu mīlestību pret kādu tuvu cilvēku! Paskatieties, cik dažādas reālijas raksturo mīlestību!

¹²³ Knuts, Inta and a chamber-pot. Jestring in the fashion of German photography [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 28. apr.]. Pieejams: <https://www.knutsskujenieks.lv/en/foto-albums>

¹²⁴ Izdevuma *Poga* vāka attēls [tiešsaiste]. 2011. g. [skatīts 2020. g. 28. apr.]. Pieejams: https://shop.neputns.lv/products/poga?_pos=6&_sid=ba9127a1f&_ss=r

¹²⁵ Izdevuma *Poga* anotācija [tiešsaiste]. 2011. g. [skatīts 2020. g. 28. apr.]. Pieejams: <https://www.knutsskujenieks.lv/gramatplaukts/dzeja/poga>

Izlasi dzejoli *Poga* latviešu valodā un angļu valodā! Padomā, kā tie atšķiras! Kuras dzejoļa rindas tu tulkotu citādi?

Poga (1964)

“Kā ķirsis, kurš galotnē sargā
Pēdējo pārpalikušo ogu, –
Tā es sargāju sadilušajā kreklā
Vienu vienīgu pogu.
Kad vairs nav ne suvenīru, ne cerību
Un kad nasta kļūst aplam grūta,
Es azotē paknibinos gar pogu,
Kura ir tevis šūta.
Par spīti gadiem un badiem,
Par spīti sniegiem un miegiem,
Tu mani piediegusi caurumainajai dzīvei
Ar mīlestības un mūžības diegiem.
Nakts dienu pieveikusi. Es raugos
Vienā vienīgā gaišā logā.
Tas nav logs. Mūžs mans uz krūtīm deg
Tevis iesūtā pogā.¹²⁶”

The Button (2011)

“A cherry-tree trying to cover
Its very last berry –
That is me watching over
My ragged shirt's single button.
When hopes and souvenirs are all gone,
When the burden's too heavy to bear,
I make sure the button's still on,
The one that you stitched there.
In spite of years and fears,
In spite of snows and rows,
To this hole-riddled life I am wed
By the stitch of your love's endless thread.
Day has succumbed to night. I gaze
At a single lit window.
A window it's not: there on my chest, ablaze,
A life sewn in by you.¹²⁷”

¹²⁶ Skujenieks, K. *Poga* [tiešsaiste]. 2011. g. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.knutsskujenieks.lv/gramatplaukts/dzeja/poga>

¹²⁷ Skujenieks, K., Lešinska, I. (atdz.). *The Button*. R., Neputns, 2011, 9. lpp. ISBN 9789984807836

Literārajos darbos ne vienmēr attēlota beznosacījuma mīlestība. Cilvēka psihiskajai dzīvei raksturīgi trīs aspekti: prāts – griba – jūtas.

 Kurā no literāro darbu fragmentiem un kuru tēlu autors nostāda izvēles situācijā – klausīt prātam vai jūtām?

PRĀTS

GRIBA

JŪTAS

128
129
130

 Kristīnes izvēli raksturo kāda latviešu literatūrā labi zināma autora atziņa. Atrodi to teksta fragmentā un pasvīturo vai izraksti!

Teksta fragments

“...kad valodas par Edgara palaidnīgo dzīvi sāka izplatīties, Kristīne atkal bija vienīgā, kura tām neticēja un, kad vairs nedrīkstēja neticēt, paklīdušo puisī mēģināja aizstāvēt. Bet it sevišķi māte sabijās, kad tā kādā dienā nejauši noklausījās, ka Kristīne Edgaru laipnā kārtā izbāra un viņam lika apsotīties turpmāk vairs tā nedzīvot. Gluži šitā viņas nelaime ar Gobu bija iesākusēs. Arī viņa viņu bija gribējuse labot. Bez kavēšanās viņa

Atziņa

! Pilnveido izpratni par būtiskām dzīves un mākslas vērtībām! !

meitai atvēra acis [..] Viņa atminējās gluži labi, kāda posta dzīve mātei pie tēva bija bijuse, un

128 Attēls no iestudējuma *Purva brīdējs* Latvijas Nacionālajā teātrī [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 12. janv.]. Pieejams: <https://teatris.lv/izrade/purva-bridejs>

129 Attēls no spēlfilmas *Purva brīdējs*. Nacionālā enciklopēdija, foto – Ēriks Fridrihsons, avots – Latvijas Kultūras akadēmijas Rīgas Kino muzejs [tiešsaiste]. 2018. g. [skatīts 2020. g. 12. janv.]. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/api/image/original?name=d7391abfc170-3cddf34d-4231-48f5-adff-ff2e01b2f05c.jpg>

130 Attēls no spēlfilmas *Purva brīdējs*. Dūdiņa-Kurmiņa, D. Leonīda Leimaņa Purva brīdējs (1966) – divu labu cilvēku mīlestības uzvara [tiešsaiste]. 2017. g. 22. nov. [skatīts 2020. g. 12. janv.]. Pieejams: <https://klasika.lsm.lv/lv/raksts/100-latvijas-pirmizrades/leonida-leimana-purva-bridejs-1966-divu-labu-cilveku-milestibas-a95551/>

apņēmas cieti turpmāk no Edgara sargāties. Bet žogam, ko prāts uzceļ, jūtas viegli kāpj pāri. Nepagāja ilgs laiks, kad vešeriene atkal pamanīja, ka Kristīne Edgaru draudzīgi norāja.¹³¹”

Kristīnes un Edgara attiecību stāsts kopš pirmpublicējuma 1898. gadā daudzkārt interpretēts dažādos mākslas darbos. Viens no spilgtākajiem mūsdienu iestudējumiem teātrī bijusi Daugavpils teātra versija **Purva bridējs (-i)**. Rūdolfa Blaumaņa 1898. gadā sarakstītā novele *Purva bridējs* vēl aizvien uzrunā cilvēkus un turpina iedvesmot. Iestudējuma pamatā ir izmantots noveles dramatisējums, nevis Blaumaņa luga *Ugunī*, kas tapusi jau vēlāk. Šo dramatisējumu veidoja Agnese Rutkēviča, kura atzīst, ka Blaumanis savās novelēs ir atklātāks un savā ziņā arī drosmīgāks un kailāks.¹³²

Lai atbildētu, kāpēc iestudējuma nosaukums pārveidots daudzskaitlī, būtu jānoskatās izrāde, bet, **izlasot Rūdolfa Blaumaņa noveli *Purva bridējs*, vai arī tu varētu piekrist un pamatot, kāpēc izrādes nosaukumā lietots daudzskaitlis?**

Līdzīgi kā latviešu kultūrā, arī citās kultūrās ir pat internacionāli tēli, par kuriem dažādas versijas radījuši latviešu un citu tautu rakstnieki. Pasaulē zināms romantiskā sapņotāja un vieglprātīgā dēkaiņa Pēra Ginta tēls, kuru visu mūžu uzticīgi atgriežamies gaida mājās mīlotā Solveiga.

Tēlu pirmavots ir norvēģu rakstnieka Henrika Ibsena luga *Pērs Gints*. Ne mazāk populāra ir viņa tautieša komponista Edvarda Grīga svīta *Pērs Gints*. Heinriha Ibsena drāma *Pērs Gints* (1867) rosinājusi ne vienu vien latviešu dzejnieku interpretēt Pēra Ginta un Solveigas likteņus. XX gs. 60. un 70. gados latviešu dzejā savas izjūtas Pēram Gintam atklāj V. Belševica un Ā. Elksne, taču šī motīva pirmsākumi latviešu rakstniecībā saistāmi ar 20. un 30. gadiem.¹³³ Latviešu autoru vidū kādā 1936. gada naktī dzejnieks Jānis Grots uzraksta četras vēstules Solveigai.

Esi zinošs
un intelektuāli
atvērts!

Romantiķis Jānis Grots 1936. gadā uzraksta **vēstules** Solveigai (*Vēstule manai Solveigai, Aicinājums Solveigai, Varavīksna un vakarblāzma, Pēdējā vēstule*), turklāt leģenda apgalvo, ka vēstules tapušas vienā naktī. Tām savukārt seko Elzas Ķezberes *Vēstules Pēram Gintam* (1937). Tā tapa savdabīgs mīlestības stāsts – dialogs vēstulēs par Pēru Gintu “no sapņotāju ģints” un uzticīgo, gaišo un maigo Solveigu.¹³⁴

Atrodi Ilzes Indrānes romānā *Lazdu laipa* vēstules sniegā, kuras viens otram raksta Paulis un Kristīne! Izlasi tās! Uzraksti vai sameklē mūsdienīgus vēstījumus, kuros savās jūtās atzīstas jaunieši!

¹³¹ Blaumanis, R. *Purva bridējs*. Kopoti raksti. 2. sējums. R., Cīrulis, 1994, 356. lpp. ISBN 9984-9004-0-1

¹³² *Purva bridējs (-i) Daugavpils teātrī* [tiešsaiste]. 2017. gada 9. febr. [skatīts 2020. g. 28. apr.]. Pieejams: <https://www.diena.lv/raksts/kd/teatris/purva-bridgejs-i-daugavpils-teatri-14165682>

¹³³ Lazareva, A. *Solveiga un Pērs Gints cauri laikiem* [tiešsaiste]. 2000. g. 7. nov.[skatīts 2020. g. 28. apr.]. Pieejams: <https://www.diena.lv/raksts/pasaule/krievija/solveiga-un-pers-gints-cauri-laikiem-10849866>

¹³⁴ Lazareva, A. *Solveiga un Pērs Gints cauri laikiem* [tiešsaiste]. 2000. g. 7. nov.[skatīts 2020. g. 28. apr.]. Pieejams: <https://www.diena.lv/raksts/pasaule/krievija/solveiga-un-pers-gints-cauri-laikiem-10849866>

Pirmā vēstule

“Gadiem ilgi jau dzeguze zvana,
Gadiem ilgi jau gaidi Tu mani,
Solveiga mana!

Un nu es Tev rakstu
Aizlauztiem spārniem
Kā ērglis, kas kritis no klints,
Es –
Tavs slinkais Pērs Gints.

Bet nu esmu bagāts es kļuvis,
Slavu un mantu Tev guvis,
Un nu Tu simt kamanās vari
Pie manis braukt –
Uz visu mūžu. [...]”¹³⁵

Vai tu tici tam, ko
Pērs Gints saka?

Salīdzini, kā Solveigai atbild postmodernā laika dzejnieks
Kārlis Vērdiņš! Par ko jau liecina, ka vēstules nav rakstītas pantos,
dzejā nav atskaņu?

1

Solveiga mana!

Svešumā klājas man ļoti smagi. Pārbaudi, lūdzu, vai tas, ko raksti, ir patiesība, aizej pie ārsta. Tu taču zini, ka šajos apstākļos mēs to nevaram atļauties. Man nav naudas, ko samaksāt ārstam. Svarīga lieta: aizej pie manas mātes, paprasi naudu un atsūti, es zinu, ka viņai ir. Esi mīļa, izdari to jau rīt.

Tavs mīlošais P. g.

4

Solveiga!

Lūdzu, uzklausi mani. Tas ir ļoti svarīgi. Man steidzami vajag naudu, divreiz vairāk nekā parasti. Lūdzu, ieķīlā māju vai zemi, izdomā pati. Pašlaik nevaru paskaidrot sīkāk. Ja Tu tā izdarīsi, es varbūt jau šovasar varēšu pārbraukt mājās.

Mūžīgi Tavs P. g.

Pēti literatūrai
raksturīgus
izteiksmes
līdzekļus!

¹³⁵ Grots, J. *Solveiga mana!* R., Preses nams, 1999, 184. lpp. ISBN 9984-00-283-7

7

Dear Solveiga,

Please stop writing to my husband, it is just pointless. A women in your situation should have more sense of tact. I hope you understand English, because I can't write in Russian.

Sincerely yours, Nora.¹³⁶

Iepazīsti mīlestības daudzveidību! Ieraksti kultūras dienasgrāmatā citus mākslās attēlotus mīlestības piemērus! Pārbaudi, kuri no tiem ir gan profesionālo kritiķu, gan sabiedrības atzīti!

Kārļa Vērdiņa dzejolis prozā *Come to Me* līdztekus 30 dažādu valstu autoru 49 darbiem 2014. gadā iekļauts 50 pēdējo gadu labāko **mīlestības motīvam** veltīto dzejoļu krājumā.

50 GREATEST LOVE POEMS FROM THE LAST 50 YEARS

Sunday 20 July, 7.30pm, Southbank Centre's Royal Festival Hall, £15, £12

Actors and poets from across the globe come together for a celebratory reading of 50 of the greatest love poems from the last 50 years as part of Southbank Centre's Festival of Love and biennial Poetry International Festival.

137

Izlasi Sandras Landorfas intervijas fragmentu ar dzejnieku Kārli Vērdiņu!

Intervija

“Tas, ko normāli cilvēki noslēpj, nerunā, nerāda citiem, ir rakstnieka maizīte,” saka dzejnieks, kurš decembrī uz laiku atgriezās no Amerikas. Ja daudz lasa viņa dzeju, tad ikdiena – ūdens krāns, aličas burkā un siermaizīte – sāk izskatīties citādāk.

Vai tu kā dzejnieks citādāk redzi pasauli?

Es pievēršu lielāku uzmanību valodai – tam, ko cilvēks pasaka, un tam, ko lasu žurnālā vai ielas izkārtņē. Man ir saasināta attieksme pret tekstu. Varu piedot, ja cilvēkam nav nospodrināti zābaki – un reizēm man ir vienalga, vai man pašam tie ir nospodrināti –, bet mani kaitina pavirša, samocīta valoda.

Tu labāk izvēlies rakstīt par personisko pieredzi.

Vispār jau jāprot ticami sablefot un rakstīt par to, ko neesi pieredzējis, citādi krimiķu rakstniekiem nāktos pašiem slepkavot. Ja raksta tikai to, ko pats pieredzējis... Kuram ir tik interesanta dzīve?

136 Vērdiņš, K. *Mēs. Kopota dzeja*. R., Mansards, 2012, 196.-198. lpp. ISBN 978-9984-872-56-8

137 Southbank Centre Announces 50 Greatest Love Poems of the Last 50 Yearsto be Read by 50 Leading Actors & Poets [tiešsaiste]. 2014. g. 2. jūl. [skatīts 2020. g. 12. janv.]. Pieejams: <http://ejuz.lv/6c9s>

Ko tu darīji Amerikā?

Kopš 2016. gada studēju Vašingtona Universitātē Sentluisā, Misūri pie Misisipi, tur dzīvoja Marks Tvens.

Studē literatūrzinātni?

Salīdzinošo literatūras zinātni. Mums, latviešiem, jau ir skaidrs, ka mūsu literatūru daudz kas ir ietekmējis. Piemēram, Rainis iztulkoja Gēti, citi – *Iliādu* un *Odiseju*. Mūsdienās pasaule ir atvērta un dinamiska.

Tu lauži stereotipu, ka mūsu dzeja nevar iziet ārpus Latvijas robežām – Siermaizīte iekļuva 50 labāko mīlas dzejoļu topā.

Tagad esmu pasauleslavs Latvijā. Anglijā visi to sen ir aizmirsuši, kamēr te piemin ik uz soļa.¹³⁸”

Izlasi dzejoli! Pārtulko vismaz daļu tā un pēc tam salīdzini ar levas Lešinskas tulkojumu!

Pirms skaties I. Lešinskas tulkojumu, salīdzini to ar klasesbiedru tulkoto! Pamato savu tulkojuma variantu! Iespējami uzdevumi sadarbībā ar svešvalodu skolotājiem.

Come to Me

“Es tev vedu mazu siermaizīti. Bija jau divi naktī, visi kļuvuši miegaini, veikali ciet, bet bārā “I love you” es dabūju mazu siermaizīti.

Braucu ar taksi un vedu tev siermaizīti, jo tu gulēji bēdīgs, varbūt pat slim, un mājās nebija nekā garšīga. Briesmīgi dārga, kaut kur ap latu, bet tas nekas.

Braucu ar savu mazo **ailavjū**, saspīestu, gandrīz jau atdzisušu. Bet sanāca tā, ka neaizbraucu uz mājām. Nokļuvu tur, kur visi līksmi un asprātīgi, un ļoti izsalkuši. Iedzēru, uzdziedāju, bet maizīti pataupīju.

Laikam tikai trešajā dienā beidzot varēju tevi pacienāt, tu biji tik nikns, ka apēdi maizīti, lāgā to neapskatījis. Būtu es drosmīgāks, būtu teicis: tu taču zini, ka es tevi mīlu, tu taču zini, ka apbrīnoju. Neliec man, lai atkal to saku.¹³⁹”

Uzraksti mīlestības vēstuli, kuru kāds priekšmets velta citam priekšmetam!

Come to Me

(atdzejojusi Ieva Lešinska, publicēts 3:AM Magazine 2011. gada oktobrī krājumā “Six Latvian Poets (New Voices from Europe)”, apgāds “Arc Publications”)

“I was bringing you a little cheese sandwich. It was two in the morning, everybody sleepy, shops closed but in the I Love You bar they gave me a little cheese sandwich.

I was in a taxi bringing you a little cheese sandwich 'cause you were lying there sad, perhaps even ill, and there was nothing good to eat in the house. Was real expensive, around one lat, but that's OK.

138 Landorfa, S. *Stilīgākais latviešu dzejnieks Kārlis Vērdiņš. Šarmants bezkauņa ar doktora grādu*. OK! Nr.110, 2020.

139 Vērdiņš, K. *Mēs. Kopota dzeja*. R., Mansards, 159. lpp. ISBN 978-9984-872-56-8

So I was in the taxi with my little iluvu, all squished, practically cold. But for some reason I didn't make it home. Somehow I ended up where all were merry and witty, and starving. So I drank, I sang, but I saved my little sandwich.

Must have been the third day when I could finally treat you to it, you were so angry, you ate the sandwich hardly looking at it. Had I had more courage, I would have said: but you know I love you, you know I admire you. Don't make me say it again.”

Lasi Ilmāra Šlāpina dzejoli un atrodi tajā deminutīvus! Kādu emocionālo attieksmi katrs deminutīvs izsaka?

Kuri vārdi dzejolī atkārtojas?

Atrodi atskaņas (tās var būt ne tikai rindas beigās, bet arī sākumā)! Kādas tās ir?

Atrodi anaforas!

Šlāpins. Turpinot Vērdiņu

“es tev atvedu siera maizīti,
lai gan gribēju siera radziņu
es tev dāvāju nervu raizīti,
klusi skrāpējot ādu ar nadziņu
mieru atvedu tev un maizīti
nieru mazspēju, peļu lamatas
peles dzīvoklī tavā svētkus svin,
sieru neēd tās, tikai grāmatas
es tev atvedu vēdergraizīti
lai no pusnakts līdz pašām brokastīm
mūsu vēderi tiktu laizīti
bet mēs skatītos filmu “Scream”¹⁴⁰”

140 Šlāpins, I. *Es nemāku, komatus*. R., Neputns, 2019, 36. lpp. ISBN 978-9934-565-71-7

¹⁴¹ Ja jānosauc mazi priekšmeti vai dzīvas būtnes, ja jāizsaka īpaša attieksme – gan pozitīva, gan negatīva – nepieciešami īpaši lietvārdi. Ar īpašām izskaņām no jau esošiem lietvārdiem tiek darināti **deminutīvi** jeb **pamazināmie vārdi**.¹⁴²

Latviešu valodā lietvārda deminutīvus parasti darina ar piedēkļiem -iņ-, -īt-, -el-, -ēn-, -uk-, piemēram, nams – namiņš, laime – laimīte, kāja – kājele, pīle – pīlēns, brālis – brāļuks. Deminutīvi var izteikt pozitīvu vai negatīvu emocionālo attieksmi, piemēram, meitiņa, dēliņš un deputātiņš, priekšnieķelis.¹⁴³

Anafora – viena vai vairāku vārdu atkārtojums dzejas rindu sākumā.¹⁴⁴

Ko līdzīgu saskati K. Vērdiņa dzejolī *Siermaizīte* un Šlāpina dzejolī *Turpinot Vērdiņu*? Kādas emocijas dominē katrā dzejolī?

Sameklē un izlasi arī kādus no pārējiem 50 pēdējo gadu labāko mīlestības motīvam veltīto dzejoļu izlasē iekļautajiem dzejoļiem!

Maikls Donahī (ASV) – “The Present”

Naomi Šibaba Nie (Palestīna) – “Shoulders”

Filips Žakote (Francija) – “Distances”

Tadeušs Ruževičs (Polija) – “A Sketch for a Modern Love Poem”

Billijs Kolinss (ASV) – “Night Club”

Nazims Hikmets (Turcija) – “Things I Didn’t Know I Loved”

Mārgareta Atvuda (Kanāda) – “Variations on the Word Love”

Mucuo Takahasi (Japāna) – “Dove”

Anna Svira (Polija) – “Thank-you, My Fate”

Lorenss Bredbijs (Anglija) – “If Your Faith in Me Should Fail”

Mērija Olivera (ASV) – “Wild Geese”

Anata Zečarija (Izraēla) – “A Woman of Valou” (atdzejojums no ebreju valodas)

¹⁴¹ Grāmatas *Es nemāku, komatus*. Jeb dzejoļi grūti audzinātiem bērniem vāka attēls [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 9. maijā]. Pieejams: <https://shop.neputns.lv/products/es-nemaku-komatus>

¹⁴² *Deminutīvi* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 9. maijā]. Pieejams: <https://www.uzdevumi.lv/p/latviesu-valoda/5-klase/leksikologija-6940/re-3134e58a-d955-431d-bde8-595ff4950a2e>

¹⁴³ *Deminutīvi* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 9. maijā]. Pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=deminut%C4%ABvs&list=deminut%C4%ABvs&lang=LV>

¹⁴⁴ Kursīte, J. *Dzejas vārdnīca*. R., Zinātne, 2002, 26. lpp. ISBN 9984-698-50-5

Doina Jonida (Rumānija) – “The Yellow Dog” (atdzejojums no rumāņu valodas)
 Ana Ristoviča (Serbija) – “Circling Zero” (atdzejojums no serbu valodas)
 Keterīna Kilalea (Dienvidāfrika) – “You Were a Bird”
 Teds Hjūzs (Anglija) – “Lovesong”
 Kima Adonicio (ASV) – “You Don’t Know What Love Is”
 Heisuna Kima (Dienvidkoreja) – “A Hole” (atdzejojums no korejiešu valodas)
 Čomana Hardi (Kurdistāna, Irāka) – “Summer Roof”
 Kerolina Kaizera (ASV) – “Bitch”
 Nina Kasiana (Rumānija) – “Lady of Miracles”
 Ašjana Al Hendi (Saūda Arābija) – “In Search of the Other”
 Dons Patersons (Skotija) – “My Love”
 Edvīns Morgans (Skotija) – “Strawberries”
 Činua Ačebe (Nigērija) – “Love Song (for Anna)”
 Murjela Rukaizere (ASV) – “Looking at Each Other”
 Lintons Kvesi Džonsons (Anglija/Jamaika) – “Hurricanes Blues”
 Treisija K. Smita (ASV) – “Duende”
 Vorsana Šaira (Anglija/Somālija) – “for women who are difficult to love”
 Frenks O’Hara (ASV) – “Having a Coke With You”
 Adrians Mitčels (Anglija) – “Celia Celia”
 Džekija Keja (Skotija) – “Her”
 Maija Endželu (ASV) – “Come. And Be My Baby”
 Kuti Revathi (Indija) – “Breasts”
 Sudžata Bhata (Indija) – “Love in a Bathtub”
 Anabella Despārda (Norvēģija) – “Should You Die First”
 Alisa Osvalda (Anglija) – “Wedding”
 Valžina Morta (Baltkrievija) – “Love”
 Nikola Madzirovs (Maķedonija) – “When Someone Goes Away Everything That’s Been Done Comes Back”
 Imana Mersala (Ēģipte) – “Love”
 Šineida Moriseja (Īrija) – “Forgive Us Our Trespasses”
 Kejs Millers (Jamaika) – “Epilogue”
 Faizs Ahmads Faizs (Pakistāna) – “Before You Came”
 V. S. Mervins (ASV) – “In Time”
 Arundati Subramaniama (Indija) – “Prayer”
 Īvs Bonfua (Francija) – “A Stone”
 Un Ko (Dienvidkoreja) – “Snowfall”
 Amžads Nasers (Jordāna) – “A Song and Three Questions”
 Vikrams Sets (Indija) – “All You who Sleep Tonight”.¹⁴⁵

145 Kārļa Vērdiņa *Come to Me* atzīts par vienu no labākajiem mīlestības dzejoliem pasaulē [tiešsaiste]. 2014. g. 3. jūl. [skatīts 2020. g. 12. janv.].
 Pieejams: <https://satori.lv/article/karla-verdina-come-to-me-atzits-par-vienu-no-labakajiem-milestibas-dzejoliem-pasaule>

 Izveido kolāžu (materiālus izvēlies pats – attēli, dažādu krāsu papīrs, dabas materiāli u.c.; ja vēlies, papildini ar krāsām, uzrakstiem, citātiem u. tml.), kurā atklātos kāda dzejoļa liriskā es izjūtas, darbība, dzejoļa tēli!

Liriskais es dzejolī – dzejnieka radītais *varonis*, personība.

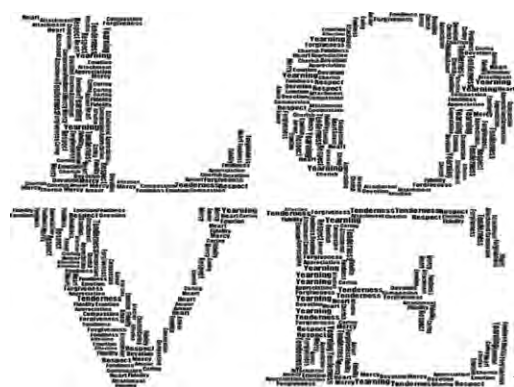
146

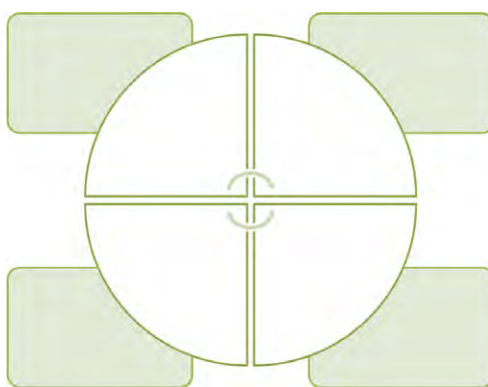
Kas bija lira, lirika?

Attīsti
radošās
prasmes!

 Izveido vārdu mākonī (*Word Cloud*) no dzejoļu virsrakstiem vai domu karti, lai redzētu, kuri vārdi dominē izlasē, kuri visvairāk izmantoti mīlestības atklāsmē!

147

146 Kolāža [tiešsaiste]. 2014. g. 6. sept. [skatīts 2020. g. 12. janv.]. Pieejams: <http://ejuz.lv/6d43>

147 Vārdu mākonis [tiešsaiste]. 2017. g. 14. sept. [skatīts 2020. g. 12. janv.]. Pieejams: <http://ejuz.lv/6d44>

Pamēģini uzrakstīt parindeņus latviešu valodā, piemēram,
Naomi Šibabas Nie [*Naomi Shihab Nye*] dzejolim

Shoulders

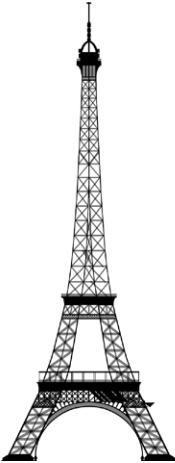
“A man crosses the street in rain,
stepping gently, looking two times north and south,
because his son is asleep on his shoulder.
No car must splash him.
No car drive too near to his shadow.
This man carries the world’s most sensitive cargo
but he’s not marked.
Nowhere does his jacket say FRAGILE,
HANDLE WITH CARE.
His ear fills up with breathing.
He hears the hum of a boy’s dream
deep inside him.
We’re not going to be able
to live in this world
if we’re not willing to do what he’s doing
with one another.
The road will only be wide.
The rain will never stop falling.”

! Nebaidies kļūdīties
un izmēģināt
dažādas pieejas! !

Parindenis – tiešs
teksta satura tulkojums,
pēc kura var mēģināt
dzejoli atdzejot, ievērojot
dzejoļa mākslinieciskos,
kompozicionālos
nosacījumus, piem.,
pantmēru, atskaņas u.c.

4. CEĻOJUMS LITERATŪRAS UN VALODAS PASAULĒ

 Pabeidz rakstnieku un dzejnieku tabulu, papildinot to ar attiecīgā laika notikumiem kultūrā (literatūra, mūzika, tautas tradīcijas, vizuālā māksla, arhitektūra un dizains, skatuves māksla, kino) un pasaulē (zinātnes sasniegumi, vēstures notikumi)! Tabulu vari papildināt, iekļaujot tajā savus autorus, ko esi atklājis literatūrā pats.

Autors	Sasaiste ar kultūras kanona jomām	Svarīgākie izgudrojumi vai notikumi pasaulē
148 Rūdolfs Blaumanis (1863-1908) drauga un domubiedra mākslinieka Jaņa Rozentāla gleznā – reālpsiholoģiskā virziena pamatlicējs latviešu literatūrā. Izcils noveļu, stāstu (<i>Raudupiete, Salna pavasarī, Purva bridējs, Nāves ēnā</i> u.c.) autors; regulāri tiek iestudētas arī viņa lugas, piem., <i>Pazudušais dēls, Indrāni</i> un visvairāk <i>Skroderdienas Silmačos</i> , ar kuru katru gadu sezonu noslēdz Latvijas Nacionālais teātris. Ikviens ir gaidīts arī rakstnieka mājās Brakos.	149 1889. gadā, kad tiek publicēta <i>Raudupiete</i> , pasaules izstādē Parīzē uzcelts Eifeļa tornis <i>Literatūra, arhitektūra</i>	150 ASV izgudrots skaņuplašu atskaņotājs gramofons

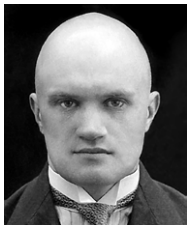
Salīdzini ar citu valstu kultūras kanoniem, piem., Dānijas kultūras kanonu (108 darbi 8 jomās) – kādas jomas un darbi iekļauti tajā, kurus no tiem zini! Otrajā ailē akcentējami notikumi kultūrā, trešajā – citās jomās.

Skaties prof. Raimonda Brieža veidoto *Latviešu literatūras hroniku sastatījumā ar notikumiem pasaulē un Latvijā* (R., apgāds *Valters un Rapa*, 2006). 1. daļā minēti 1888. – 1944. g. notikumi, 2. – no 1945. līdz 2005. g. notikušie.

148 Rozentāls Janis. *Rakstnieka Rūdolfa Blaumaņa portrets* [tiešsaiste]. 1908. g. [skatīts 2020. g. 19. maijā]. Pieejams: http://www.lnmm.lv/lv/lnmm/apmekle/notikumu_kalendars/2980-vienas-gleznas-stasts-janis-rozentals-rakstnieka-rudolfa-blaumana-portrets

149 *Eifeļa torņa Parīzē siluets* [tiešsaiste]. 2014. g. 7. apr. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <https://pixabay.com/vectors/eiffel-tower-paris-silhouette-307022/>

150 Gramofons [tiešsaiste]. 2016. g. 9. janv. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <https://pixabay.com/photos/nostalgia-gramophone-record-music-1130021/>

151 Aleksandrs Čaks (1901-1950) pats sevi dēvējis par huligānu un pesimistu latviešu dzejas tradīcijā. Uzskatījis, ka <i>smieklīgi domāt, ka katrs, kas noskūpstījis piecas jaunavas un bijis desmit reizes uz satikšanos Galvenā pastā, var būt jau dzejnieks. Vajaga sevišķi spilgtu dāvanu, lai šinī apdrāztā, vecu vecā dzejas nozarē pateiktu ko laikmetiski īpatnēju.</i>¹⁵² Un Čakam tādas dāvanas bijušas, rādot XX gs. 20.-30. gadu Rīgu, tās ielas un cilvēkus; pilsētas dzejnieks – urbānists (<i>urbs</i> – lat. val. – <i>pilsēta</i>). Latviešu strēlniekiem veltītā monumenta – poēmas <i>Mūžības skartie</i> autors.		
153 Montas Kromas (1919-1994) dzejas izlases vāka attēls – dzejniecei tuva cilvēka mākslinieces Helēnas Heinrihsones glezna <i>Dzejniece Monta Kroma</i>. Rakstījusi dzeju brīvajā pantā, nelietojot dzejai tradicionāli raksturīgos līdzekļus, piem., atskaņas. Ne tikai A.Čaka dzejas tradīcijas turpinātāja pilsētas attēlojumā dzejā, bet arī abu cieņpilnā attieksmē vienam pret otru.	Kad M. Kroma 1960. gadā sāk mācīties Augstākajos literatūras kursos Maskavā, kad, pēc pašas teiktā, viņa tapusi par dzejnieci, uzņemtas kino vēsturē divas izcilas filmas – Alfreda Hičkoka Psiho un Federiko Fellini <i>Saldā dzīve</i>. <i>Literatūra, kino</i>	154 1959. gadā Kubā Fidela Kastro vadībā beidzas revolūcija. Kuba kļūst par sociālistisku valsti.

151 Aleksandra Čaka portrets [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <http://literatura.lv/lv/person/Aleksandrs-Caks/872282>

152 Čaks, A. *Mans reveranss dzīvei*. Kopoti raksti. 3. sējums. R., Zinātne, 1994, 161. lpp. ISBN 5-7966-1016-3

153 Grāmatas *Trotuārs* vāka attēls [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 19. maijā].
Pieejams: <https://www.valtersunrapa.lv/lv/e-veikals/gramata/63590/trotuars-monta-kroma>

154 Fidela Kastro portrets [tiešsaiste]. 2017. g. 1. febr. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <https://pixabay.com/vectors/cuba-fidel-fidel-castro-2029389/>

155 Imants Ziedonis (1933-2013) – dzejnieks, literāro pasaku autors; latviešu literatūrā ar viņu asociējas epifāniju žanrs, vadījis, piedalījies daudzās sabiedriskās aktivitātēs – Dižkoku atbrīvotāju grupā, Latvijas Kultūras fondā u.c. Domubiedru fonds “Viegli” citu dzejniekam tuvu aktivitāšu vidū ir radījis muzeju, kurā esi aicināts sarunā, jaunradei un dzejnieka pasaules izpratnei.		
156 Zigmunds Skujiņš (1926) Psiholoģiskās spēles romānā <i>Kailums</i> (pēc tā uzņemta spēlfilma <i>Spēle</i>, Mārtiņa Brauna mūzika). Romāns <i>Gulta ar zelta kāju</i> – Vējagalu dzimtas likteņi XIX/XX gs.¹⁵⁷		
158 Jānis Jonevs (1980) par savu pirmo grāmatu romānu <i>Jelgava 94</i> saņēmis gan vairākus apbalvojumus, gan lasītāju atzinību. Romāns arī ekranizēts spēlfilmā un tulkots citās valodās.		

155 Imanta Ziedoņa portrets [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 19. maijā]. Pieejams: <https://www.letonika.lv/ziedonis/>

156 Zigmunda Skujiņa portrets [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <http://literatura.lv/lv/person/Zigmunds-Skujins/872026>

157 Berelis, G. *Latviešu literatūras vēsture*. R., Zvaigzne ABC, 1999, 188.-192. lpp. ISBN 9984-17-004-7

158 Jāņa Joneva portrets [tiešsaiste]. 2014. g. 8. apr. [skatīts 2020. g. 19. maijā]. Pieejams: <https://www.delfi.lv/kultura/news/literaturas-gada-balva/spilgtaka-debija-janis-jonevs-jelgava-94.d?id=44374825>

 Pēc tabulas *Latviešu rakstnieki un dzejnieki* aizpildīšanas izvēlies 2 – 3 autorus. Secini autora darbības laikam raksturīgāko (atšķirības un iespējas dažādās pasaules vietās) kultūras un zinātnes attīstībā dažādās pasaules vietās!

Autors	Secinājumi	Atšķirības un iespējas

Salīdzini iespējas un norises laikā, kad Latvijā bija atšķirīgs politiskais režīms no tā, kāds bija Rietumeiropas valstīs!

Iegūto informāciju vari izmantot **spēlei** *Atpazīsti literātu un viņa laiku*, uz kartītēm rakstot būtiskākos atslēgas vārdus, kas raksturo literātu un laiku.

Spēlējiet spēli, izmantojot visas pieejamās kartītes!

Spēlei piedāvātie noteikumi (drikkstat izdomāt arī savus):

no kartītēm var izveidot spēli, kuru spēlē trīs spēlētāji. Katram spēlētājam iedala divas kartītes (katru veidu var uzdrukāt uz citas gaišas krāsas papīra un ielaminēt). Kad pirmais spēlētājs izlisis, piem., literāta kartīti, otrais un trešais izliek abas pārējās kartītes, kas attiecināmas uz literāta dzīves laiku. Katrā gājienā katrs spēlētājs paņem jaunu kartīti. Uzvar tas, kurš pirmais paliek bez kartītēm.

Izveido laika līniju, kurā savu vietu atrod visi tabulā *Latviešu rakstnieki un dzejnieki* minētie autori! Par paraugu vari izmantot Latvijas kultūras kanonā izveidoto laika līniju (pieejams <https://www.letonika.lv/kolekcija/?id=kanons>)

Erudīcijas spēle.

Vienas skolas trīs 11. klases var izveidot trīs dažādas spēles un mainīties. Katras klases projekts par vismaz daļu dažāda laika latviešu literātu (starpdisciplināri var pievienot arī citu mākslas veidu pārstāvjus) dzīvi un darbiem. Tā var iepazīt, atrast jaunus mākslas darbus lasīšanai, skatīšanai u.c. Var veidot spēli, veltītu arī citas tautas literātiem.

Iepazīsti Latvijas kultūras kanonu! Kāpēc Latvijas kultūras kanonā nosauktas 99 Latvijas kultūras vērtības?

¹⁵⁹ Kanons ir kā brilles, caur kurām ieraudzīt Latviju un Latvijas vērtības. Kā durvis, pa kurām ienākt Latvijas kultūras bagātību krātuvē. Kā izdzīvošanas komplekts un kompass samulsuma brīžos. Kā jauna datora programmatūra, kas atver izzīnai un pieslēdz mūs jaunai pasaulei un iespējām.¹⁶⁰

Salīdzini tabulu *Latviešu rakstnieki un dzejnieki* ar literāro darbu sarakstu, kurš iekļauts Latvijas kultūras kanona 99 vērtībās – <https://kulturaskanons.lv/list/>

159 *Latvijas kultūras kanona logo* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 7. maijā].
Pieejams: <https://www.facebook.com/1507745372784641/photos/2491898494369319/>

160 *Par Kanonu* [tiešsaiste]. [skatīts 2020. g. 7. maijā]. Pieejams: <https://kulturaskanons.lv/par-kanonu-2/>

Kādas mūsdienu kultūras vērtības tu ierindotu savā kultūras kanonā?

Literatūra (autori, darbi)	Mūzika (mūziķi, skaņdarbi)	Tautas tradīcijas	Vizuālā māksla (mākslinieki, darbi)	Arhitektūra un dizains	Kino	Skatuves māksla (izrādes, aktieri, režisori)

Izveido klases/ skolas/ pilsētas/
novada kultūras kanonu! Noformē
un prezentē kanona sarakstu!
Sadarbība ar mūzikas, vizuālās
mākslas, ģeogrāfijas, vēstures,
dizaina un tehnoloģiju skolotājiem.

Izveido sava kultūras kanona laika līniju!

Papildini
pēc saviem
ieskatiem!

Lai laika līnijā pilnīgi atainotu katru darbu, mini tā autoru, viņa dzīves laiku, kultūras jomu un darba nosaukumu, piemēram, režisora Alekša Mierlauka (1866–1943) inscenētais Raiņa *Uguns un nakts* uzvedums Jaunajā Rīgas teātrī.

Let's go aiz
angāra!

2017. gada
30. maijs

Labie bērni

Valmieras
Drāmas teātris

Mans grāmatu saraksts.

Šajā sarakstā vari likt gan tos autorus, kuru darbus jau esi lasījis, kā arī autorus, kurus vēlies iepazīt. Papildini ierakstus ar rakstniekiem, kuru personību un darbus tu gribētu iepazīt vairāk!

Patstāvīgi
izvēloties,
klūsti par
ieinteresētu
un zinošu
lasītāju!

Autors	Literārais darbs	Tev tuvās atziņas, citāti	Darba interpretācija citās mākslās (ja ir)

Pasaulē ir dažādi grāmatu saraksti, kuros ir darbi, kas atzīti par vērtīgākajiem. Latvijā, piem., 2014. gadā notika Lielās lasīšanas balsojums, kurā par Latvijas mīlāko grāmatu tika atzīta Kārļa Skalbes literārā pasaka *Kaķīša dzirnavas*. TOP 21 iekļuva arī Imanta Ziedoņa *Epifānijas*, Annas Sakses *Pasakas par ziediem*, Aleksandra Grīna romāns *Dvēseļu putenis*, Vizmas Belševicas autobiogrāfiskais darbs *Bille*, Jāņa Klīdzēja romāns *Cilvēka bērns*, Vladimira Kaijaka tetraloģija (četrās daļās) *Likteņa līdumnieki*. Pārējās bija ārzemju autoru darbi. 100 vērtīgāko grāmatu saraksts – te: <https://ltv.lsm.lv/lv/lielalasisana/top21/>

Dažādas iespējas, kā kļūt par lasītāju jeb kā atrast tevi interesējošo grāmatu?

1. Dodies uz bibliotēku! Reģistrējies! Vai grāmata ir tev tuvāk esošajā bibliotēkā, noskaidro elektroniskajā katalogā!

Ieraksti grāmatas nosaukumu (1. att.), un tad redzēsi, kurās tuvākajās bibliotēkās grāmata atrodas (2. att.)

1. att. Bauskas Centrālās bibliotēkas elektroniskais katalogs, ekrānuzņēmums

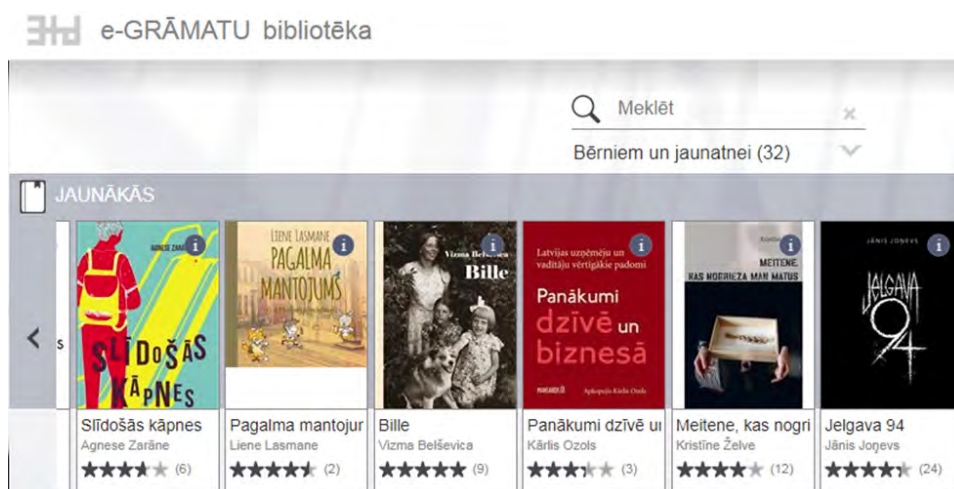
2. att. Elektroniskā kataloga informācija par grāmatas *Bille* pieejamību Bauskas un tuvāko novadu bibliotēkās, ekrānkopija.

Eksemplāri					
Fonds	Adrese	Skaitis	Plaukts	Pieejamība	
Bauskas bērnu bibliotēka	Bauska Uzvaras iela 3; tel. 63924652	1	L	Izdota lasītājam uz mājām	
		1	L	Plauktā	Pasūtīt
Bauskas Centrālā bibliotēka	Bauska Kalna iela 18; tel. 63960580	1	L	Plauktā	Pasūtīt
Bauskas Sākumskolas bibliotēkas Pamatfonds	Uzvaras iela 10, Bauska, Bauskas nov., LV-3901	1	L	Plauktā	
Bauskas Valsts ģimnāzijas bibliotēkas pamatfonds	Bauska, Uzvaras iela 10	7	L	Plauktā	
Brunavas pag. Grenčāles bibliotēka	Bauskas nov., Brunavas pagasts, p/ n Grenčāle; tel. 63946020	1	L	Plauktā	Pasūtīt
Ceraukstes pag. Ceraukstes bibliotēka	Bauskas nov., Ceraukstes pagasts, Tautas nams; tel. 63926281	1	L	Plauktā	Pasūtīt
Ceraukstes pag. Mūsas bibliotēka	Bauskas nov., Ceraukstes pagasts, Mūsas ciemats; tel. 63926173	1	L	Izdota lasītājam uz mājām	Izsniegts līdz 30.01.2020 Stāties rindā

2. Ja būsī reģistrējies bibliotēkā, tev būs iespēja lasīt grāmatas bez maksas arī elektroniski 3td e-GRĀMATU bibliotēkā <https://www.3td.lv/lv>

Mēnesī drīkstēsi lasīt līdz sešām grāmatām. Bibliotēkā ir grāmatu meklētājs un arī sadaļa *Bērniem un jaunatnei* (3. att.)¹⁶¹

3. att. Skats 3td e-GRĀMATU bibliotēkā, ekrānkopija.

3. Elektroniski, turklāt daļa grāmatu bez maksas (piem., R. Blaumaņa drāmu *Indrāni*, stāstus un noveles, P. Roziša romānu *Valmieras puikas*), **var lasīt arī <https://las.am/lv>**

161 You can borrow a book but you get to keep the ideas [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <https://www.mmpl.org/youth-services/online-storytime/>

Līdzīgi <https://www.letonika.lv/literatura/default.aspx> lasāmas brīvpieejas grāmatas. Iespējams, tava skola iegādājusies *Letonikas* abonementu. Tad lasāmo grāmatu skaits tev būs vēl lielāks. Varēsi lasīt jebkur, ievadot vien elektroniskā žurnāla (*E-klases* vai *Mykoob*) datus.

4. Kādas citas iespējas vēl zini, lai tiktu pie grāmatas, kuru gribi lasīt?

¹⁶² Latvijas bibliotēkās no 2001. ada tiek īstenota **lasīšanas veicināšanas programma** *Bērnu, jauniešu un vecāku žūrija*.

Lasīšanai piedāvāto grāmatu kolekcijā ir arī kategorija 15+ – pēdējā gada divu laikā attiecīgajam vecumposmam lasāmās grāmatas. Ieskaties un piedalies!
https://www.lasamkoks.lv/pieaugusie/lat/bernu_un_jauniesu_zurija/

Kā atpazīt un veidot tekstu?

Teksti atveido daudzveidīgo dzīvi un cilvēku pašu, tāpēc teksti ir tik dažādi (īsi un gari, rakstu un runas u.c.)¹⁶³

Mutvārdu teksts saglabā visus tos pašus pamatnosacījumus, kas vērojami rakstītā tekstā. Taču mutvārdu tekstā saprašanos var veicināt mīmika, žesti, intonācija.

Pazīstamākie mutvārdu teksta izpausmes veidi – monologi un dialogi –, kas sastopami arī rakstītā tekstā.¹⁶⁴

Teksta pazīmes

- mērķtiecīgums (tāds, kas sekmē noteikta mērķa sasniegšanu)
- sakarīgums (elementi sakārtoti loģiskā, labi uztveramā secībā)
- veselums (noteikta elementu sistēma)
- pabeigtība (pilnīga izveides pakāpe)

Teksta **mērķtiecība** ir ievērota, ja visi **teikumi** un izsacījumi loģiski **pakļaujas** galvenā **temata** atklāsmei.

Teksta **pilnīgums** vērojams, ja iecerētais saturs ir realizēts.

Sakarīgums izpaužas teikumu un izsacījumu tematiskā saistījumā.

Par **pabeigtību** liecina kopsavilkums – īpaši secinājumi vai vispārinājumi.¹⁶⁵

¹⁶² 2019. g. grāmatu kolekcijas plakāts [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: https://www.lasamkoks.lv/lat/bernu_un_jauniesu_zurija/plakati/2586-bernu-jauniesu-un-vecaku-zurija-2019

¹⁶³ *Teksts. Teorija* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.uzdevumi.lv/p/latviesu-valoda/8-klase/teksts-4922/re-0964b2aa-e7fb-4369-9509-85b680e73a88>

¹⁶⁴ *Teksta izveides pamatjautājumi* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <http://valoda.ailab.lv/latval/vidusskolai/TEKSTS/uzd1.htm>

¹⁶⁵ *Teksts. Teorija* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.uzdevumi.lv/p/latviesu-valoda/8-klase/teksts-4922/re-0964b2aa-e7fb-4369-9509-85b680e73a88>

Teksts var

- informēt
- izglītēt
- izklaidēt

Valodai jābūt

- vienkāršai
- konkrētai
- nepārprotamai

Kad raksta vai stāsta stāstus, lielākoties ikviens prot labi aprakstīt redzēto, bet aizmirst smaržas, skaņas, ķermeņa sajūtas. Daži visādā ziņā izmanto acis vairāk par ausīm. Citiem tas ir otrādi. Un tur nav vainojama pavājināta dzirde vai pavājināta redze. Tas ir kas tāds, ko mēs gluži vienkārši darām vai pie kā mēs esam pieraduši. Tomēr centies neaizmirst mūsu maņu orgānus – redzi, dzirdi, tausti, garšu un ožu! Tā tekstā veidojas sajūtu gleznas! Tas padara tekstu tēlaināku, emocionāli iedarbīgāku, vieglāk uztveramu.

Teksts

- fakti
- viegli uztverams
- vēstījuma mērķis
- struktūra (spriedumi, secinājumi)

Lasi interviju ar Kārli Vērdiņu un pasvītro atšķirīgās krāsās teksta fragmentus, kuros lasītājs tiek informēts, izklaidēts, izglītots!

Atrodi tekstā vismaz 3 frazeologismus!

Atšifrē, ko tie nozīmē!

Pieraksti tādas pašas nozīmes frazeologismu!

Padomā, varbūt zini arī līdzvērtīgu idiomu svešvalodā!

Kuram valodas stilam šis teksta fragments raksturīgs? Kuras teksta pazīmes par to liecina?

Kārlis Vērdiņš: ar dzeju pret vienaldzību

“Kas Kārli dara tik īpašu, tik pamanāmu? Kritiķi domā, ka tās ir viņa spožās stilizētāja spējas, dabiskā dzejas melodija un valodas prasme, ko, iespējams, veicinājusi arī Vērdiņa atdzejotāja prakse. Kārlis saka: “Dzejnieks drīkst rakstīt tā, kā viņš jūt.”

Nebaidos teikt, ka Dzejas dienas ir tautas mīlestības apliecinājums dzejai un dzejniekiem. Ko jums nozīmē Dzejas dienas?

Es vienmēr saku, ka man dzejas dienas ir visu gadu. Šīs, īstās, vienkārši nozīmē to, ka ir iespēja kādam parādīt, ko tad tu esi sarakstījis visa gada laikā. Arī citi dzejnieki cenšas pabeigt savas dzejas un atdzejas grāmatas uz Dzejas dienām, jo tad it kā tiek pievērsta lielāka uzmanība.

Dzeja nav plaša patēriņa prece. Vai tā ir elitāra māksla?

Jā, tā ir elitāra māksla. Ja šobrīd rodas iespaids, ka maksimālais dzejas grāmatas metiens ir tūkstoš eksemplāru Latvijā, tad tā ir elitāra māksla. Mēs zinām, cik Latvijā ir iedzīvotāju, un varam izrēķināt, cik no tiem vajadzēs šo grāmatu.

Pietiekami lielai daļai iedzīvotāju dzeja šodien ir vajadzīga.

Pēc kā mēs tā varam spriest?

Kaut vai pēc manis. Man tā ir vajadzīga.

Redziet, jūs intervējat mani, un es pirms tam intervēju Jāni Peteru, un viņš teica: Jānis Paukštello braucot pa Latviju ar Ziedoņa un Petera dzejas programmu, un cilvēki esot atsaucīgi – viņiem to vajag. Arī Dzejas dienās pasākumi ir apmeklēti. Katru gadu sanāk jaunieši un arī citi interesenti. Tā ka es negribu teikt, ka nevienam mūs nevajag, zināmam skaitam cilvēku vajag. Laikam tas ir tik liels, kāds mūsu valstī var būt. Varbūt mēs esam pat labākā situācijā nekā dažā labā lielākā valstī, kur cilvēku ir vairāk, bet dzejas mīlētāju mazāk. Tas ir tā sauktais padomju mantojums – interese par dzeju.

Vai dzeja ir intīma lieta?

Manuprāt, lai dzeja vispār nonāktu līdz lasītājam, tai vajadzētu salauzt to vienaldzības sienu, kas lasītājam gluži dabiski ir apkārt – viņš neskries tagad lasīt katru tekstu, katru uzrakstu uz sētas staba, katru avīžu sludinājumu un arī katru dzejoli nelasīs. Ar savu intimitāti autors parāda, ka viņš ir gatavs uz atklātu sarunu ar lasītāju. Ka tas nav kaut kāds... falšums. Tāpēc, manuprāt, intimitāte ir svarīga. Ja es nejūtu dzejā rakstītāja personīgo ieinteresētību tajā, ko viņš ir uzrakstījis, tad man arī kā lasītājam nav interesanti.

Dzejnieks drīkst rakstīt tā, kā viņš jūt, lai viņš būtu godīgs pret sevi un citiem.

¹⁶⁶ **Kārlis Vērdiņš**, dzejnieks, atdzejotājs, literatūrkritiķis un literatūras pētnieks, dzimis 1979. gadā.

2008. gada Dzejas dienu laureāts par dzejoļu krājumu *Es*.

Par dzejoļu krājumu *Burtnīu zupa* dzejnieks saņēmis Literatūras gada balvu nominācijā Literatūra bērniem.¹⁶⁷

¹⁶⁶ Kārļa Vērdiņa portrets [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 8. maijā].

Pieejams: <https://g3.delphi.lv/images/pix/676x385/3FidFkWhsw/karlis-verdins-47257969.jpg>

¹⁶⁷ Matisāne, I. *Kārlis Vērdiņš: ar dzeju pret vienaldzību* [tiešsaiste]. 2009. g. 11. sept. [skatīts 2020. g. 8. maijā].

Pieejams: <https://lvportals.lv/viedokli/197411-karlis-verdins-ar-dzeju-pret-vienaldzibu-2009>

Dzejas tēli, zemteksts nav vienkārši izprotami, ir jābūt labi sagatavotam. Vai mūsdienu lasītājs ir gatavs intelektuālai lasīšanai?

Citi ir, un citi nav. Es nedomāju, ka dzejniekam vajadzētu obligāti uztvert sevi kā tādu...

“Pekstiņu” rakstītāju?

Jā, vai arī kā tādu, kas mūžīgi vienmēr sniedz ievadlekciju, ka, ziniet, mīļie lasītāji, ir tāda dzeja, varbūt jūs to kādreiz palasīsiet, un tad jums būs tas visvienkāršākais, jau labi sagremotais. Dzejnieks drīkst rakstīt tā, kā viņš jūt, lai viņš būtu godīgs pret sevi un citiem. Un tad arī nevajag prasīt, lai viss būtu vienkārši un primitīvi.

Man ir bijis tā, ka es nesaprotu dzejoli, nevaru izskaidrot, kas tur pateikts, bet šis dzejolis mani, vienalga, fascinē. Frāzes, izmantotā valoda, tēli... Es nevaru izskaidrot, bet man patīk to pārlasīt, un man tur gribas meklēt, kas ir tas noslēpumainais, kas padara šos dzejoli pievilcīgu. Arī šādu efektu var radīt dzeja, un mums nav kā skolā vienmēr jāizvelk galvenā dziļā doma un tai pakārtotās blakus domas.

Vai dzejoļus drīkst “preparēt” rindu pa rindai?

Es domāju, ka tomēr drīkst. Ja dzejolis ir labs, tas neko nezaudē, ja mēs to “izpreparējam” un pēc tam saliekam atpakaļ. Ja tas ir vājš dzejolis, tad, klasiski pētot, aiz skanīgajiem tēliem varbūt nekā īpaša nav. Tā kā es nodarbojos ar literatūrkritiku un literatūras pētniecību, mans gandrīz vai pienākums ir teikt: “Jā, dzeju var preparēt.” Kā jau iepriekš teicu, ja mani šis dzejolis saista, tad gribas arī iedziļināties. Man tas ir bijis interesanti. Ir tādi dzejoļi, pie kuriem gribas atgriezties.

Esat daudz lasījis savus dzejoļus dažādās skolās. Kādi ir jūsu vērojumi?

Skolās var just, ka daļai skolēnu, pārsvarā meitenes, dzeja interesē. Viņas mirdzošām acīm sēž pirmajā rindā, un varbūt pašas arī raksta. Pārējiem? Dažbrīd viņas var aizgrābt un ieinteresēt, dažbrīd tiem kļūst garlaicīgi un viņi sāk čalot.

Dzeja kļūst populāra revolucionārās situācijās vai autoritāros režīmos. Kā jūs raksturotu šo laiku?

Kā stāsta ziņās, latviešu tauta ir tāda labsirdīga un lēnprātīga, un revolucionārās situācijas kaut kur pēkšņi uzplaiksnī, bet ātri arī pāriet. Tas mani dažreiz arī tā apbēdina, ka latvieši ir tik pacietīgi, ka ar viņiem var darīt pilnīgi visu, kas ienāk prātā, – viņi kārtējo reizi sakodīs zobus un savilks jostu, un viss turpināsies.

No otras puses, paši vien ievēlējām savus varas vīrus, un paši arī esam vainīgi. Jo nav jau liela māka skriet piketēt un žēloties, ka nu atņem pēdējo naudu, pēdējo kreklu velk nost – daudz lielāka māksla būtu visu laiku sekot līdzi tam, kas notiek Latvijas politikā un ārpolitikā, un prasīt atbildību no politiķiem. Bet tur vajag enerģiju, spēku, un tas ir nopietns darbs. Es saprotu, ka vairums nav gatavi, pārnākuši no darba, slēgt iekšā ziņas un analizēt, kas notiek. Arī izglītība ne vienmēr ir pietiekama, lai to

darītu.¹⁶⁸ ”

Pēc intervijas izlasīšanas uzraksti tvītu (280 zīmes), kurā atklāj būtiskāko par Kārlī Vērdiņu!

168 Matisāne, I. *Kārlis Vērdiņš: ar dzeju pret vienaldzību* [tiešsaiste]. 2009. g. 11. sept. [skatīts 2020. g. 8. maijā]. Pieejams: <https://lvportals.lv/viedokli/197411-karlis-verdins-ar-dzeju-pret-vienaldzibu-2009>.

- Nosaki literatūras veidu un žanru! Nosauc vismaz 3 pazīmes, kas to pierāda!
- Atrodi tekstā atskaņas, pasvītrotās!
- Atrodi tekstā mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus (salīdzinājumus, epitetus, metaforas, personifikācijas)!
- Raksturo laiku un telpu!

Kārļa Vērdiņa poēma stāsta par diletanti Dilles tanti, kurai patīk sacerēt pantus. Viņai vienmēr līdzī sainī vairāk pantu nekā Rainim! Tikai neviens negrib tos klausīties. Kad Dilles tante ierodas skolā, direktors izsauc policiju, Dilles tante tiek saslēgta roku dzelžos. Taču sekas ir pavisam negaidītas...

“III

vidusskolā notiek stunda
bērni sēž pavisam klusi
Dilles tante koridorā
grozās gluži apmulsusi

pēkšņi sadzird – tuvu tuvu
blakus klasē skaita dzeju
atver somu izņem pantus
speras klasē mundru seju

skolotājai krīts ir rokā
lieliem burtiem raksta: RAINIS
tante saka: “sveiki bērni
es pie jums ar pantu saini!”

nav vēl pantu pabeigusi
skolotāja nomet krītu
lai ar lupatu un slotu
Dilles tanti ārā dzītu:

“ja pie maniem bērniem nāksi
dabūsi ar slotu sānos –
tavi dumjie nieku panti
nav ne programmās ne plānos!

Atskaņas ir skaņu sabalsojumi rindu beigās. Parastākie atskaņu veidi panta beigās: blakus atskaņas (aa), krusteniskās (abab), gredzenveida (abba). Atskaņām ir svarīga nozīme satura atklāsmē – tās izceļ atsevišķus vārdus rindā, un tas ir viens no veidiem, kā radīt dzejas muzikalitāti. Atskaņas ir izplatītas, bet tās nav obligātas.¹⁶⁹

Atrodi prototipus, kurus esi sastapis dzīvē un kuros saskati līdzības ar dzejoļa tēliem!

mūsu skolā bērniem māca
domāt kritiski un asi
tāpēc tu ar savu saini
ātri ātri projām lasies!”

Dilles tantei bail no slotas
izbēg viņa koridorā
noskurinās apņēmīga –
sūdzēt ies pie direktora

IV

tantes nosvīdušos pirkstos
iegulst kļiņķa vēsais metāls
direktors pie rakstāmgalda
kārtis spēlē internetā

“mani izdzina no klases
mīļais direktor jel dzirdi –
izlīdzini pārestību
žēlo niecināto sirdi!”

“Dilles tante diletante
vai man celt ap skolu žogu?
ja pa durvīm izmet tevi
iekšā līdīsi pa logu

vai tu domā savā prātā
ka es še bez darba skumtu?
cieši domāju kur dabūt
sporta zālei jaunu jumtu

būtu sēdējusi mājās
adījusi smalku dziju
beidzot pārmācīšu tevi –
hallo hallo policija!”

“arī man kas viņiem sakāms
zvani vien!” teic Dilles tante
“neciena šai miestā mani
Necienāt jūs manus pantus

¹⁷⁰ Kārļa Vērdiņa
poēma *Dilles
tante* nominēta
2019. gadā Latvijas
Literatūras gada
balvai.

Rakstniece Laura Dreize par
Dilles tanti:

“Vārds *poēma* bērnu literatūras
kontekstā varētu izklausīties smagi
un pārāk nopietni, taču K. Vērdiņš
ir pierādījis, ka tā nebūt nav. *Dilles
tante* ir raita, asprātīga, brīžiem
pat liek iesmieties balsī – un kā
nu ne, ja pašā nosaukumā minētā
tante iekuļas piedzīvojumos un
pārpratumos gan ar skolas vadību,
gan policiju un pat citplanētiešiem?
Lielāki lasītāji pasmaidīs ne tikai par
sižetu, bet arī par smalko ironiju,
atsaucēm un prototipiem, kas slēpjas
aiz fantastiskajiem notikumiem.
Tiesa, brīžiem diletantiskās Dilles
tantes kļūst mazliet žēl, klausoties,
cik noliedzoši citi poēmas tēli ir
noskaņoti pret viņas dzeju, tomēr
arī pasmiešanās par to nav ļauna –
autors mudina novērtēt labo gribu
un sirsnību, pat ja kādreiz tā šķiet
pārspīlēta vai neatbilst katra paša
izpratnei par gaumi.” ¹⁷¹

¹⁷⁰ Grāmatas *Dilles tante* vāka attēls [tiešsaiste]. 2018. g. [skatīts 2020. g. 8. maijā]. Pieejams: https://www.lielsmazs.lv/index.php/lv/gramatas/dilles_tante/

¹⁷¹ *Dilles tante* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 8. maijā]. Pieejams: <http://lalgaba.lv/index.php/lv/berniem-2019/dilles-tante>

ja es Limbažos vai Prāgā
aizbrauktu ar saviem pantiem
saprastu tos smalki ļaudis
mīlētu tie Dilles tanti”

“mīlētu vai nemīlētu –
tur vēl zinātnieki strīdas”
direktors tai atteic skarbi
cieši skatīdamies grīdā

“policija!” durvīs klauvē
ienāk iekšā seržants Antis:
“nāku es pēc huligānes
kura uzbrūk jums ar pantiem”

direktors tam paspiež roku
parāda uz Dilles tanti
Antis slēdz to roku dzelžos
projām ved ar visām mantām

direktors pie rakstāmgalda
sajauc jaunu kāršu kavu
ārā bērni sporta tērpos
piekto apli skrien pa pļavu¹⁷²”

Interpretē Ilmāra Šlāpina dzejoli *Laika upe!*

Kādas atskaņas tajā vari atrast?

Raksturo dzejoļa tēlus!

Kādas ir liriskā varoņa attiecības ar laiku?

Laika upe

“Mamma teica, ko tu sēdi?
Velti deldē dīvāniņu!
Paskaties, kur ārā Muris,
Izej, padauzies ar viņu!

Uzraksti dzejoli, kas atklāj
notiekošo literatūras
stundā, kurā piedalies tu!

Uzraksti anotāciju poēmai
Dilles tante, kurā intriģējoši
radi priekšstatu par šo darbu!

172 Vērdiņš, K. *Dilles tante*. R., Liels un mazs, 2018, 19.-21., 23.-27. lpp. ISBN 978-9934-574-22-1

Man ar Muri attiecības
 Vispār tādas sarežģītas.
 Cik pēc tam nav reizes nācies
 Ārstēt skrapējumu švīkas.

Gan uz rokām, gan uz sejas,
 Reiz pat mugurā bij klupis.
 Viņš jau tik pēc skata kaķis,
 Dziļi sirdī tīrais jupis.

Bet uz dīvāna – kas vainas?
 Guli, spaidi viedtālrūni,
 Bet, kad pirksti noguruši,
 Vienkārši var mētāt luni.

Taču, ja reiz mamma saka,
 Reizēm var jau arī klausīt
 Es jau neesmu kā Muris,
 Kuram viss iet garām ausīm.

Iešu pavilkties pa ielām,
 Pašļūkāt ar bikšu starām.
 Varbūt, kamēr pastaigāšos,
 Diena jau būs garām.

Tik vai tā būs atkal jauna
 Diena rīt un arī parīt.
 Un neko tur nevar mainīt,
 Un neko tur nevar darīt.

Laiks kā viena liela upe
 Tikai plūst uz savu galu.
 Otrreiz tajā neiekāpsi
 Otru neaizsniegsi malu.¹⁷³”

Salīdzini, kas abos dzejoļos
 kopīgs, kas atšķirīgs!
 Atrodi vārdus vai vārdu
 savienojumus, kas parāda
 mūsdienas un sabiedrību!

173 Šlāpins, I. *Es nemāku, komatus*. R., Neputns, 2019. 58.-60. lpp ISBN 978-9934-565-71-7

Uzraksti radošu darbu, izmantojot piecu pirkstu metodi!

1. Tēli (Kādi būs tēli?)
2. Apstākļi (Kur darbosies?)
3. Problēma (Kāda būs problēma?)
4. Notikumi (Kas būs galvenais notikums?)
5. Noslēgums (Kā tas viss beigsies?)

Biežāk izmantojamās lasīšanas stratēģijas

- **Virspusēja lasīšana** – šo metodi izmanto, lai saprastu, vai ir vēlme lasīt grāmatu kopumā (lasa tikai ievadu un nobeigumu).¹⁷⁴
- **Skenēšana** – lasīšanas laikā tiek meklēti noteikti atslēgas vārdi vai frāzes, bet netiek lasīta lappuse no sākuma līdz galam.¹⁷⁵
- **Lasīšana priekā pēc** – lasītājs vizualizē tekstu, lasa nesteidzīgi.¹⁷⁶
- **Detalizēta lasīšana** – teksta lēna, rūpīga, uzmanīga lasīšana, pievēršoties autora teiktajam, atspoguļojot teksta struktūru, mērķi, saturu un toni.¹⁷⁷
- **Aktīvā lasīšana** padara informācijas uztveres un apstrādes procesu daudzkārt efektīvāku, jo tā sasaista vielu ar esošajām zināšanām un palīdz mērķtiecīgi atrast sev noderīgo informāciju.¹⁷⁸
- **Pārskatīšana** – teksta ātra lasīšana, lai gūtu vispārīgu priekšstatu par materiālu. Šāda lasīšana ļauj skolēnam aptuveni novērtēt vietas tekstā, pie kuru lasīšanas vēlāk būs jāatgriežas.¹⁷⁹
- **Caurskatīšana** – atšķirīga lasīšanas stratēģija, kas ietver ātru, bet koncentrētu teksta lasīšanu ar mērķi atrast specifisku informāciju vai detaļas, piemēram, datumu, vārdu utt.¹⁸⁰

¹⁷⁴ Lasītā mācīšana viegli un ar prieku. Rokasgrāmata skolotājiem [tiešsaiste]. 2015. g. [skatīts 2020. g. 8. maijā].

Pieejams: <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/9a304671-a3d9-40f8-9e44-f8d5f659663e/REF-Handbook-LV.pdf>

¹⁷⁵ Turpat.

¹⁷⁶ Turpat.

¹⁷⁷ Zdanovska, I. 2011./2012.m. g. valsts pārbaudes darbu norises rezultātu apkopojums latviešu valodā (mazākumtautību izglītības programmās) [tiešsaiste]. 2012. g. okt. [skatīts 2020. g. 8. maijā]. Pieejams: https://www.tip.edu.lv/media/files/MA_latv_val_P5c.pdf

¹⁷⁸ Aktivā lasīšana (5 soļu stratēģija – sq3r) [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 8. maijā]. Pieejams: <https://www.metodes.lv/metodes/aktiva-lasiana-5-solu-strategija-sq3r>

¹⁷⁹ Zdanovska, I. 2011./2012.m. g. valsts pārbaudes darbu norises rezultātu apkopojums latviešu valodā (mazākumtautību izglītības programmās) [tiešsaiste]. [skatīts 2020. g. 8. maijā]. Pieejams: https://www.tip.edu.lv/media/files/MA_latv_val_P5c.pdf

¹⁸⁰ Turpat.

¹⁸¹ Aktivā lasīšana (5 soļu stratēģija – sq3r) [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 8. maijā]. Pieejams: <https://www.metodes.lv/metodes/aktiva-lasiana-5-solu-strategija-sq3r>

Atrodi tekstu piemērus, kuru lasīšanā tu izmantotu dažādas lasīšanas stratēģijas!

Kultūras dienasgrāmata

Tā kā kultūra nav tikai teātra izrāde, kino vai literārs darbs, bet gan viss, ko radījis cilvēks, būtiski fiksēt, kā iespaidi, kurus tu gūsti katru dienu, tevi ietekmē, par ko tu domā, kas tevi satrauc. To visvieglāk piefiksēt, rakstot savu kultūras dienasgrāmatu, kas ļauj tev pašam pēc tam izsekot, kā tu mainies.

Iespējamās dienasgrāmatas sadaļas varētu būt:

- kultūras notikumi,
- izlasītās grāmatas,
- redzētās filmas,
- būtiski citāti,
- sabiedrībā zināmu cilvēku domas par konkrētu kultūras notikumu vai literāro darbu.

Lasi piedāvāto tekstu un gūsti citas idejas dienasgrāmatas ierakstu izveidei!

Vairāku gadsimtu garumā dienasgrāmatas rakstīšana ir bijis svarīgs pašrefleksijas veids. Dienasgrāmata ir savāds žanrs, kam tikpat kā nav robežu. Noteiktais ir tikai datums. Tas rakstīto pārvērš dienasgrāmatā. Viss pārējais – tas, ko autors vēlas fiksēt. Ikdienas mirkli, pārdomas, vārdos izteiktais tas, kas notiek un nenotiek, domu dzīles vai izburtots klusums. Svarīgos notikumus un arī šķietami nenoziņmīgo, kas kādā brīdī, iespējams, kļūs par liecību kādam lielās vēstures pagriezienam. Bet varbūt arī neklūs. To mēs nezinām. Dienasgrāmata ir patvērums laikā. Un subjektīvā laika arhīvs.¹⁸²

Tomēr dienasgrāmata noder ne tikai dvēseles “izlikšanai” vai notikumu fiksēšanai zem datuma ieraksta. Rakstīšana ir sociāla darbība, kas paredz lasītāju – īstu vai iedomātu. Lasītāju, kas lasa tagad vai lasīs vēlāk – kaut kad nākotnē, par kuru rakstītājs nav zinājis itin neko. Dienasgrāmatas lasītājs vienmēr ir zinošāks par rakstītāju. Jo sevišķi spilgti to sajust var brīžos, kad notikumi steidzas laikam pa priekšu. Šodienas ziņas rīt jau tapušas vecas. Cita dienasgrāmatas lasīšana ļauj sajust pagātnes laiku īstāk, vienkāršāk un bez nākotnes diktāta par to, kas no visa tā, kas pierakstīts, vēlāk būs izrādījies svarīgs. Lasīt cita dienasgrāmatu, kas tapusi nule, – tā ir privilēģija. Kā laika zupas šķīvja dalīšana.¹⁸³

Izlasī Pandēmijas dienasgrāmatas fragmentus! Iekrāso tās fragmentu daļas, kuras ieinteresēja! Visus ierakstus vari izlasīt pievienotajā saitē!
<https://www.punctummagazine.lv/2020/06/19/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>

¹⁸² Reinšone, S. *Par projektu* [tiešsaiste]. 2020. g. [skatīts 2020. g. 11. maijā].

Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>

¹⁸³ Turpat.

Ik dienas interneta žurnāls *Punctum* publicē literātu, publicistu, mākslinieku un citu kultūras jomu pārstāvju dienasgrāmatu ierakstus. Lūk, tikai daži no tiem!

Arvis Viguls (dzejnieks, atdzejotājs, tulkotājs)

21.04.

Joprojām jūtos, it kā būtu atmodies no komas un pasaule ir mainījusies visos iespējamajos veidos. Teātra vai kino apmeklējums, tāpat kā cilvēki, kas no rīta pamostas kādam blakus, šobrīd šķiet kaut kas eksotisks, no citas planētas. Šovakar skatījos kādu vien pirms trim mēnešiem tapušu *YouTube* video, kaut kas par tēmu “how to deal with break-up”, bet teju visi tajā piedāvātie ieteikumi šajā, jaunajā pasaulē, likās kaut kas tikpat tāls kā labas uzvedības rokasgrāmata no pagājušā gadsimta sākuma: kā pieklājīgi publikā lietāt nēzdogu vai spļaujamtrauku. Tāpat kā daudzus, uztrauc neziņa, skumdina vientulība, kas turpināsies arī pēc pandēmijas beigām. No otras puses, atceros frāzi no kādas V. Lāma grāmatas: “Lūdz Dievu, lai karš nebeidzas.” Jo, kad ierobežojumi kļūs atvieglināti, būs jāpieņem svarīgi lēmumi un izvēles nesaprotamā, nedrošā pasaulē.¹⁸⁴

22.04.

Izgāju nakts pastaigā. Pacēlu galvu, un zvaigznes – gandrīz kā augustā. Un tieši tajā brīdī viena krita.¹⁸⁵

Maima Grīnberga (tulkotāja)

17.04.2020

“It kā neietekmē”, tomēr patiesībā ietekmē gan. Piemēram – kā un cik stipri šis laiks sitīs un mainīs Somijas, Igaunijas un Latvijas grāmatniecību. Lasu nozares ziņas, un situācija šķiet biedējoša. Vai mums abiem nākamgad un aiznākamgad būs darbs savā profesijā? [..]

Nevaru arī teikt, ka apstākļi ļoti veicinātu darbaspējas, īpaši marta otrā puse pagāja kaut kādā citā laika sistēmā. Aktuālais tulkojums, paldies dievam, ir patīkams, Andrusa Kivirehka romāns *Zilais, ragainais dzīvnieks*.

Nespēju koncentrēties pat uz milzīgā izklaižu piedāvājuma izmantošanu. Fragmentāri esmu klausījusies tikai *Satori* lasījumus, iemetusi acis dažos operu uzvedumos (bet laikam nevienu neesmu noskatījusies visā garumā). Ā, Tirona un Rītupa sarunu par nāvi noklausījos no viena gala līdz otram. Paskatījos *Kasparu Hauzeru*. Pat lasīt īsti negribas. Dezorganizēta esme.

Bet ir arī šis un tas, ko uzspiestie apstākļi sakārto vai veicina. Vai izkristalizē. Vakar iegādājāties kārtīgu airu laivu (šajā reģionā dzīve bez ūdens transportlīdzekļa ir sevis apzagšana). Pirms pāris dienām piedzima sunītis, kurš laikam būs mūsējais. Pasūtīju dārzam jasmīnus un mairozītes. Plānojam nežēlīgu cīņu ar sudrabainajām

¹⁸⁴ Viguls, A. Ieraksts *Pandēmijas dienasgrāmatā* [tiešsaiste]. 2020. g. 21., 22. apr. [skatīts 2020. g. 11. maijā].

Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>

¹⁸⁵ Turpat.

zvīnenēm, kuras apdraud mūsu grāmatas. Mēs spējam tik ilgi bez kāda pārtraukuma visu laiku būt kopā.

Vakar, atgriežoties no mana dzimšanas dienas piknika pie aizsaluša ezeriņa, piestājām paraudzīt, vai zināmajā vietā nezied pavasara silpures. Ziedēja.¹⁸⁶

Kaija Straumanis (tulkotāja, redaktore, fotogrāfe)

09.04.20.

Angliski ir tāds teiciens “Kā tev šonedēļ šķiet: ir TIKAI trešdiena vai JAU trešdiena?” Man šonedēļ šķiet, ka ir – nu, diena. Laikam. Varbūt? Pasaule turpina mainīties, mēs turpinām turēties līdzī, cik vien labi mākam. Mājās esmu jau divas nedēļas (mans vīrs izgāja 14 dienu karantīnu pēc atgriešanās no Eiropas), un mans jaunais mērķis ir saprast, kas notiks ar darbu. Grāmatniecības pasaule ir pilnīgā haosā; grāmatu veikali visā ASV slēdz durvis, grāmatu izdošanas datumi tiek atlikti – un ne tikai.

Mūsu mazā izdevniecība *Open Letter Books* kopš marta vidus netiek savos birojos Ročesteras Universitātes ēkā. Nevaram izpildīt grāmatu pasūtījumus, netiekam pie arhīviem, datiem, grāmatām. Esam pārcēlušies iknedēļas tulkošanas darbnīcas *Zoom*. Katru dienu grupas sarunā sūtam īsziņas: vai kādam kas vajadzīgs no veikala, kā visiem iet, utt. Ir sajūta, ka mūsu draugi, protams, ir satraukušies, bet mēs, visi atsevišķi mājās tupot, esam atraduši veidu, kā uzbūvēt plašākas ģimenes. Jā, šie cilvēki ne vienmēr ir gatavi pēdējā brīdī sanākt kopā paciemoties, ne vienmēr momentā atbild uz īsziņām, bet viņi nešaubīgi ir gatavi rūpēties par savējiem. Katru dienu esmu par to pateicīga, un es pati ticu, ka būs labi. Tiešām ticu.¹⁸⁷

Kristīne Jurjāne (filmu māksliniece)

Pūpolsvēdiena, 05.04.20.

Pirms rāpjos ārā no gultas, vēroju pa loga spraugu strazdus, kas, tikko iemitinājušies vecajā būrītī, uzvedas kā svaigi precējušies, iemetas mājā, tad atkal ārā, uzdzied un aizlido, vēl mēģinu precīzi atcerēties Pūpolsvēdienes pantīņu, lai nesajauktu par “slimību iekšā un veselību ārā”, ātrumā skaitot. Vakar vakarā saplūcu buntīti un noslēpu virtuvē, lai nav rīta agrumā jāslēdz durvis un jātrokšņo, visu bērniņu Papiņš mūs Pūpolu svētdienas rītā modināja ar pērienu, vienmēr brīnījos, kur viņš salasīja tos zarus, ceļmalā vai Brīvdabas muzejā, izrāpjos no gultas un, ne visai atmodusies, “noperu” savu Margarietu, viņa vēl negrib celties. Ir brīnišķīgs rīts, vakar Pūsēnu kalna stāvvietā satiku dominikāņu tēvu Sergeju un priesteri Andri, viņi ir mani konsultanti liturģisko tērpu izpētē, kas ir tikai viena no ļoti daudzajām lietām, kas jāiemācās, strādājot pie igauņu seriāla par aptiekāru Melhioru viduslaiku Rēvelē. Aizņēmos no tēva Sergeju vecu habitu, skapulāru un apmetni, lai precīzāk varu izstāstīt drēbniecei Mārai, kā šūt mūku tērpus. Dominikāņu kongregācija savus tērpus saglabājusi diezgan arhaiskus, tādus, kā var redzēt Fra Andželiko gleznotajās freskās.

¹⁸⁶ Grinberga, M. Ieraksts *Pandēmijas dienasgrāmatā* [tiešsaiste]. 2020. g. 17. apr. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>

¹⁸⁷ Strautmanis, K. Ieraksts *Pandēmijas dienasgrāmatā* [tiešsaiste]. 2020. g. 9. apr. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>

Abi priesteri ir tikpat aizrautīgi vēsturnieki kā es, ir gatavi meklēt informāciju manā vietā, stāvēt trijstūrī un drošā attālumā viens no otra, nonākam pie secinājuma, ka, neskatoties uz ubagotāju ordeni, dominikāņu prioram var būt zīmoggredzens (jo tāds ir minēts scenārijā), kurš tad cits varēja apzīmogot klostera dokumentus, man liekas, ka ļoti kinematogrāfisks ir fakts, ka ordeņa brālis, ieejot priora cellē, pazemībā un godinot noguļas venniņā, krīt priekšnieka priekšā uz vaiga. Un gremdējoties lūgšanā klostera brāļi obligāti uzliek kapuci, tā radot savu intīmo, noslēgto telpu. Jā, saņēmu no draugiem dāvanā mazu baltu Sv. Dominika figūriņu, ko tad arī Pūpolu svētdienas rītā iznesu fotografēt dārza dobē, lai nosūtītu apsveikumu Ilzei Trumpei, Sv. Dominiks pavasara puķēs, tikpat mazs kā mēs katrs pret kolosālo pasauli.

Tad izdzeru citrona sulu un eju vingrot, klausoties LR1 sporta ziņas, Baltkrievijā vēl sporto, Ņujorkā gan viss apstājies, stāsta, ka Basketbola slavas zālei šogad pievienos arī Kobi Braienu, cik stulbi, ka tas notiek viņam klāt vairs neesot, īstenībā man sports vispār neinteresē, tik, cik atceros vārdus un dzīvoju vienā ciemā ar Porziņģi, aizvakar redzēju viņu sapnī, biju aizbraukusi uz Ameriku ciemos, viņš man rādīja savu čemodānu, tur iekšā bij milzīga paka ar miežu putraimiem (mēs tos saucām par SĪKAJIEM ANŠĪSIEM), izrādās, tā esot ļoti veselīga sportistu barība, ar lielu sajūsmu gaidu tos pirms pamošanās sapņus, tik interesantas lietas tajos rāda. Kad izpildu “svecīti”, radio jau atskaņo svētrītu. Esmu nopelnījusi brokastu putru, esmu atkarīga no auzu pārslām un tumšās linsēklu eļļas, briesmīgi, ka bieži vien filmēšanās no rīta neko tādu nepasniedz. Šodien nenormāli daudz jāpadara, pirms video sarunas ar igauņu kinorežisoru un mākslinieku izplāpājos par Teitoņu ordeņa kostīmu īri ar ļoti interesanto arheologu Uģi Urtānu, gribētos jau precīzi citēt vēsturi, bet ko tad lai dara, ja kostīmu mākslinieks ir atkarīgs no režisora un cieši saistīts ar filmas mākslinieka vizuālo domāšanu, galu galā budžets vispār vienmēr apcērpj jebkādu fantāziju, bet Rodenpoys arheoloģiskie kostīmi ir tik iespaidīgi, no īstas, austas vadmalas, esmu laimīga, ka džeki ir gatavi izīrēt. Pirms sapulces histēriski vēl krāmēju māju, it kā to labi varētu redzēt kompja ekrānā, tā man pirmā saruna ar filmas mākslinieku Matisu Mesalu un režisoru Elmo Nuganenu, muļķīgi, ka viņiem nav kamera ieslēgta, nevaru redzēt sejas un saprast vien pēc ģīmja, ko viņi man vēlas pateikt. Drusku drošāka sajūta par filmas kostīmu toņiem iestājas, saprotu, ka principā viņi grib daudz maz to pašu, ko jau esmu iemācījusies, strādājot ar Dāvi Sīmani un Andreju Rudzātu, kostīmi, vienalga kādam laikam piederīgi, nedrīkst būt pārāk tīri, labāk, ka tumšās, dziļās krāsās, labi nodzīvoti, kārtaini, ar interesantām detaļām. Kamēr plāpāju ar igauņiem, zvana arī Dāvis, parunāšu vēlāk ar viņu. Vakar pie brokastīm, lasot *Leģendas*, uzdūros rakstam par atkritumu vēsturi Rīgā, tieši nodomāju, labi, ka to 1913. g. miskastes apraxtu nelasīju pirms mūsu svaigākās filmas filmēšanas, kā gaļas puveklī, lopu iekšas, sapuvuši augļi, sprāguši teļi un sivēni izmesti milzīgās kaudzēs tepat Sarkandaugavā, un ātri arī tiek izzortēti no apkārtējiem iedzīvotājiem, labāko savācot cūku barošanai, bet no “svaigākajiem” gabaliem vāra galertu pārdošanai, bail iedomāties to smaku, toties kāda kino bilde sanāktu. Ar Sīmani sazvanos tūlīt pēc igauņu sapulces, viņš gatavo projektu nākamajai filmai par brīnišķo mēmā kino zvaigzni Mariju Leiko, man jāpalīdz ar noskaņu bildēm, būs baigi interesanti atkal, drošāk kā ar nepazīstamajiem igauņiem.

Viss, tagad jau ļoti ilgi esmu blarkšķējusi, vajag iziet ārā, izvēdināt galvu, labi, ka šorīt izveda miskasti, tā bij nereāli pilna. Katru dienu, ejot uz jūru, līdz ņemam maisus, atpakaļ nākot tie vienmēr pilni, visvairāk ir plastmasas glāžu un pudeļu, tad stikla tara un vējā labi lidojoši saldumu iepakojumi, Rimčika maisu var pielasīt 50 m, nesaprotu, kāpēc tieši neviens kaimiņš mums nepievienojas, visus šos gadus, kamēr dzīvoju ciemā, vācam miskasti pludmalē, bet mazāk nepaliek, jau iztēlojos, ka vecumdienās man būs tādi rateļi, ko vilkšu līdz pa kāpām, katru dienu kādu gabalu iztīrot un tad uz terases varēšu lēnām zortēt – plastmasā un stiklā, man liekas ļoti veselīga nodarbošanās, reāla vingrošana, kamēr 100reiz noliecies pēc kārtējā korķīša vai hēlija balona paliekas.¹⁸⁸

Alise Mētra (dzejniece)

03.04.20.

Tikai tagad, kad jau pagājušas vairākas nedēļas, kopš tas viss sākās, jūtu, ka sāku pamazām atgūties un līst ārā no tā saucamā *save mode* režīma. Jau toreiz, sākumā, likās, ka jāpieraksta savas domas un sajūtas, bet tam nebija ne laika, ne spēka, ne iedvesmas. Neatceros, kad vēl manā dzīvē nedēļas būtu vilkušās tik lēni, kā tas ir bijis no marta vidus līdz beigām. Vienīgi tolaik, pirms daudziem gadiem, kad saslimu ar pneimoniju un nācās mājās nogulēt kādas trīs nedēļas. Toreiz es jutos tik nožēlojami, ka likās, ka tas nekad nebeigsies – gan fiziski, gan psiholoģiski bija tik grūti, ka pat sāku apskaust tos bezpajumtniekus, kurus redzēju pa logu, kā tie azartiski meklē ko sev vērtīgu pagalma atkritumu tvertnēs. Toreiz tā arī īsti nesapratu, tieši kāpēc saslimu. Ir nojausma, ka tas bija saistīts ar garīgā līdzsvara pazaudēšanu.

Atgriežoties pie šobrīd aktuālās sērgas, kas plosās tik viltīgi un neparedzami, es tā arī īsti nevaru noformulēt, kā īsti jutos. Protams, man noteikti var pierakstīt visas klasiskās trauksmes izpausmes, kas tik daudzus ir pārņēmušas – bailes, dusmas, neziņa, nedrošība utt. Tas, ko es skaidri esmu sapratusi, ka esmu cilvēks, kuram nepieciešams ilgāks pielāgošanās laiks. Jutos vīlusies, ka biznesā tas lielā mērā tiek ignorēts, un man radusies sajūta, ka mūsdienīgam darbiniekam ir zibenīgi jāpārorientējas un ka nav pieļaujama darba efektivitātes zaudēšana arī valsts ārkārtas stāvokļa periodā. Par laimi vai par nelaimi, manī ir cieši ieaudzināts apzinīgums. Tā es kādu vakaru sēdēju pie vēl līdz galam neiekārtotā darba stūrīša istabā un strādāju virsstundas, “pateicoties” savam iekšējām *save mode* režīmam, kurš neļāva visu izdarīt tik ātri un efektīvi, cik bezrūpīgajos pirms-karantīnas laikos. Mana galva, acis un mugura jau bija pārāk nogurusi, bet es vēl joprojām truli skatījos ekrānā, mēģinot saprast, kas man vēl steidzami jāizdara, līdz izdzirdēju, kā pagalmā kļuva skaļš no aplausiem un kādas sievietes balss vairākas reizes iesaucās “paldies!”. Es sapratu, ka tā ir tā pateicības akcija pašizliedzīgajiem dakterīšiem, un, lai kā es gribēju ātri izskriet uz balkona un viņiem pievienoties, es paliku sēžot kā sastingusi un bezjēdzīgi blenzu ekrānā, un jutu, kā neapvaldāmas asaras sāk gāzties pār vaigiem. Šķiet, ka

188 Jurjāne, K. Ieraksts *Pandēmijas dienasgrāmātā* [tiešsaiste]. 2020. g. 5. apr. [skatīts 2020. g. 11. maijā].
Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>

tobrīd manī kaut kas sabruka un vienlaicīgi piedzima – kaut kas neatgriezeniski pamainījās uz visiem laikiem.¹⁸⁹

Ilze Vītola.

Telefonsarunas ar vectēvu

Zinātāji manu vectēvu sauc par Eču – tā agrā bērnībā viņu nokristīja mana māsīca. Viņam ir 89 gadi, lērums veselības problēmu, Eča dzīvo viens, bet katru dienu viņu nāk apraudzīt meita Liene un reizēm arī citi tuvinieki.

Ečam vienmēr paticis runāt – koķetēt ar veikala pārdevējām, pār sētu sabļautīties ar kaimiņienēm un vadīt piemājas ceļa remontdarbus. Viņa mīļākā sarunas tēma ir maltītes – ar ēst gatavošanu viņš sāka aizrauties pirms 14 gadiem, kad nomira vecmamma. Taču tagad, kad kājas neklausā un redze pasliktinās, uz veikalu pats vairs nebrauc un tikt līdz sētas malai kļūst arvien grūtāk. Par nelaimi, apetīte arī mazinājusies.

Man vectēvs nenožīmē mītisku varoni no bērnības atmiņām, pie kura vecāki vasarās sūtīja lauku labumus noēsties, bet kuru šodien aizmirsti apsveikt vārda dienā. Pirmos desmit dzīves gadus es ik dienu pavadīju omulīgā drošībā kopā ar viņu. Vecais, labais Eča, kurš, izdzirdot, ka Rīgā dzīvoju kopā ar divām meitenēm, darīja zināmu, ka viņam nebūtu iebildumu, ja es izrādītos lesbiete. Pēdējo reizi es vectēvu apciemoju 7. martā, un šobrīd nav skaidrs, kad viņu atkal redzēšu. Tikpat nenosakāms ir laiks, kas mums abiem kopā atlicis. Tagad mēs sazvanāmies.¹⁹⁰

14. 03. 2020.

- Lūdzu! Krasta 14. klausās.
- Sveicināti, te no Tērbatas ielas. Vēlējos apjautāties, kā jums iet!
- Kā gan vecam cilvēkam var klāties?
- Eču, es kādu laiku tagad pie tevis nebraukšu. Tu taču dzirdēji par koronavīrusu?
- Ak, tā. Bet Ķīnā jau tas tikpat kā novērsts.
- Jā, bet tagad vīruss atnācis uz Eiropu.
- Tas viss tikai tāpēc, ka bija slikta ziema. Būtu bijusi tikpat auksta kā agrāk, vīruss būtu nosalis.
- Kā tu domā, šim vīrusam ir kāda dziļāka nozīme?
- Absolūti! Tas radies tāpēc, ka mēs, cilvēki, esam uzkundējušies dabai.
- Varbūt tev taisnība. Dzīvo prātīgi, drīz sazvanāmies.
- Bučas tev! (*Pauze*) Bet, pareizi, bucoties taču arī nevar, tāpēc jau vīruss tik ātri izplatījās Itālijā – viņi par daudz čubinās.

189 Mētra, A. Ieraksts *Pandēmijas dienasgrāmatā* [tiešsaiste]. 2020. g. 3. apr. [skatīts 2020. g. 11. maijā].
Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>

190 Vītola, I. *Telefonsarunas ar vectēvu* [tiešsaiste]. 2020. g. 14. marts [skatīts 2020. g. 11. maijā].
Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>

19. 03. 2020.

- Sveiciens vārda dienā!
- Vai, paldies, ka par mani iedomājaties!
- Kā tev svētkos klājas?
- Nupat Liene aizgāja, apēdām kūku, tādu viscaur vienā baltā krēmā un ogas pa virsu. Vispār garšīga.
- Man šķiet, ka to sauc par Pavlovu. Tu zini, ka es arī ļoti gribētu atbraukt pie tevis, bet tas ir pārāk bīstami.
- Jā, tagad pie manis neviens nenāk, tikai Lienīte.
- Tāpēc, ka visiem rūp tava veselība. Bet labāk pastāsti, kāpēc tevi nosauca par Jāzepu?
- Nezinu. Jāzeps ir Jāzeps. Kāds vārds patīk – tādu liek.
- Varbūt tolaik Jāzeps bija populārs vārds.
- Tagad jau senie vārdi nāk modē. Vakardienas spēlē *Gudrāks par piektklasnieku* arī bija viens Jāzepiņš.
- Es arī labprāt nosaukšu savu dēlu par Jāzepu.
- Nu dāvai!

27. 03. 2020.

- Rīt jāgriež pulkstenis.
- Stundu uz priekšu vai atpakaļ?
- Uz priekšu. Mēs zaudēsim vienu stundu.
- Man vienalga, kaut vai desmit.
- Šobrīd man arī.
- Ko tad tik drūmi? Jauns cilvēks, visa dzīve priekšā!
- Bet gribas, lai šis periods ātrāk pāriet.
- Tu domā šo sērgu? Tādas jau pasaule vairākkārt piedzīvojusi. Būtu bijusi kārtīga ziema, proti, tāda kā Sibīrijā, ap mīnus divdesmit, neviens bacilis pie mums nebūtu atceļojis, pusceļā nomirtu.¹⁹¹

191 Vitola, I. Ieraksts *Pandēmijas dienasgrāmatā* [tiešsaiste]. 2020. g. 14., 19., 27. marts [skatīts 2020. g. 11. maijā].
Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>

Una Meistere (žurnāliste)

29.03.20.

Vakar braucu no Mazirbes uz Rīgu, un pļava bija pilna ar stārķiem. Tie tikko bija atlidojuši. Sācies pavasaris, un dabas ritējumam ir sava šķietami ierastā gaita. Pavasara reibums acīmredzot bija piemeklējis arī kādu alni, kurš neraksturīgā vietā un veidā bija devies pāri ceļam, izraisot avāriju. Draugi teica, ka pusdienlaikā redzējuši arī Mazirbes-Dundagas ceļam pāri skrienam stirnas, kas lielākoties notiek krēslas stundās vai naktī. Savukārt jūra bija tik zila, ka saplūda ar debesīm, baltajām gliemežvāku kārtām liedagā saspēlējoties ar mākoņu švīkām. Daba mostas, un savā ziņā mostamies arī mēs – ar katru jaunu dienu iesaļojot pilnīgi jaunā pasaulē. Tajā ir daudz nezināmā, un tā ir pilna pārbaudījumu, vienlaikus šie mirkļi ceļā uz to ir ļoti vērtīgi.

Neraugoties uz to, ka šodien ir svētdiena – mans epasts ir pilns stāstu. Līdz ar pašizolāciju robeža starp tā dēvētajām darba dienām un brīvdienām ir izplūdusi. Taču tad, kad dari to, kas tev patīk, šim nosacītajam dalījumam jau arī nav nozīmes. Kāds austriešu mākslinieks raksta: “Mans kredo vienmēr ir bijis: kamēr vien es dzīvoju, es izdzīvošu. Problēmas ir jārisina, kad mums tās ir, nevis pirms tam. Man patīk mans darbs un es to turpināšu jebkādos apstākļos. Tā nav karjera, tā ir dzīve. Mēs esam stipri. Kas būtu pasaule bez mākslas? Un bez iespējas noskūpstīt vienam otru?”¹⁹²

Klinta Paegle (Bērnu klīniskās universitātes slimnīcas medmāsa)

23.03.20.

6:54. Esmu neticami ātri sataisījusies darbam. Jau dažas dienas atpakaļ piefiksēju, ka aptuveni pēdējo nedēļu man nav bijuši spilgti sapņi. Nekas atmiņā paliekošs. Arī šonakt, šķiet, nesapņoju, taču ļoti labi izgulējos. Mans iekšējais pulkstenis ir noregulējies, pamodos 10 minūtes pirms modinātāja zvana. Tikai šorīt pēc pamošanās ir iemesls arī piecelties no gultas.

10:31. Paēdu brokastis un padzēru kafiju, kamēr vēl tik mierīgs rīts. Darbā, ieturot steidzīgas maltītes, es vienmēr kaut ko skatos vai klausos telefonā, parasti izvēloties ko izglītojošu vai vismaz informējošu. Tā tāda mana distancēšanās, lai paēstu vairāk vai mazāk netraucēti. Šodien gribas skatīties komiķus vai smieklīgos kaķu video. Ceru, ka pēc visa šī nebūšu kļuvusi stulbāka. Satieku virtuvē kolēģi, klasiskā saruna par laikapstākļiem. Viņa jautā, vai spēju noticēt, ka jau nākamajās brīvdienās sola +15 grādus. Viss pie mums notiekot tik strauji (man galvā iešaujas doma, ka vajadzētu paskatīties, kas notiek ar statistiku). Atvadāmies, es nomazgāju traukus un atgriežos savā postenī.

¹⁹² Meistere, U. Ieraksts *Pandēmijas dienasgrāmatā* [tiešsaiste]. 2020. g. 29. marts [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>

19:02. Pēdējā stunda darbā. Šodien patiešām bijis netipiski mierīgi. Ejot pusdienās uz slimnīcas kafejnīcu, pieķēru sevi tādā kā svētdienas sajūtā – tukši gaiteni, pie reģistratūras un *Narvesen* neveidojas rindas, pusdienoju tikai es un daži kolēģi no citām nodaļām. Drusku tā kā ceru, ka arī pēc tam, kad atgriezīsies normālā dzīve un beigsies ārkārtas ierobežojumi, cilvēki būs iemācījušies labāk novērtēt, kas ir neatliekams stāvoklis, kad nepieciešama slimnīca. Pacientu plūsma ir ievērojami samazinājusies. Bet varbūt man tā tikai šķiet, jo neesmu bijusi darbā nedēļu. **Varbūt tā ir tikai šodien.** Varbūt man palaimējās ļoti mierīga pirmdiena.¹⁹³

Eva Eglāja-Kristsone (literatūras zinātniece)

19.03.2020.

Kopš pagājušās piektdienas ir atslēgts mans modinātājs telefonā, ar sajūsmu nodomājot, ar kādu baudu gulēšu kaut līdz desmitiem, vienpadsmitiem. Bet iekšējais pulkstenis ir galīgi citās domās, ik rītu ap sešiem mostos un jūtos traki labi izgulējusies. Gan jau pirmās nedēļas nerutinēti optimistiskais “Nu tik būs, nu tik darīšu” motīvs. Paskatos telefonā, naktī dēls atsūtījis ziņu: “Atnāc, kad pamodies, pamodini mani (pēc tam, protams, turpināšu gulēt), bet nu drošības pēc atnāc, man tāds dīvains drebulis (bet drošības pēc nepieskaries).” Pa vidu smaidiņi, laikam lai mani iedrošinātu. Aizgāju, pamodināju, esot viss labi. Pieskāros, lai pārbaudītu uz pieres temperatūru. Nav.

Mēnešiem nebiju piegājusi grāmatu plauktiem, kas gluži kā VKKF projektu noraidījumi “ir mazāk aktuāli”, šorīt uzmetu aci, varbūt ir īstais brīdis ko palasīt ārpus profesionālā iztikas minimuma. Izvilku grāmatu, kas aplīmēta ar nocenojuma uzlīmēm vēl latos: Erika Ādamsona *Dziesmas par labu dzīvošanu*, sak, varbūt kas iedvesmojošs. Uzšķīrās ar pirmo kaut kur pa vidu *Žēlabu dziesma*, tur pesimisms, grūšums, nāve un skumjas ik pantā. Un tomēr, tomēr labi, ka izlasīju līdz beigām:

“Kaut sērgas pār mums redz brūkam,

Kaut bēdu arvien tik daudz,

Ar bungām, koklēm un dūkām

Sev līdzī mūs dzīve sauc.”¹⁹⁴

Dokumentē šodien! Tā kā esi izlasījis dažādu cilvēku dienasgrāmatu fragmentus, raksti savu, par paraugu ņemot dotos vai radot pats savu versiju! Ieraksta garums – 10 teikumi.

193 Paegle, K. Ieraksts *Pandēmijas dienasgrāmatā* [tiešsaiste]. 2020. g. 23. marts [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>

194 Eglāja-Kristsone, E. Ieraksts *Pandēmijas dienasgrāmatā* [tiešsaiste]. 2020. g. 19. marts [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>

Iespējamie kultūras dienasgrāmatas varianti:

195 Future log and quote [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 11. maijā].

Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>
<https://www.bulletjournaladdict.com/planning/21-best-bullet-journal-year-at-a-glance-spreads/>

196 Media [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://theartofsimple.net/bulletjournalextras/>

197 Polaroid Mood Wall [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://itsclaudiag.com/2019/12/20-bullet-journal-ideas-for-february/>

198 Movies to watch List Bullet Journal [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: https://www.pinterest.com/pin/573505333784593374/?nic_v1=1aDdRlghT56%2BthgWWAKVJrryQ5LPAAjIU177XH4pjRg%2FJHEO6rn4%2F16yMqfDejOz%2F

Avoti

Aizpuriete Amanda. (sast.). *Bezdiēnis un Plīvurdeja. Latviešu mīlas lirikas antoloģija*. R., Jumava, 2000, 86. lpp. ISBN 9984 – 05 – 306 -7

Ābele Inga. *Atgāzenes stacijas zirgi*. Rīga: Atēna, 2006.

Ābele Inga. *Duna*. Rīga: Dienas Grāmata, 2017.

Bankovskis Pauls. *Zvēru zvaigznājs*. Rīga: Dienas Grāmata, 2012.

Belševica Vizma. *Billes skaistā jaunība*. Rīga: Jumava, 1999.

Bērziņš Māris. *Gūtenmorgens (pirm'reiz)*. Rīga: Dienas Grāmata, 2017.

Bērziņš Māris. *Svina garša*. Rīga: Dienas Grāmata, 2015.

Bištēviņš, E., Švarcbahs, R. *Latīniski-latviska vārdnīca*. Rīga: Valtera un Rapas akc. sab. apgāds, 1938.

Blaumanis Rūdolfs. *Kopoti raksti. 2. sējums*. Rīga: Cīrulis, 1994.

Blaumanis Rūdolfs. *Kopoti raksti. 5. sējums*. Rīga: Jumava, 1997.

Bugavičute-Pēce Rasa. *Puika, kurš redzēja tumsā*. Rīga: Latvijas Mediji, 2019.

Čaklais Māris. *Kurzemes klade*. Rīga: Liesma, 1982.

Čaks Aleksandrs. *Kopoti raksti. 1. sējums*. R., Zinātne, 1991.

Eglāja-Kristsone Eva. Ieraksts *Pandēmijas dienasgrāmatā* [tiešsaiste]. 2020. g. 19. marts [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>

Eglītis Anšlavs. *Homo novus*. Rīga: Zinātne, 1992.

Jansone Inguna. *Injan*. R., Kaza, 2009.

Jaunsudrabiņš Jānis. *Piemini Latviju!* Rīga: Zvaigzne, 1990.

Joņevs Jānis. *Aprīlis* [tiešsaiste]. 2019. g. 5. apr. [skatīts 2019. g. 27. dec.].

Pieejams: <https://satori.lv/article/aprilis>

Jurjāne Kristīne. Ieraksts *Pandēmijas dienasgrāmatā* [tiešsaiste]. 2020. g. 5. apr. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>

Grīnberga Maima. Ieraksts *Pandēmijas dienasgrāmatā* [tiešsaiste]. 2020. g. 17. apr. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>

Grots Jānis. *Solveiga mana!* Rīga: Preses nams, 1999.

Kaijaks Vladimirs. *Likteņa līdumnieki*. Rīga: Lauku Avīze, 2004.

Kļavis Aivars. *11 stāsti par vīriešiem*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2014.

Kroma Monta. *Trotuārs*. Rīga: Neputns, 2019.

Kūlis Ēriks. *Nelūdz, sudrabkaija*. R., Zvaigzne ABC, 2017.

Manfelde Andra. *Vilcēni*. Rīga: Dienas Grāmata, 2020.

Meistere Una. Ieraksts *Pandēmijas dienasgrāmatā* [tiešsaiste]. 2020. g. 29. marts [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>

Mētra Alise. Ieraksts *Pandēmijas dienasgrāmatā* [tiešsaiste]. 2020. g. 3. apr. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>

- Paegle Klinta. Ieraksts *Pandēmijas dienasgrāmatā* [tiešsaiste]. 2020. g. 23. marts [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>
- Poruks Jānis. *Zvaigznes. Raksti. 1. sējums*. Rīga: Liesma, 1971.
- Rozītis Pāvils. *Valmieras puikas*. Rīga: Zinātne, 1988.
- Skalbe Kārlis. *Mazās piezīmes*. Rīga: Zinātne, 1990.
- Skalbe Kārlis. *Pasakas*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.
- Skujenieks Knuts. *Poga* [tiešsaiste]. 2011. g. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.knutsskujenieks.lv/gramatplaukts/dzeja/poga>
- Skujenieks Knuts, Lešinska Ieva (atdz.). *The Button*. R., Neputns, 2011.
- Straumanis Kaija. Ieraksts *Pandēmijas dienasgrāmatā* [tiešsaiste]. 2020. g. 9. apr. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>
- Šlāpins Ilmārs. *Es nemāku, komatus*. Rīga: Neputns, 2019.
- Vaivars Regnārs. Librets mūziklam *Purva bridējs ugunī*. 2.cēliens, 4.aina [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 18. maijā]. Pieejams: <https://liepajasteatris.lv/wp-content/uploads/2019/08/librets-sk%C4%ABt%C4%81jiem.pdf>
- Vārda *iet* šķirkļi Sinonīmu vārdnīcā [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 24. apr.]. Pieejams: <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?r=1108&cid=87187>
- Vērdiņš Kārlis. *Dilles tante*. Rīga: Liels un mazs, 2018.
- Vērdiņš Kārlis. *Mēs. Kopota dzeja*. R., Mansards, 2012.
- Vērdiņš Kārlis. *Pieaugušie*. Rīga: Neputns, 2015.
- Viguls Arvis. Ieraksts *Pandēmijas dienasgrāmatā* [tiešsaiste]. 2020. g. 21., 22. apr. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>
- Vīgante Dace. *Ledus apelsīns*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2016.
- Vītola Ilze. *Telefonsarunas ar vectēvu* [tiešsaiste]. 2020. g. 14., 19., 27. marts [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>
- Zālīte Māra. *Tobāgo! Neglītais pīlēns*. Rīga: Atēna, 2004.
- Ziedonis Imants. *Raksti. 3. sējums*. Rīga: Nordik, 1995.

Literatūra

- Aktīvā lasīšana (5 solu stratēģija – sq3r)* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 8. maijā]. Pieejams: <https://www.metodes.lv/metodes/aktiva-lasisana-5-solu-strategija-sq3r>
- Berelis Guntis. *Latviešu literatūras vēsture*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1999.
- Brikmane Zane. *Klajā nāk Andras Manfeldes romāns Vilcēni* [tiešsaiste]. 2020. g. 11. febr. [skatīts 2020. g. 24. apr.]. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/klaja-nak-andras-manfeldes-romans-vilceni.a347989/>
- Čaks Aleksandrs. *Mans reveranss dzīvei. Kopoti raksti. 3. sējums*. R., Zinātne, 1994.
- Deminutīvi* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 9. maijā]. Pieejams: <https://www.uzdevumi.lv/p/latviesu-valoda/5-klase/leksikologija-6940/re-3134e58a-d955-431d-bde8-595ff4950a2e>
- Deminutīvs* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 9. maijā].

- Dilles tante* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 8. maijā].
Pieejams: <http://lalogaba.lv/index.php/lv/berniem-2019/dilles-tante>
- Pieejams: <http://termini.lza.lv/term.php?term=deminut%C4%ABvs&list=deminut%C4%ABvs&lang=LV>
- Hiršs Harijs. *Prozas poētika*. R., Zinātne, 1989.
- Iestudējuma *Antigone* anotācija [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 2. janv.].
Pieejams: <https://teatris.lv/izrade/antigone>
- Izdevuma *Poga* anotācija [tiešsaiste]. 2011. g. [skatīts 2020. g. 28. apr.].
Pieejams: <https://www.knutsskujenieks.lv/gramatplaukts/dzeja/poga>
- Kanepone Aiva. *Valsts prezidents Egils Levits: "Nebūs vienkārši, bet ar vēsu prātu tiksim šai situācijai cauri."*
Ieva. Nr.12, 2020.
- Kārļa Vērdiņa *Come to Me* atzīts par vienu no labākajiem mīlestības dzejoļiem pasaulē [tiešsaiste]. 2014. g. 3. jūl. [skatīts 2020. g. 12. janv.]. Pieejams: <https://satori.lv/article/karla-verdina-come-to-me-atzits-par-vienu-no-labakajiem-milestibas-dzejoliem-pasaule>
- Kolominiskis Jakovs. *Cilvēks: psiholoģija*. R., Zvaigzne, 1990.
- Koluža Rūta. *Kas meklē, tas atrod. Latviešu valodas rokasgrāmata 9.-12.klasei*. Rīga: Lielvārds, 2007.
- Kursīte Janīna. *Dzejas vārdnīca*. R., Zinātne, 2002.
- Landorfa Sandra. *Stilīgākais latviešu dzejnieks Kārlis Vērdiņš. Šarmants bezkauņa ar doktora grādu*. OK! Nr.110, 2020.
- Lasīt mācīšana viegli un ar prieku. Rokasgrāmata skolotājiem* [tiešsaiste]. 2015. g. [skatīts 2020. g. 8. maijā].
Pieejams: <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/9a304671-a3d9-40f8-9e44-f8d5f659663e/REF-Handbook-LV.pdf>
- Lazareva Anta. *Solveiga un Pērs Gints cauri laikiem* [tiešsaiste]. 2000. g. 7. nov. [skatīts 2020. g. 28. apr.].
Pieejams: <https://www.diena.lv/raksts/pasaule/krievija/solveiga-un-pers-gints-cauri-laikiem-10849866>
- Literatūra I. Pamatkursa programmas paraugs vispārējai vidējai izglītībai* [tiešsaiste].
Pieejams: <https://mape.skola2030.lv>
- Louensteins Toms. *Haiku atklāsme*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007.
- LSM.lv kultūras redakcija. *Nācijas mīlākā grāmata – Kārļa Skalbes Kaķīša dzirnavas* [tiešsaiste]. 2014. g. 16. nov. [skatīts 2020. g. 8. maijā]. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/kultura/literatura/nacijas-milaka-gramata-karla-skalbes-kakisa-dzirnavas.a106589/>
- LTV videofilma *Likteņa līdumnieki 1. sērija* [tiešsaiste]. 2016. g. 30. maijs. [skatīts 2020. g. 18. apr.].
Pieejams: <https://ltv.lsm.lv/lv/raksts/30.05.2016-ltv-videofilma-liktena-lidumnieki-1-serija.id72822/>
- Lyons Dylan. *How Many People Speak English, And Where Is It Spoken?* [tiešsaiste]. 2017. g. 26. jūl. [skatīts 2019. g. 16. nov.]. Pieejams: <https://www.babbel.com/en/magazine/how-many-people-speak-english-and-where-is-it-spoken>
- Matisāne Inese. *Kārlis Vērdiņš: ar dzeju pret vienaldzību* [tiešsaiste]. 2009. g. 11. sept. [skatīts 2020. g. 8. maijā]. Pieejams: <https://lvportals.lv/viedokli/197411-karlis-verdins-ar-dzeju-pret-vienaldzibu-2009>
- Mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 10. maijā].
Pieejams: <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?r=10621063&q=epitets&cid=837477&g=2>
- Par Kanonu* [tiešsaiste]. [skatīts 2020. g. 7. maijā].
Pieejams: <https://kulturaskanons.lv/par-kanonu-2/>
- Par Sinonīmu vārdnīcu* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 24. apr.].
Pieejams: <https://www.letonika.lv/groups/default.aspx?g=5&r=1108>
- Patērētāju tiesību aizsardzības likums: LR likums, 12. pants, 5. daļa. Latvijas Vēstnesis, 1999. 1. aprīlis, nr. 104/105
- Pērkone, I. *Homo novus. Teorētiska traģikomēdija* [tiešsaiste]. 2018. g. 1. okt. [skatīts 2020. g. 27. apr.].
Pieejams: <https://www.kinoraksti.lv/kadra/simtgades-filma/homo-novus-teoretika-tragikomedijs-454>

- Puika, kurš redzēja tumsā. Ekspertu vērtējumi* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 9. maijā].
Pieejams: <http://lalogaba.lv/index.php/lv/berniem-2020/puika-kurs-redzeja-tumsa>
- Puika, kurš redzēja tumsā. Par autori* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 9. maijā].
Pieejams: <http://lalogaba.lv/index.php/lv/berniem-2020/puika-kurs-redzeja-tumsa>
- Purva brīdējs (-i) Daugavpils teātrī* [tiešsaiste]. 2017. gada 9. febr. [skatīts 2020. g. 28. apr.].
Pieejams: <https://www.diena.lv/raksts/kd/teatris/purva-bridejs--i-daugavpils-teatri-14165682>
- Reinsone Sanita. *Par projektu* [tiešsaiste]. 2020. g. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>
- Simsone Bārbala. Ātrums ir viņu stihija. Andras Manfeldes romāna *Vilcēni recenzija* [tiešsaiste]. 2020. g. 7. marts [skatīts 2020. g. 24. apr.]. Pieejams: https://www.diena.lv/raksts/kd/literatura/atrums-ir-vinu-stihija.-andras-manfeldes-romana-_vilceni_-recenzija-14237120
- Skalberga Anita u.c. *Literatūra 10.klasei*. R., RaKa, 1999.
- Skujiņš Zigmunds. *Valoda kā mērs un spogulis. Raksti. 10. sējums*. Rīga: Mansards, 2011.
- Vai Tu zini, kādā izloksnē runā Tavā novadā? Šajā kartē viss skaidri parādīts!* [tiešsaiste]. 2016. g. 7. aug. [skatīts 2020. g. 18. apr.]. Pieejams: <https://skaties.lv/zinas/latvija/vai-tu-zini-kada-izloksne-runa-tava-novada-saja-karte-viss-skaidri-paradits/>
- Tabūns Bronislavs. *Modernisma virzieni latviešu literatūrā*. Rīga: Zinātne, 2008.
- Teksta izveides pamatjautājumi* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 11. maijā].
Pieejams: <http://valoda.ailab.lv/latval/vidusskolai/TEKSTS/uzd1.htm>
- Teksts. Teorija* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.uzdevumi.lv/p/latviesu-valoda/8-klase/teksts-4922/re-0964b2aa-e7fb-4369-9509-85b680e73a88>
- Vārna Ieva. *Valodnieki: Brīnums, ka latviešu valoda vispār ir izdzīvojusi* [tiešsaiste]. 2018. g. 18. nov. [skatīts 2020. g. 18. apr.]. Pieejams: <https://skaties.lv/zinas/latvija/sabiedriba/valodnieki-brinums-ka-latviesu-valoda-vispar-ir-izdzivojusi/>
- Zdanovska Ināra. *2011./2012.m. g. valsts pārbaudes darbu norises rezultātu apkopojums latviešu valodā (mazākumtautību izglītības programmās)* [tiešsaiste]. 2012. g. okt. [skatīts 2020. g. 8. maijā]. Pieejams: https://www.tip.edu.lv/media/files/MA_latv_val_P5c.pdf
- Ziedonis Imants. *Raksti. 3. sējums*. Rīga: Nordik, 1995.

Uzziņas par attēliem

4. lpp. Zigmunda Skujiņa portrets [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2019. g. 27. dec.].
Pieejams: <http://literatura.lv/lv/person/Zigmunds-Skujins/872026>
5. lpp. Indoeiropiešu valodu saimes fragments [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2019. g. 16. nov.].
Pieejams: <https://valoda.lv/games/macamies-latviesu-valodu-13-14-gadi/SocZinibas/Valoda/Valoda/Uzd2.htm>
6. lpp. Grāmatas *Piemini Latviju* vāka attēls [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 18. apr.].
Pieejams: <https://www.zvaigzne.lv/lv/gramatas/apraksts/6077-piemini-latviju.html>
7. lpp. Grāmatas *Likteņa līdumnieki* vāka attēls [tiešsaiste]. 2015. g. 12. nov. [skatīts 2020. g. 18. apr.].
Pieejams: <https://egramatas.com/tag/liktena-lidumnieki/>
9. lpp. Laikraksta *konTEKSTS* attēls [tiešsaiste]. 2017. g. apr. [skatīts 2020. g. 25. apr.].
Pieejams: <http://literatura.lv/darbs/Spitiba-un-vertibu-mers/1012435>
11. lpp. Grāmatas *Jelgava 94* vāka attēls [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 25. apr.].
Pieejams: <https://www.apgadsmansards.lv/lv/book/283/jelgava-94/>
19. lpp. Grāmatas *Pieaugušie* vāka attēls [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 24. apr.].
Pieejams: <https://www.lalogaba.lv/index.php/lv/pieaugusie>

20. lpp. Grāmatas *Vilcēni* vāka attēls [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 24. apr.].
Pieejams: <https://www.dgramata.lv/dg-izdotas-gramatas/dailliteratura/originalliteratura-latviesu/romani/vilceni>
23. lpp. Grāmatas *Svina garša* vāka attēls [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 26. maijā]
Pieejams: <https://www.janisroze.lv/lv/gramatas/dailliteratura/latviesu-originalliteratura/klasika-musdienu-literatura/svina-garsa-mes-latvija-xx-gadsimts.html>
31. lpp. Grāmatas *Soneti* vāka attēls [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 26. apr.].
Pieejams: <https://shop.neputns.lv/products/soneti>
32. lpp. Grāmatas *Trotuārs* vāka attēls [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 26. apr.]
Pieejams: <https://www.valtersunrapa.lv/lv/e-veikals/gramata/63590/trotuars-monta-kroma>
35. lpp. Rozentāls Janis. *Rakstnieka Rūdolfa Blaumaņa portrets* [tiešsaiste]. 1908. g. [skatīts 2020. g. 19. maijā]. Pieejams: http://www.lnmm.lv/lv/lnmm/apmekle/notikumu_kalendars/2980-vienas-gleznas-stasts-janis-rozentals-rakstnieka-rudolfa-blaumana-portrets
37. lpp. Imanta Ziedoņa portrets no Rakstniecības un mūzikas muzeja krājuma; Nr. 497887 [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <https://www.letonika.lv/ziedonis/>
38. lpp. Grāmatas *Puika, kurš redzēja tumsā* vāka attēls [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 9. maijs.].
Pieejams: <http://laligaba.lv/index.php/lv/berniem-2020/puika-kurs-redzeja-tumsa>
48. lpp. Rīga, Arkādijas parks. XX gs. 30. gadu sākums [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2019. g. 27. dec.].
Pieejams: <http://www.zudusilatvija.lv/objects/object/23291/>
50. lpp. Rīgas starptautiskā autoosta [tiešsaiste]. Foto – Ģirts Ozoliņš/F64 Photo Agency 2020. g. 9. janv. [skatīts 2020. g. 13. janv.]. Pieejams: <https://nra.lv/latvija/riga/301600-rigas-autoostas-teritorija-atrasta-kara-laika-rokas-granata.htm>
52. lpp. Grīzīnkalns [tiešsaiste]. Foto – Ritvars Skuja/Dienas Bizness 2016. g. 8. apr. [skatīts 2020. g. 13. janv.]. Pieejams: <https://www.db.lv/zinas/biznesa-vieta-grizinkalns-447933>
55. lpp. Maijas Doveikas attēls izrādē *Antigone* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 2. janv.].
Pieejams: <http://100.teatris.lv/personality/329>
62. lpp. Spēlfilmas *Homo Novus* plakāts [tiešsaiste]. 2018. g. 16. nov. [skatīts 2020. g. 7. maijā].
Pieejams: [https://lv.wikipedia.org/wiki/Homo_novus_\(filma\)](https://lv.wikipedia.org/wiki/Homo_novus_(filma))
62. lpp. Emocijzīmes [tiešsaiste]. 2017. g. 18. sept. [skatīts 2020. g. 3. janv.].
Pieejams: <https://pixabay.com/illustrations/emoji-smilie-whatsapp-emotion-2762568/>
62. lpp. *Sixth Grade Websites* [tiešsaiste]. 2014. g. 8. apr. [skatīts 2020. g. 3. janv.].
Pieejams: <http://olc6thgradewebsites.blogspot.com/2014/04/tuesday-april-8th-2014-emoji-poetry.html>
64. lpp. Izdevuma *Poga* vāka attēls [tiešsaiste]. 2011. g. [skatīts 2020. g. 28. apr.].
Pieejams: https://shop.neputns.lv/products/poga?_pos=6&_sid=ba9127a1f&_ss=r
64. lpp. Knuts, Inta and a chamber-pot. Jestng in the fashion of German photography [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 28. apr.]. Pieejams: <https://www.knutsskujenieks.lv/en/foto-albums>
66. lpp. Attēls no iestudējuma *Purva bridējs* Latvijas Nacionālajā teātrī [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 12. janv.]. Pieejams: <https://teatris.lv/izrade/purva-bridgejs>
66. lpp. Attēls no spēlfilmas *Purva bridējs*. Nacionālā enciklopēdija, foto – Ēriks Fridrihsons, avots – Latvijas Kultūras akadēmijas Rīgas Kino muzejs [tiešsaiste]. 2018. g. [skatīts 2020. g. 12. janv.].
Pieejams: <https://enciklopedija.lv/api/image/original?name=d7391abfc170-3cddf34d-4231-48f5-adff-ff2e01b2f05c.jpg>
66. lpp. Attēls no spēlfilmas *Purva bridējs*. Dūdiņa-Kurmiņa, D. Leonīda Leimaņa *Purva bridējs* (1966) – divu labu cilvēku mīlestības uzvara [tiešsaiste]. 2017. g. 22. nov. [skatīts 2020. g. 12. janv.].
Pieejams: <https://klasika.lsm.lv/lv/raksts/100-latvijas-pirmizrades/leonida-leimana-purva-bridgejs-1966-divu-labu-cilveku-milestibas-a95551/>

69. lpp. *Southbank Centre Announces 50 Greatest Love Poems of the Last 50 Years to be Read by 50 Leading Actors & Poets* [tiešsaiste]. 2014. g. 2. jūl. [skatīts 2020. g. 12. janv.]. Pieejams: <http://ejuz.lv/6c9s>
72. lpp. Grāmatas *Es nemāku, komatus. Jeb dzejoļi grūti audzinātiem bērniem vāka attēls* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 9. maijā]. Pieejams: <https://shop.neputns.lv/products/es-nemaku-komatus>
74. lpp. Kolāža [tiešsaiste]. 2014. g. 6. sept. [skatīts 2020. g. 12. janv.]. Pieejams: <http://ejuz.lv/6d43>
74. lpp. Vārdu mākonis [tiešsaiste]. 2017. g. 14. sept. [skatīts 2020. g. 12. janv.]. Pieejams: <http://ejuz.lv/6d44>
76. lpp. Rozentāls Janis. *Rakstnieka Rūdolfa Blaumaņa portrets* [tiešsaiste]. 1908. g. [skatīts 2020. g. 19. maijā]. Pieejams: http://www.lnmm.lv/lv/lnmm/apmekle/notikumu_kalendars/2980-vienas-gleznas-stasts-janis-rozentals-rakstnieka-rudolfa-blaumana-portrets
76. lpp. Eifeļa torņa Parīzē siluets [tiešsaiste]. 2014. g. 7. apr. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <https://pixabay.com/vectors/eiffel-tower-paris-silhouette-307022/>
76. lpp. Gramofons [tiešsaiste]. 2016. g. 9. janv. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <https://pixabay.com/photos/nostalgia-gramophone-record-music-1130021/>
77. lpp. Aleksandra Čaka portrets [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <http://literatura.lv/lv/person/Aleksandrs-Caks/872282>
77. lpp. Grāmatas *Trotuārs* vāka attēls [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <https://www.valtersunrapa.lv/lv/e-veikals/gramata/63590/trotuars-monta-kroma>
77. lpp. Fidela Kastro portrets [tiešsaiste]. 2017. g. 1. febr. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <https://pixabay.com/vectors/cuba-fidel-fidel-castro-2029389/>
78. lpp. Imanta Ziedoņa portrets [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <https://www.letonika.lv/ziedonis/>
78. lpp. Zigmunda Skujiņa portrets [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <http://literatura.lv/lv/person/Zigmunds-Skujins/872026>
78. lpp. Jāņa Joņeva portrets [tiešsaiste]. 2014. g. 8. apr. [skatīts 2020. g. 19. maijā]. Pieejams: <https://www.delfi.lv/kultura/news/literaturas-gada-balva/spilgtaka-debija-janis-jonevs-jelgava-94.d?id=44374825>
80. lpp. *Latvijas kultūras kanona logo* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 7. maijā]. Pieejams: <https://www.facebook.com/1507745372784641/photos/2491898494369319/>
83. lpp. *You can borrow a book but you get to keep the ideas* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: <https://www.mmpl.org/youth-services/online-storytime/>
84. lpp. 2019. g. grāmatu kolekcijas plakāts [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2019. g. 27. dec.]. Pieejams: https://www.lasamkoks.lv/lat/bernu_un_jauniesu_zurija/plakati/2586-bernu-jauniesu-un-vecaku-zurija-2019
86. lpp. Kārļa Vērdiņa portrets [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 8. maijs.]. Pieejams: <https://g3.delphi.lv/images/pix/676x385/3FidFkWhsw/karlis-verdins-47257969.jpg>
89. lpp. Grāmatas *Dilles tante* vāka attēls [tiešsaiste]. 2018. g. [skatīts 2020. g. 8. maijā]. Pieejams: https://www.lielsmazs.lv/index.php/lv/gramatas/dilles_tante/
92. lpp. *Aktīvā lasīšana (5 solu stratēģija – sq3r)* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 8. maijā]. Pieejams: <https://www.metodes.lv/metodes/aktiva-lasisana-5-solu-strategija-sq3r>
102. lpp. *Future log and quote* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://www.punctummagazine.lv/2020/05/06/pandemijas-dienasgramata-santa-remere-arkartas-detokss/>
<https://www.bulletjournaladdict.com/planning/21-best-bullet-journal-year-at-a-glance-spreads/>
102. lpp. *Media* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 11. maijā]. Pieejams: <https://theartofsimple.net/bulletjournalextras/>

102. lpp. *Polaroid Mood Wall* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 11. maijā].

Pieejams: <https://itsclaudiag.com/2019/12/20-bullet-journal-ideas-for-february/>

102. lpp. *Movies to watch Liste Bullet Journal* [tiešsaiste]. B. g. [skatīts 2020. g. 11. maijā].

Pieejams: https://www.pinterest.com/pin/573505333784593374/?nic_v1=1aDdRlghT56%2BthgWWAKVJrryQ5LPAAjIU177XH4pjRg%2FJHEO6rn4%2F16yMqflDejOz%2F